

ВАЛЕНТИН БИЧКО

84.4УКР

Мн

Б 95

Вірші

БІБЛІОТЕЧНА СЕРІЯ

ВАЛЕНТИН БИЧКО

ВИБРАНІ
ТВОРИ В ДВОХ ТОМАХ
ТОМ ПЕРШИЙ

Вірші

Для молодшого
та середнього шкільного віку

Оформлення
СВІТЛАНИ КІМ

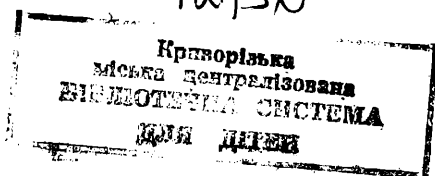
Передмова
БОГДАНА ЧАЙКОВСЬКОГО

Рецензент
БОГДАН ЧАЛИЙ

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1982

В первый том избранных произведений украинского советского поэта, лауреата Республиканской литературной премии им. Леси Украинки и Республиканской комсомольской премии им. Николая Островского, вошли стихи о В. И. Ленине, о революции, о славных делах пионеров, о школе.

12456

ф-14/14

ЩИРИЙ ДРУГ ДІТВОРИ

Неподалік прадавнього і вічно молодого Києва, з усіх боків оточеного зеленими борами, притулилося привітне селище — Кичеєво. Тут живе відомий український поет Валентин Бичко. Адже так приємно походити по садку, поблукати в лісі, порибалити на ставку чи просто посидіти увечері з місцевими хлопчачками біля іскристого багаття. Мабуть, тут краще і мріється, згадується, а тоді вже й пишеться...

І різні пригоди, несподівані зустрічі, буває, трапляються тут. Якось, розповідав поет, повертався він лісом додому. Сутеніло. Десь погукували пугачі, кричали сови. Моторошно. Раптом назустріч біжить дівчинка. Від страху тремтить, а все одно простує лісом... З'ясувалося, що в неї тяжко захворіла мама. Потрібних ліків у сільській аптеці не було, і мала вирішила піти до міста...

Кожен, кому випадало бодай раз опинитися вночі в лісі, та ще й самому, легко зрозуміє почуття дівчинки, віддасть належне її відвазі. Тож ця зустріч так глибоко схвилювала Валентина Бичка, що він зразу ж написав вірш «Дівчинка йде серед ночі».

Побороти в собі природний страх або, в іншому випадку, зазнайство, зухвалість, пересилити власну дрякливість або лінощі, нехіть, подолати перші труднощі в житті — неабияка перемога і для дорослої людини, а що вже говорити про дитину.

А скільки фізичних зусиль, розумового напруження потрібно школярикові, щоб і задачку розв'язати, і вправу з граматики написати, і віршика вивчити напам'ять, і на прищільній ділянці попрацювати! Тож коли у котрогось із таких персонажів Бичкової поезії справа йде на лад, поет не стримує свого захоплення і не шкодує барв, як-от, приміром, у вірші «Пісенька».

Здавалось би, що з такого незвичайного вчинила дівчинка, яку лагідно називають Пісенькою? А назустріч їй, коли вона виходить на вулицю, і «квіточка розтулиться», й «сопілка десь загра». Справді, за що їй така шана? А вияв-

ляється, за те, що вона завзята трудівниця-господарочка, що «усе в неї робиться — аж грає, аж співа». Сяде вишивати — спів іволги лягає своєрідним узором на полотно, чарівною мережкою розсипається по руках вінок весняних квітів. А набере води мискою — і бризки тільки «дінь-ді-лінь-делень»; не встигає доторкнутися до колосу, як «лунким дзвінчастим голосом озветься вітерець». Для неї праця — справді пісня, душевний порив.

Як у віршах про малят, так і в творах для молодших школярів Валентин Бичко вирізняє передовсім позитивні риси своїх персонажів — їх потяг до знань, невтримне бажання допомагати товаришам, старшим, прагнення долати всілякі перешкоди, домагатися успіхів у житті, мріяти про справжні героїчні вчинки. Їхня громадська активність, розуміння й усвідомлення своєї ролі в житті й суспільстві, свого обов'язку перед школою і піонерською організацією, перед народом і Батьківщиною переконливо розкривається в образах таких віршів Валентина Бичка, як «Тільки вперед», «Наша вожата», «Пісенька», «Учитель», «Дівчинка йде серед ночі», «Нас вабить у політ», «На жнивах», «Онуківська бригада». Проте дітям корисно іноді поглянути на себе і на своїх товаришів критичним оком. Адже будемо відвертими: хіба наші милі хлопчики й дівчатка, на грудях яких уже й зірочка жовтенятська сяє чи піонерський галстук пломеніє, часом не пустують, не вихваляються одне перед одним, не заважають іншим, а разом з тим і собі? Іноді щось дійсно не можуть, не вміють, бо ще малі, не набралися життєвого досвіду, однак буває, що й просто лінуються, каверзують, бешкетують. Ненав'язливо, дотепно натякнути їм про їхні вади, негарні вчинки — то велике мистецтво письменника-вихователя. У Валентина Бичка, як правило, це буде освітлений лукавою усмішкою вірш-жарт, вірш-дотеп. Саме такі його поезії «Я прийду раніш за всіх», «Барабанщик Іван», «Веселі школярі», «Будильник», «Діло майстра боїться» та інші.

«Діло майстра боїться», — полюбляє повторювати герой однойменного вірша Гриць, коли береться до будь-якої роботи. Та де він ударить молотком, де дзенькне обценьками — там гуркіт є, а діла нема. Якось прибивав він картину до стіни — й гвіздком «розгехкав» дзеркало у сусідів, клеїв ніжки до стільця — і сам прилип до нього. Навіть коли малята з дитсадка попрохали його полагодити іграшковий візок, його й тут спіткала невдача: тільки-но він стук-

нув-грюкнув молотком, як коліщатко покотилося кудись у кущі і... заховалось у садку.

— Ви не плачете, дівчатка,—
Каже Гриць,—
Я знайду!..
А дівчаткам із Гриця
Тільки смішно було:
— Діло майстра боїться,
От воно і втекло.

Звісно, читачі, як і дівчатка, сміються з такого «майстра». Але ж він може нагадати комусь і про власне невміння, і про власну незугарність, і про власну хвалькуватість. Та не слід ображатися на поета, а ліпше ще завзятіше братися до роботи, пильніше придивляючись, як з нею справляються старші товариші, батьки, тоді і в таких невдах згодом усе заспіває і задзвенить, мов у тієї Пісеньки...

Та найулюбленіша, найголовніша тема творчості Валентина Бичка — життя нашої сонячної піонерії. Його поезія — це розмаїтий дивосвіт, заселений зовні різними, не схожими одне на одного, але такими подібними й близькими у своїх прагненнях хлопчиками й дівчатками з червоними галстуками на грудях. Тими, хто усвідомив високий і почесний обов'язок піонера, хто хоч і любить весело, радісно гратися, проте завжди готовий виконати один з найсвятіших заповітів піонерів — стати в потрібну годину на захист здобутків Великого Жовтня.

Така то вже країна — Піонерія, такі то вже її громадяни — піонери, такий то вже їх співець — Валентин Бичко. Життєвий і творчий шлях його найтісніше пов'язаний з народом, з Батьківщиною, з Комуністичною партією. Від перших літ створення піонерської організації і до сьогодні він був і лишається її сурмачем:

Моє дитинство птахом златоперим
В даль відлетіло, зникло за вікном.
І я також був юним піонером,
Таким метким, завзятим хлопчаком,
Як ви тепер,— прудкі, дзвінкоголосі,
Весела, дружна, гомінка сім'я.
І доторк галстука червоного і досі
На грудях в себе відчуваю я.

У творах Валентина Бичка глибоко відбито життя нашого народу, життя піонерії, свідком і активним учасником якого був сам поет.

Народився він 17 червня 1912 року в робітничому Харкові. Ще зовсім маленьким хлопчиком був, коли здійснилася Жовтнева революція і почалася громадянська війна, проте буремні події тих років закарбувалися в дитячій пам'яті на все життя. Батько пішов добровольцем у Червону гвардію боронити рідне місто від ворогів. І коли стомлений, пропахлий порохом повернувся до хати, разом із ним зайшли високі усміхнені робітники з гвинтівками за плечима. Червоні п'ятикутні зорі яскраво сяяли на їхніх засмальцьованих кашкетах. Вусатий літній здоровань, татків бойовий побратим, посадовив Валентина собі на коліна, дозволив побавитися портупесою. Коли ж чоловіча рада закінчилась, той здоровань узяв Валентина великими руками і, підкидаючи мало не до стелі, так що хлопцеві аж дух перехопило, вигукнув:

— Тягнись, Вальку, до зірок!..

Багато років по тому оті перші враження й відчуття нового буремного світу ожили в художніх образах творів Валентина Бичка, зокрема в його поемі «Син Жовтня».

Дитинство поета минало в сільській місцевості, на берегах чарівної Удай-ріки, саме в той час, коли створювались перші піонерські загони, що називалися тоді на Україні спартаківськими. І Валентин стає піонером-спартаківцем, а згодом, коли йому не сповнилося ще й тринадцяти літ, починає працювати юним кореспондентом першої піонерської газети «На зміну» (тепер «Зірка»). Пише статті, нариси, друкує свої перші вірші. Романтика тих літ, піонерські будні й життєві знегоди ожили нещодавно в біографічній повісті Валентина Бичка «Благословлялося на світ».

В українську радянську поезію Валентин Бичко входив разом із своїми товаришами — Іваном Неходою, Миколою Нагнибідю, Ігорем Муратовим, Миколою Шпаком, Андрієм Малишком. Усвідомлюючи велику відповідальність письменника перед народом за виховання людини комуністичного суспільства, молоде покоління радянських поетів активно розробляло нові теми в літературі, бралось за створення образів своїх сучасників.

По закінченні інституту Валентинові Бичку довелося деякий час вчителювати в школі, працювати завідувачем літературної частини Харківського дитячого театру, в редак-

ціях газет і журналів. Свої спостереження і роздуми про життя дітей, їхні звички, уподобання і запити він відтворює у віршах «Веселі школярі», «Я хоч невеличка», «Барabanщик Іван», «Півники», «Лампочка Ілліча», «Я йшов до школи». Цим поезіям судилося посісти чільне місце серед найкращих творів тогочасної літератури для дітей.

Уже тоді у Валентина Бичка визріває коло тем, які згодом стали провідними в його творчості, народжуються жанри, над розробкою яких він працюватиме й пізніше. Поет звертається до активних начал у новостворюваному соціалістичному суспільстві, намагається осмислити велич духу рідного народу, навчається майстерності на кращих зразках народно-поетичної творчості.

Ім'я його з'являється поряд із іменами відомих творців нової дитячої літератури на Україні — Наталі Забіли, Олександра Копиленка, Олесе Донченка, Оксани Іваненко, Миколи Трублаїні.

Творчий розквіт Валентина Бичка перервала Велика Вітчизняна війна. У скрутному становищі опинилася евакуйована сім'я, багато сил забирала тяжка хвороба (туберкульоз). Вчителюючи у середній школі села Кваркіно Оренбурзької області, український поет не полишає і літературної праці.

В його поезії виразно звучать патріотичні мотиви: він оспівує мужність молодогвардійців, безсмертя їхнього подвигу («Вони померли, бо життя любили»), славить військову доблесть рядових солдатів, дружбу російського і українського народів, що спільно з іншими народами Радянського Союзу виборювали свободу («Два бійці»), провіщає перемогу Радянської Армії над озвірілим фашизмом.

Після війни Валентин Бичко тривалий час працював у піонерській газеті «Зірка», а згодом був головним редактором журналу «Піонерія», видавництва «Молодь». І всі ці довгі роки він підтримував тісні зв'язки зі своїми друзями — юнкорами дитячих газет і журналів. Та й сьогодні, коли поет перебуває на творчій роботі, він часто відвідує школи, дитячі бібліотеки, піонерські табори, веде жваве листування з юними читачами. Діла і мрії піонерії — це турботи й клопоти її співця!..

Країні Піонерії — її історії, її героїці, її щоденним справам — присвячено багато поезій Валентина Бичка. Вони відзначаються піднесеністю, врочистістю, баладною схвильованістю. Піонерська романтика в цих творах має глибоку

значимість, бо пов'язана з народженням нового життя, з революційною діяльністю В. І. Леніна, з героїчною роботою Комуністичної партії у справі побудови комуністичного суспільства.

Приналежність юного покоління до великої армії борців за революційні ідеали, значимість високого звання «піонер» Валентин Бичко розкриває у своїй поезії за допомогою різних художніх засобів. Проте одним з найуживаніших є художньо-образне розкриття символіки червоного кольору. Так, у віршах «Три зорі», «Розмова біля костра», «Крила», «Моїм юним друзям» поет говорить, як про найвищу гордість, що червоний галстук — це «син знамена», що в ньому — «вогонь боїв і кров бійців». А в таких поезіях, як «Балада про знамено», «Крила сміливих», «Твій галстук», поет утверджує єдність старшого і молодшого поколінь, спадкоємність революційних традицій. Для відтворення своїх задумів поет вибирає різні жанри: вірш, баладу, пісню, поему, казку, різні художньо-поетичні форми: розповідь від першої особи і від автора, закличний вірш, спогад, вірш-монолог, вірш-звертання...

Почуття гордості від того, що ти піонер, що ти в усьому перший, що з тебе мають брати приклад інші, Валентин Бичко художньо втілює як у поезіях з революційного минулого, так і у віршах з «буденного повсякдення» піонерського життя. Але він постійно підкреслює, що його персонажі не якісь виняткові одиниці, неймовірні герої, а навпаки, звичайні, типові представники своєї країни Піонерії, віддані сини і дочки Радянської Батьківщини. Тут хлоп'ята й дівчата, які збирають колгоспний урожай, і ті, які люблять природу, примножують її багатства. Вони, нинішні піонери, гідно несуть естафету, передану їм батьками.

Тема єдності поколінь, високих піонерських традицій — від перших спартаківців до першопроходця космосу Юрія Гагаріна — яскравим пломенем освітлює всю поезію Валентина Бичка. І хоч вони й здійснювали свої подвиги в різний час, червоний галстук не просто сяяв у них на грудях, а символізував їхнє гаряче, запальне серце — «серце юного бійця». І нинішньому поколінню червоногалстучної піонерії є в кого вчитися, з кого брати приклад. Образи сміливих борців революції, громадянської війни, героїв Великої Вітчизняної війни, образи комуністів, комсомольців, піонерів-героїв, образи бійців трудового фронту постають зі

сторінок таких віршів, як «Лист із сімнадцятого року», «Арсенальська мати», «В боях під Сталінградом», «Два богатирі», поеми «Літа піонерські», «Казки про мрію». Це високі взірці громадянської мужності, які кличуть кожного жителя країни Піонерії до навчання, праці й боротьби в ім'я щасливого майбутнього.

Особливе місце в поезії Валентина Бичка посідають віршовані оповідання, присвячені життю і революційній діяльності В. І. Леніна. Висвітленню цієї величної теми, розкриттю образу геніальної людини поет віддав багато років своєї праці, намагаючись якнайповніше і якнайскравіше відтворити безсмертну любов народу до свого вождя. Для написання віршованих оповідань «Дівчинка із Смольного», «Розмова в теплушці», «Дві зустрічі», «На лісовій дорозі», «Землі української хліб», «Снігурі», «Перше вогнище», «Гвоздики» поет вибирає та художньо осмислює ті факти і події, які найближчі для розуміння й сприйняття юних читачів. Сюжети цих творів будуються найчастіше на зустрічах Володимира Ілліча з дітьми, що передає особливе тепло людської душі.

Револуційна пристрасть, відданість народній справі, непримиренність до ворогів, надзвичайна працьовитість, чуйність і ніжність у ставленні до людини, особиста скромність, лагідність у поведженні з дітьми — ось лише деякі з благородних рис Володимира Ілліча, оспівані поетом.

Мільйони юних читачів України і за її межами (твори Валентина Бичка перекладено російською й багатьма мовами інших народів Радянського Союзу) вдячні поетові за його невтомний труд у відтворенні улюбленого образу Володимира Ілліча, у натхненному оспівуванні життя країни Піонерії.

Прочитайте зворушливу поему «Козачок», і ви поринете в далеке минуле України, довідаєтеся про тяжке життя покріпаченого селянства, відчуєте муки талановитого хлопчини Тараса Шевченка, який мав руки й серце митця, а змушений був прислужувати бундючному панові.

А хто прагне настроїти своє серце на героїчний лад, перейнятися благородними почуттями, які вели відважних революціонерів на бій з лютим самодержавством, — того не зможе не схвилювати своєрідне за композицією віршоване оповідання «Сімейний альбом».

Коли ж захочеться на крилах фантазії, вигадливих сюжетів помандрувати в царство чарів і там зустрітися з героя-

ми, що перемагають зло заради щастя на землі,— беріть до рук поетові казки.

Валентин Бичко — відомий майстер художнього слова. Лише за останні роки він подарував юним читачам десятки віршованих збірок, на полицях бібліотек з'явилися три книжки його вибраних творів: «Вогнище», «Літа дзвінко-голосі», «То не маки цвітуть»; у серії «Шкільна бібліотека» видано кращі вірші поета під улюбленою назвою «Вогнище», побачили світ прозові книжки «Горобець-моряк», повість «Благословлялося на світ», літературно-критичний нарис про видатну нашу поетесу Наталю Забілу.

За книги «Він в серцях у нас», «То не маки цвітуть», «Над озером зорі», «До нас прийшов Ленін», «Син Жовтня», за багаторічну працю в справі комуністичного виховання під-ростаючого покоління Валентин Бичко у ленінському ювілейному році (1970) перший серед українських дитячих письменників відзначений Республіканською комсомольською премією імені Миколи Островського. А за віршоване оповідання «Сімейний альбом» та повість «Благословлялося на світ» удостоєний Республіканської літературної премії імені Лесі Українки за 1976 рік.

Кращі вірші, поеми, казки з творчого доробку Валентина Бичка зібрані в цьому виданні, що виходить до 70-річчя від дня його народження, і кожному приємно буде взяти до рук цей двотомник, щоб іще раз перечитати й пережити хвилювання, яке дарує прихильникам свого таланту невтомна праця поета-трудівника, поета-мрійника.

БОГДАН ЧАЙКОВСЬКИЙ

Іллічата

ПІОНЕРСЬКА ЛЕГЕНДА

А хто був першим піонером юним?
Не знаю я. Казали тільки так,
Що ніби якимось ранком яснолунним
До Леніна прийшов один хлопчак.

Сердечна й довга потекла розмова
У Леніна із хлопцем віч-на-віч.
Ніхто не чув із неї ані слова,
Та, видно, гарне щось сказав Ілліч!

Бо вийшов хлопець в світлу вулиць повінь
І сяйно-сяйно усміхнувся враз.
Упав йому на груди сонця промінь
І галстуком червоним зав'язавсь.

За ним побігли діти звідусюди,
Дивилися на диво, й промінці
Їм теж легенько падали на груди —
І скрізь цвіли три вогненних кінці.

І говорили люди: — Іллічата! —
І чулося: — Це ленінці ідуть! —
Навкруг весна, весела і квітчата,
Стелила їм, озорювала путь.

Проїшли літа. У галстукових складках
Не раз шуміли грозові вітри.
Вже побули в солдатах і в солдатках
Дівчата й хлопці давньої пори.

І народились в них щасливі діти,
Що теж прибрали ймення іллічат.
Батьки садили — буде їм родити
Увесь в цвіту Комуністичний сад.

Їх руки будуть у сто крат сильніші,
Ніж у батьків, а горді їх уми
І космос — бѣзкрай холоду і тиші —
Навік оживлять вільними крильми.

І нині знову в ордені ясному —
У Ленінському рідному лиці —
Ми ловимо ту усмішку знайому,
Ті вічно незабутні промінці,

Що галстуками стали пломінкими,
Що увійшли, як вогники, в серця.
Ніколи нам не старітися з ними
І пломеніти вічно, без кінця.

1962

ЧЕРВОНІЙ ВОГНИК

Дідусь із скрині вийняв стрічку,
Таку червону, наче мак,
Мене покликав і сестричку
І проказав до нас він так:

— Сьогодні в нас велике свято
На славу й честь Жовтневих днів,
Коли я з друзями, малята,
Ішов до бою на панів!

На грудях в мене майоріла
Маленька стрічечка оця,
Вона, як вогник, серце гріла,
Вела і кликала бійця.

Червону стрічечку вогнисту
Носив і Ленін у ті дні.
Цей вогник сяє комуністу,
Неначе сонце навесні.

Тепер горить такий же вогник
На ваших, діти, сорочках —
У славних галстуках червоних,
У жовтенятських зірочках.

Носіть його, палкий і ясний,
У глибині своїх сердець —
Жовтневий вогник непогасний,
Комуністичний прапорець!

1967

ЯК ЧИСТЕ СОНЦЕ НА СВІТАННІ

Коли мені в'язали галстук —
Зорі окрилець вогневий,
Я говорив:
— Майбутнє, здрастуй!
Я подорожній вічний твій!

І з того дня навек зрослися,
Неначе віти край узлісся,
Негасні галстука кінці
І мого серця племінці.

Як та зернинка із колоссям,
Мов той листочок із гіллям,
Моє життя мале злилося
З могутнім Леніна ім'ям.

В бутоні галстука тугому
Навек зв'язалися в одне
Мій вихід в далеч невідому
І світу море розливне.

А в тому морі — знав я — тихо
Через вали не пропливти.
Я чув -- в обличчя мені диха
Весняна хмара з висоти.

І треба сіяти зернини,
І прогортати треба град,
І вітерцями грозовими
Щодня напоювати сад.

Новим, іще незнаним змістом
Життя наповнилось тепер.
Повинен бути комуністом,
Якщо ти звешся — піонер!

Я знав, що крила ув орляти
Ростуть щодень усе повніш.
Якщо ти учишся літати,
То неодмінно полетиш!

Що буде так: хто носить галстук,
Хто себе лєнінцем зове,
Той понесе крізь бурю в наступ
Важке знамено бойове.

І той, хто вогнище до неба
Сьогодні палить край ріки,
Той зварить сталь таку, як треба,
І дім збудує на віки!

Той піде в безкраях суворих
До невідомих атмосфер
В похід небачений
По зорях,
Як по булижнику тепер.

І буде любо освітити
Багаттям вічний ночі глиб
І слухать — то метеорити
Чи барабанний лине дріб?

Коли мені в'язали галстук —
Зорі окрилець вогневий,
Я говорив:
— Майбутнє, здрастуй!
Я подорожній вічний твій!

Але тепер, як промайнуло
Вже стільки весен, літ і зим,
Я не кажу:
— Прощай, минуле! —
Не розлучаюся я з ним.

Бо піонерські дні весняні
Людині завжди світять в путь,
Як чисте сонце на світанні...
Вони минулим не стають!
1962

КРИЛА СМІЛИВИХ

Легенда

Степами й лісами, на тисячі гін,
Червоногвардійський проходив загін.

Був хлопчик в загоні, пригожий з лица,
Волосся — неначе копичка сінця,

І очі повиті блакитним димком.
Усі його звали гвардійським синком.

Червоногвардійці любили його
І справді за сина вважали свого.

Носив він ласкаве — Василько — ім'я.
Чи є де у нього домівка, сім'я —

Не відав ніхто, та ніхто й не питав.
«Знайшли ми Василька свого серед трав,

Лелека приніс...» — гомоніли бійці.
І паспорт увесь, і усі тут кінці.

Веселий на вдачу, співун, жартівник,
Ще й гострий на слово — «колючий язик»,

Швидкий, наче вітер — «біжу-наздогонь!» —
Він рвався у пекло, до бою — в огонь!

Та тільки його — «всегвардійську рідню» —
Найбільше бійці й берегли від вогню.

Ще десь починається бою виття —
Відразу заманять його в укриття.

То треба весь бій змалювати, мовляв, —
Василько чудесно бої малював, —

А то рахувати всі залпи гармат,
Бо штаб вимагає цього в акурат.

Мав кухар загону — вусатий Тарас —
Суворий і дуже таємний наказ:

— Ти хитрий, Тарасе, як хочеш крути,
А хлопця повинен будь-що вберегти!

Старався Тарас, і вертів, і крутив,
Однак не умів одвертати боїв...

...От якось на березі Енки-ріки
Затисли у коло загін біляки.

Три дні і три ночі в ворожій кільці
Відважно боролись червоні бійці.

Та ранку нового уздріть не могли,
Як справжні герої, усі полягли.

Усі? А чому не вщуха кулемет
І білі не ступлять ні кроку вперед?

То кухар стріляє, стріляє Тарас,
Стріляє, стріляє і падає враз.

Та що це? На місце старого бійця
Встає із травиці копичка сінця —

Василько встає! І гранати, мов грім,
Навкруг вибухають, і стелеться дим.

Він прапор загону тримає в руці.
І враз оніміли ворожі стрільці...

— Щеня! — закричав тут сам штабс-капітан
І в хлопця увесь розрядив свій наган.

Та тільки Василько не впав, не упав —
Він пломенем сонця стояв серед трав.

Лиш кров безгомінна по грудях текла,
На два розділяючись гордих крила:

Наліво — кінець і направо — кінець,
І кожен кінець, наче той прапорець.

. . . . .

Те бачили хлопці з навколишніх сіл
І силу відчули у шелесті крил.

Героя повік не забуть присягли,
І галстуки сяйні вони одягли.

То крила Василька й героїв усіх,
Полеглих в боях, але вічно живих.

То крила сміливих, що вперто ідуть,
Якою б тяжкою не склалася путь.

То крила навчання, труда і пісень,
Що кличуть нас, кличуть у завтрашній день.

1962

МОЇМ ЮНИМ ДРУЗЯМ

Моє дитинство птахом злотоперим
Вдаль відлетіло, зникло за вікном...
І я також був юним піонером,
Таким метким, завзятим хлопчаком,

Як ви тепер — прудкі, дзвінкоголосі,
Весела, дружна, гомінка сім'я.
І доторк галстука червоного і досі
На грудях в себе відчуваю я.

Він нас єднає... Серце молодіє,
Як гляну я на нього з-під чола,
Де вже сивинки... Ну, а вам, як мрія,
Він юні душі збуджує і гріє...
Його нам Партія велика одягла.

Він — син знамена. В ньому цятка кожна —
Вогонь боїв і кров бійців густа.
Його ніколи скинути не можна,
Бо він у серце пломенем роста!

І кожний з нас — дорослий і дитина —
В нім бачить стільки рідного тепла!
Любіть свій галстук! В нього Батьківщина
Зорі своєї промені вплела!

1960

ТРИ ЗОРІ

Ми знову свято зустрічаєм,
Шумлять знамена угорі.
О, як сьогодні в нашій хаті
Горять, сіяють три зорі!

Що першу зірку негасиму
Дідусь ізранку ще одів —
Вона старенька і погнута,
Черкнута кулею з країв.

Та зачаровано на неї
Ми всі дивились: ясен цвіт!
Ще у сімнадцятому році
Вона родилася на світ.

А другу батько одягає,
Як зразу хата зацвіла!
Оця зоря на бій за Київ
Його і кликала, й вела.

І я дивлюся на ці зорі,
І весь од радості горю,
До рук узявши піонерську,
Свою новісіньку зорю.

Я з нею йтиму тим же шляхом
По рідній сонячній землі,
Її жити будуть зорі,
Що пломеніють на Кремлі.

Ми знову свято зустрічаєм,
Шумлять знамена угорі.
О, як сьогодні в нашій хаті
Горять, сіяють три зорі!

1947

В КОЛІ БІЛЯ ВОГНИЩА ІСКРИСТОГО

В колі біля вогнища іскристого,
В пламені вечірньої зорі,
Бесіду вели від серця чистого
Юні піонери-школярі.

— Плавати я буду океанами,
Бурі не боятимусь і скель,
Бо, йдучи протоками незаними,
«Ленін» я назву свій корабель!

І слухали віти зелені
Тих слів дзюркотливе тепло,
І ймення уславлене — Ленін —
Луною над лісом пливло.

— Полечу я в небі поміж зорями,
І вітри з дороги не зіб'ють,
Бо тому шляхи стають прозорими,
Хто тримає Ленінову путь.

— Ще не знаю, правди не приховую,
Ким я буду у майбутні дні,
Та учусь по Ленінському слову я,
Значить, буде діло і мені.

І слухали віти зелені
Тих слів дзюркотливе тепло.
І ймення уславлене — Ленін —
Луною по лісу пливло.

У життя дорога нам простелена.
Є у нас і сила і снага.
Будемо учитися у Леніна —
Ленін скрізь в житті перемага!

В колі біля вогнища іскристого,
В пламені вечірньої зорі,
Бесіду вели від серця чистого
Юні піонери-школярі.

І слухали віти зелені
Тих слів дзюркотливе тепло,
І ймення уславлене — Ленін —
Луною над лісом пливло.

1949

КРИЛА

В дитинстві я заздрив стрімкому орляті,
Хотілося — в небо й летіти услід.
Та якось у школі на ленінським святі
Обрали мене делегатом на зліт.
Злітатися можуть лиш тільки крилаті,
І крила відчув я, і рушив у світ.

З окриленим серцем летів я в столицю
У поїзді скорім крізь луки й бори.
Той поїзд і справді був схожий на птицю,
Яка розсікає супротні вітри.
Ми їхали, їхали... Довго. Коли це —
Столиця!.. І друзі, й пісні, й прапори...

Столиця для мене була наче казка...
І вперше на зльоті відчув тоді я,
Що галстук червоний не просто пов'язка
Лише для краси, а це гордість моя —
Жовтневого славного прапора частка,
Це промінь його, що незгасно сія!

Он в небі високому, сонцем налитім,
Палає він, кращий з усіх прапорів.
У ньому, простріленім, кров'ю обмитім,
Ми чуємо подих далеких боїв...
Підняв його Ленін великий над світом
І вище підносити нам заповів.

Не тільки для свят і гучних демонстрацій —
Нам прапор дано для ясної мети:
В пісках, буревіях із ним пробирається
Щодня до нової усе висоти,
В походах крізь хащі, у клопітній праці,
На полюс, в незвідані землі нести!

На зльоті ми вогнище буйне палили,
Сиділи круг нього плече до плеча.
Й зворушне тепло уливалося в жили,
І пісня текла, мов дзюрчання ключа.
В ту мить побратались, навік подружили
Ми — ленінці юні, сім'я Ілліча.

І взнав я: вогні, що палають у долах,
Не тільки дитинство, не тільки для гри,
Ні, в горах, край світу, коли ти геолог,
Коли ти солдат — у дощі і вітри,
Щоб душу зігріти, а часом на сполох
Нам треба уміти палити костри!

Згадав я тепер, коли в нинішнім літі
У край золотого морського тепла
У галстуках, наче у маковім цвіті,
Злітаються юні на добрі діла:
Злітатись лиш можуть крилаті на світі...
Є крила в нас!
Партія їх нам дала!

Окрилене серце! Не тільки пілоту
Потрібне воно у дзвінкій висоті,—
Ні, всім, щоб хорошу робити роботу,
Важкі обирати у світі путі.
Бо навіть вниз у — на землі — без польоту
Не можна здобути нічого в житті!

1957

ВЕСЕЛКА

Пройшла гроза, і одшуміла злива...
Як срібно скрізь! Як прóсторо кругом!
І вже веселка — ніжна і грайлива —
У чистім небі встала над Дніпром.

Он ластівка під нею пролітає,
Об край черкнувши крилечка малі,—
І довго-довго цвіт веселчин сяє
На ластів'їнім трепетнім крилі.

А глянь униз, як зацвіли долини...
Немов на луг, допіру ще сумний,
Упали враз веселчині барвини —
Ромен, волошки, маки, деревій...

Ти й нам, ти й нам, вродлива веселко,
Свої ворота сонячні одкрий!
Ми сядем в човен, візьмемо веселко
І попливем на берег золотий.

Про нього нам батьки в казках казали,
Із давніх літ до нього йшли весь час.
І сил своїх вони не шкодували,
Бо добре знали: берег той — для нас!

1945

БАЛАДА ПРО ЗНАМЕНО

Приніс солдат знамено із походу,
Усе в диму, гаряче, ніби кров.
По всіх дорогах заходу і сходу
Він сто земель, сто рік під ним пройшов.

У дні війни, у дні боїв минулі —
У незабутній, у тривожний час —
Знамено те не раз прошили кулі,
Осколки мін прорізали не раз.

Під гул гармат, під дикий рев снарядів,
Коли палав навколо небокрай,
Держав солдат знамено і не падав,
Увесь у ранах, стомлений украй...

Приніс солдат знамено із походу,
Усе в диму, гаряче, ніби кров.
По всіх дорогах заходу і сходу
Він сто земель, сто рік під ним пройшов.

Бої скінчились... Сонце над землею
Ізнов зійшло, розвіяло грозу.
Солдат віддав знамено до музею,
Хоч був не в силі здержати сльозу-

Коли ж вернувся він додому знову,
Його зустрів найменший із синів.
На грудях в нього ясно-малиново
Червоний галстук сявав і горів.

Солдат сказав: — Ну, підійди до мене! —
І довго галстук пальцями торкав...
Йому здавалось, це його знамено
Шумить на вітрі в полум'ї загравав.

Він пригадав всіх друзів поіменно,
І більш йому не вистачило слів...
Та син усе достоту зрозумів:
Носить він буде галстук, як знамено
Старий солдат під кулями носив.

1945

МИ ВСІ ЗБЕРЕМОСЯ НА СВЯТО

Як друзів у мене багато!
Якби на Жовтневес свято
Усіх їх у гості позвати —
Якої ж це треба кімнати!

Коли б їх зібрати на площі,
Де вітер знамена полоще,
Де вільний, небачений простір,—
І то б не вмістилися гості!..

Бо всюди живуть мої друзі —
В Литві і в Мансійській окрузі,
В Молдавії, Латвії, Грузії —
По всьому Радянським Союзі.

І все ж ми збираємось часом
В єдиному місці — всі разом!

Туди нас привозять не коні
В прудкому, як вітер, розгоні.
Не поїзд в диму пелехатім,
А мрії, а думи крилаті!

Те місце — Москва світлозора,
Для цілого світу — простора,
Це — Кремль, що сія над землею,
Це — стіни ясні Мавзолею.
Як друзів у мене багато!
Ми всі зберемося на свято...

1954

ЦЕ ЧИЯ ЯЛИНКА, ДРУЗІ?

Це чия ялинка, друзі,
Між Кремлівських гордих стін,
У Радянському Союзі
Найвеличніша з ялин?

Це для тих вона в палаці
Вся у сяйві, золота,
Хто для щастя, хто для праці,
Хто для подвигів зроста!

Скільки хлопців і дівчаток
На радянській на землі,—
Стільки голочок шпильчатих
На ялинці у Кремлі...

Це сія твоя ялинка,
Це тебе вона стріча,
Кожен хлопчику-хлопчинко,
Кожна дівчинко-дівча!

І зірок на ній доволі,
Мабуть, стільки в акурат,
Скільки учиться у школі —
Від Курілів до Карпат.

І твоя на ній сріблінка,
І твоя на ній свіча,
Кожен хлопчику-хлопчинко,
Кожна дівчинко-дівча!

Голубою течією
Наших мрій, неначе рік,
Ми прилинемо до неї
Зустрічати Новий рік!

1954

СПРАВЖНІ ВНУКИ ІЛЛІЧА

Лине пісня бойова
В полі край дороги.
Садять діти дерева
Буйні та розлогі.

Між дівчаток і хлоп'ят,
До труда охочих,
З усіма працює влад
Невеличкий хлопчик.

Розгорілося лице,
Розцвілися щоки.
Тягне хлопчик деревце —
Ой, яке високе!

Хтось говорить: — Дивина!
Ох ти ж, бідолаха!
Це якби тягти слона
Узялась мураха...

Ну вже добре — не чіпай
Поки що хлопчини.
Кілька кроків ще — і край,
Він і сам покине.

Другий каже: — Ні, не так.
Це невірна мірка.
У хлопчини, бачиш, знак —
Жовтенятська зірка!

А у них, у жовтенят,
Так вже повелося:
Гай садити, а чи сад,
Чи збирать колосся —

Все доводять до кінця
Наші жовтенята.
Труд їм дуже до лиця,
Люблять працювати!

Вони — ленінцям рідня,
Піонерам зміна.
Якщо скаже жовтенья —
Зробить неодмінно!

Поки друзі так оце
Гомоніли збоку,—
Вже хлопчина деревце
Посадив високе.

Притоптав його, полив —
Розростайся вгору!
О, вже, чуєте, завів
Пісеньку бадьюру.

А тепер скажу і я
Невелике слово:
Гарне в хлопчика ім'я —
Жовтенья — чудове!

Я їх всюди зустрічав —
Це сім'я завзята,
Справжні внуки Ілліча
Наші жовтенята!

От зростуть вони...
Та я
Замовкаю знову.
Біля мене те хлоп'я —
Жовтенья чудове.

Каже хлопчик: — Добрий день!
Звати, дядю, вас як?
Не вгадаю я лишень...
А мене — Івасик!

Ви не знаєте, мабуть,
Ще мого секрету...

Підросту я — і у путь!
На якусь планету.

За усе скоріш — на Марсі!
Безліч там роботи...
Уже будуть у той час
В нас планетольоти...

Глянув я на хлопця знов,
Подививсь на зірку:
— Що ж, я вірю. Ти пройшов,
Хлопче, перевірку!

Той, хто любить змалку труд,
Батьківщину милу,—
Дасть тому трудящий люд
Богатирську силу.

Той полине у політ
В далі неозорі,
У іще незнаний світ —
На далекі зорі!

Я їх всюди зустрічав —
Це сім'я завзята,
Справжні внуки Ілліча
Наші жовтенята.

Вони — лєнінцям рідня,
Піонерам зміна.
Якщо скаже жовтеня —
Зробить неодмінно!

1959

БАРАБАНЩИК ІВАН

Єсть багато барабанів
В нашім місті...
Та Іванів —
Найзвучніший барабан.
Від його гучного грюку
Ноги йдуть самі по бруку.

Бо на ньому вибиває
Барабанщик Іван.

Він у галстуку червонім,
У береті синім він.
Йде попереду загонів
Наш четвертий загін.
А попереду загону —
Барабанщик Іван.
А попереду Івана —
Ну, звичайно... барабан!

Ваню люблять всі хлоп'ята.
Як же! Як же! Він на свята
Вибиває в барабан.
Він нас водить у походи,
В ліс, у поле — до природи,
У музеї, на заводи —
Барабанщик Іван.
Хоч, як бачите, стоїть він
На високому посту,
Та найбільш за все на світі
Любить хлопець простоту.

Каже він: — Мені не личить
Задирати голови,
Тож не здумайте, хлоп'ята,
Називать мене на «ви».
То нічого, що я, друзі,
Барабанщиком у вас,
Адже ми в однім загоні,
Навіть ходим в один клас!

Ну, а цей чудовий ранок
Не забуде він повік.
Ніжно так торкалось сонце
До Іванових повік.
У кущах співали дзвінко
Солов'ї на всі лади.
Молодим медовим цвітом
Наливалися сади.
Вже посходились хлоп'ята,
Поставали у ряди.

Йти збиралися до річки —
До веселої води.

Нас манило чисте поле,
Квіти луків і долин.
Йшов попереду загонів
Наш четвертий загін.
А попереду загону —
Барабанщик Іван.
А попереду Івана —
Ну, звичайно... барабан.

І як вдарив зразу Ваня
В свій громохкий барабан —
Посхилялись буйні трави,
Зашумів зелений лан.
У кущах замовкли птиці,
Притаїлися зайці.
І пішли великі кола
По схвильованій ріці...
Вже хлоп'ята потомились,
Вже кричать йому: — Спинись! —
Погукали, почекали
І по луках розійшлись.

А Іван того й не знає...
Не згинаючи свій стан,
Він іде собі, крокує
Й вибиває в барабан.
Він іде собі полями,
Йде без краю, без кінця.
І дрібні краплинки поту
Рясно котяться з лица.

Він іде повз кручі, скелі,
Повз високі комиші.
Оглянувся... А навколо,
А навколо... ні душі.

А навколо все сміється:
Дуб регочеться дуплом.
З річки випорснув і зуби
Ошкіряє чорний сом.
І попадали од сміху

Навіть зяблики в траву.
Навіть сонце закотилось
За дорогу степову.
І далеко десь позаду
Теж лунає дружний сміх...
Ой було ж, було ж хлоп'ятам
Стільки жартів і утіх,
Як вернувся барабанщик
З барабаном у руці
І з усмішкою сумною
На похмурому лиці...

Час минув, і у походи
Знову водить нас Іван.
Тільки вже тепер не глушить
Йому вуха барабан.
Він іде поважним кроком,
Оглядається назад,
Чи упевнено крокують
Лави радісних хлоп'ят.
Єсть багато барабанів
В нашій місті...

Та Іванів —
Найзвучніший барабан.
Від його гучного грюку
Ноги йдуть самі по бруку,
Бо на ньому вибиває
Барабанщик Іван.

* * *

Якщо є тобі довір'я,
Якщо першим ти ідеш,
То особою своєю
Не захоплюйся без меж.
Діло знай своє, звичайно,
Пам'ятай про друзів теж!
Той заспівувач хрощий,
Барабанщик справжній той,
Хто у дружбі з колективом,
А не сам собі герой!

1938

ВАСИЛЬКО-ПІОНЕР

Іде по тихій вулиці
Василько-піонер.
От бачить він: красується,
Шумить зелений сквер.

Як віють прохолодою
Кущі та дерева!
Дідусь із насолодою
В тіні відпочива.

Бабуся он дрімотою
Всипляє внука: бай!
Василько й сам з охотою
Посидить...
Та стривай!

Чи буря підіймається
У скверику-садку!
Тріщать гілки, хитаються
На юному дубку.

Пильніш Васько вдивляється:
Тріщать-гудуть гілки...
Три лобурі там «граються» —
Дебелі та гладкі!

Що так любовно зрощено —
Поламано, потрощено.

Стає Василько тучею
Один перед трьома.
— А ще зветися учнями...
І сорому нема.

— Ти хто? —
Один підскакує.—
Проходь, коли не так...—
А другий вже з ломакою,
А третій дме в кулак.

Васько стоїть і дивиться:
— Бідові на язик.

Ще й битись кожен дибиться,
Я ж битися не звик.

Тут всі заулюлюкали:

— Злякався?

— Ще б пак!

— Знай!

— Іди, щоб не «настукали»,

Вклоняємось — прощай!

Хай там хоч що загрожує —
Васько своє продовжує:

— Не звик...

Не піонерове

Це діло в мирний час.

Але за сад, за дерево...

Виходь!

Хто перший з вас?

І вийшов — груди колесом —

Ну просто здоров'як.

І каже тихим голосом:

— Зі мною?

Ти?

Черв'як!

Васько не одступається:

— Черв'як?

Хай буде так!.. —

...І раптом опускається

В здоров'яка кулак.

Тут збіглись люди...

— Здорово!

Куріпки — не орли... —

Схиливши низько голови,

Три лобурі пішли.

І всім здалося — зломлений

Дубок ізнов ожив,

Своїм зеленим пломенем

Шумів собі, шумів...

1954

ДІВЧИНКА ЙДЕ СЕРЕД НОЧІ

Дівчинка йде серед ночі
Лісом дрімучим одна.
Темно, хоч виколи очі,
Мертва стоїть тишина.

Зліплює втома повіки.
Глухо щось в дуплах гуде...
Мамі недужій по ліки
Дівчинка в місто іде.

Дід говорив їй: — Не близько!
Ранку жди. Темінь страшна... —
Та не з лякливих дівчисько!
Маму врятує вона.

Блиснув десь вогник. То вовчі
Очі... І знову нема.
Дівчинка йде серед ночі
Лісом дрімучим сама.

Хай ще далеко до шляху,
Вітер лютішає знов, —
Дужча від чорного страху
Світла до мами любов.

Сови кигичуть... Лопоче,
Виє, шумить листопад.
Дівчинка йде серед ночі
І не поверне назад.

Серце ледь чутно стукоче...
Серце не підведе!
Дівчинка йде серед ночі
Впевнено, сміло іде.

1954

ЗВАННЯ

Блиск не красить людей.
Будні кращі від свят.
Найзмістовніші — прості слова.
Ти у матері — син,
У Вітчизни — солдат.
Вищих звань у житті не бува.

1964

ПРОМІНЦІ

Хустки зелені нап'яли тополі,
Чолом під вітром б'ють лункій весні.
І все частіше на уроці в школі
Пустун-промінчик скаче у вікні.

Він кличе в двір — на сонечку спочити...
Ану сховайся швидше, не мани!
Бо як скажу учителю!

А вчитель

І сам радіє повіву весни.

Ці промінці пробрались всюди нині,
І всюди їм відкрита нині путь.
Тепло в очах висвітлюють людині,
Усмішками на лицах виграють.

Ти притули до промінців тих губи,
Подми щосили — наче плескіт плес,
Загнали гучно повні сонця труби,
Дзвенить повітря — заgrimів оркестр!

Під цей оркестр із кожного будинку
Виходять люди ранньої пори.
Мов голуби червоного відтінку,
Із їхніх рук злітають прапори.

Це голуби і миру, і свободи,
Від них стає світлішим небокрай.
Пливуть пісні, кружляють хороводи.
Уклін весні! Будь славен, Первомай!

1959

УЧИТЕЛЬ

Літа-літа, що ж, не спиняйтесь, мчіте
І давні дні несіть у забуття.
Ніщо не вічне... Лиш сивенький вчитель
В моїй душі живе усе життя.

Він просто з лісу, з партизанських сховів,
Прийшов у клас, змарнілий, в бороді,
І так до нас хвилююче промовив:
— Тепер усе... Тепер кінець біди!..

Тепер...— І взяв шматочок крейди в руки,
І непомітно якомсь, з букви «А»
Пішли ми в мандри по шляхах науки,
І легко йти було, мов через луки,
І ясно все, як двічі взять по два.

Водив він нас Уралом і Кавказом,
І знали ми вже про майбутній час
Не тільки лиш із граматичних назов,—
Уже тоді ми мріяли з ним разом
Летіти на Венеру і на Марс.

Було в ті дні турбот йому немало,—
То дров нема, чорнило замерзало,—
І ми на вуха зсунемо шапки,
І тулилось до вчителя, бувало,
Немов до дуба-прадуба грибки...

Як нині боляче, що часом, хоч і рідко,
Через нетямство, прагнучи забав,
Якийсь із нас вертлявий непосидько
Йому гіркоти раптом завдавав.

Та ми його любили до нестями,
До нього завжди бігали гуртом...
Захворів якомсь він, і до півдня ми
Ревли всім класом в нього під вікном.

Де він тепер, наш рідний і хороший?
Як вдячні ми за все, за все йому!
З нас кожен став на нього трохи схожий,
Хай не в усім, принаймні в одному:

В своїй любові й вірності великій
Тобі, Вітчизно-матінко свята,
Усім єством, на все життя, навіки!
А це — найвища вчителя мета...

1960

ДОРОГА В КОМСОМОЛ

Балада

Іде по вулиці хлопчак,
Широкі робить кроки.
Ще невеликий він, однак
Йому п'ятнадцять років.

За ним впідбіжку малюки —
Два хлопчики й дівчатко,
Та щебетливі, та меткі,
Мов ті ластовенятка.

Та ні ж бо! Швидше — цвіркуни,
Цвіркочуть та сюркочуть.
Куди він ступить, і вони
Ніяк відстать не хочуть.

Вже видно заводський димар...
А от шкільна будова...
Аж комсомольський секретар
Виходить сам. Чудово!

— А я до вас! Привіт!
— Привіт!
Яку рішати справу?
— Мені уже п'ятнадцять літ,
І я приніс заяву.

Свідомим хочу стать, рости
Й мужніти в комсомолі.
— Ну що ж! Я знаю, вчишся ти
Лиш на «відмінно» в школі!

Вступай до нашої сім'ї!
Стривай... Не по Статуту.
Де ж поручителі твої?
— Я зараз їх здобуду!

Пішов хлопчина, а маля
(На губках слід від каші),
Дівчатко, біга, кружеля
Й секретареві каже:

— А ми не можемо?

— Смішна!

Та ви ж іще маленькі!
Тут ваше діло — сторона.
Біжіть скоріш до неньки!

Він брат ваш? В батька старший син?
Ще б кращого! Та де вже!

— Та ні, він просто так нам... Він
Нас витяг із пожежі!

— Коли? Учора? Так отак?

Чому ж бо він ні слова?..

. . . . .

От повертається хлопчак,
Вже скрізь про нього мова.

А секретар говорить: — Ну!
Ти дуже скритний, хлопче!
В свою родину голосну
Берем тебе охоче!

Ти хлопець в силі і в красі.
Ми гордимось тобою!
У комсомол приходять всі
Дорогою такою.

Той перший в полі — у труді,
Той у цеху, в заводі.
І скрізь звияжці молоді
Прославлені в народі.

Такі, як ти, ішли в бої
У громовицю люту.

Ось поручителі твої!
Хоч це й не по Статуту.

І показав нам на малят:
— Я так кажу, малята?
Я думав, він вам просто брат,
А він дорожчий брата!

Стояв усміхнений хлопчак,
Нової повний сили.
І добрі очі Ілліча
З портрета блискотіли.

1967

ДВОКРИЛЛЯ

Синьоокий комсомоле,
Сік кленовий, цвіт вишневий,
Неугавний, непосидний,
Наче вітер той жовтневий,
Наче висічений з праці,
Наче викуваний з бою,
Наче з полум'я відлитої
Іллічевою рукою.

Вільнокрилий комсомоле,
Ясний витязю-соколе,
Молода пісенна повінь.
Мужнє плем'я круточоле,
Ти в граніті, ти в легенді,
Ти в садах рясних, ти в людях,
Ти у кожному, хто юний,
Ти у мене — серце в грудях.

Зоресяйний комсомоле,
Робітниче і солдате,
Мов світанок, голубіє
Все життя твоє завзяте.
Ти веселий, ніжний, добрий,
По-корчагінськи хоробрий;
Як за сонцем день крокує,
Йдеш за Партією в обрій —

В світлу даль, у давню мрію,
Що людину завжди гріє,
В нашу правду віковичну,
Що ніколи не старіє.
Ти ідеш, і сад розлогий
На всі боки яблуніться,
Ти ідеш, і теплим сяйвом
Наливається пшениця.

Я не знаю більше слова,
Щоб звучало так дзвінково,
Так бентежно, так буремно,
Так яскраво-веселково.
Комсомол! І все на світі
Підіймається на крила.
Комсомол! І вже людина,
Наче велетень, стосила!

1977

ЖОВТНЕВЕ ЗНАМЕНО

Гарячі, зірчасті,
Як ватра черлена,
Не вицвілі в часі —
Жовтневі знамена.

Їх бурі носили
Над світом щосили,
Вітри їх місили,
А цвіт не вгасили.

Їх кулі пробили,
А жару не вбили,
Їх бомби бомбили,
А люди любили.

Знамена, як повінь,
Як вогневі ріки
Із чистої крові
Полеглих навіки.

Їх всіх поіменно
Вписало у себе
Жовтневе знамено,
Увихрене в небо.

І Леніна руки
Знамено держали,
Вливали напруги
У прапор держави.

Рука робітнича
Звела його рвійно —
Дивіться в обличчя
Мосї країни!

Душа росіянина,
Фінна, вірмена
Пиля чисте сяйво
Святого знамена.

І пальці англійця,
І турка, і грека,
Щоб тільки погріться,
Торкались до дровка.

І сонцем налите,
Росисто-іскристе,
Знамено по світу
Несли комуністи.

1965

ІМЕНЕМ ВОЖДЯ

Все, що близько серцю,
Все, що любо нам —
Недаремно зветься
Ленінським ім'ям:

І заводи, й школи,
Парки й кораблі.
Не вмирав ніколи
Ленін на землі.

Носять світле й чисте
Дороге ім'я
Славні комуністи —
Ленінців сім'я.

Юні теж клянуться
Іменем вождя,
Ленінцями звуться
На усе життя.

1964

До нас
прийшов
Ленін

ЛЕНІНОВІ ОЧІ

Був мадим я, до життя охочим,
Хоч і доля випала тяжка, —
Ленінові очі — теплі, отчі,
Зазирнули в душу пастушка.

І пішов я в світ, ніде не збочив,
Вчився жити в праці і в книжках,
Гріли мене Ленінові очі
На усіх дорогах і стежках.

Взнав слова я і вагомі, й точні,
Комуністам завжди позивні...
Бо зворушні Ленінові очі
Правдою явилися мені.

І досяг я — чого серце хоче,
Полюбив я Партію свою.
Всюди видні Ленінові очі
Всіх збратали нас в одну сім'ю.

Труд — наш брат. Ми — рільники і зодчі,
Довго жить нам. Рвійна наша путь.
Ленінові очі — в дні робочі —
Силі нашій вогник свій дають.

Коли втома хилить нас до ночі,
Обвіває сном, як вітерцем.
Ленінові очі — нам на спочив —
Мружаться ласкавим промінцем.

Рівний пульс у нас щодня й щоночі,
Дихання розмірене у нас.
Ленінові очі, рідні, отчі,
Дивляться нам в душі повсякчас.

1979

ВІН ВІЧНО ЖИВЕ НА ЗЕМЛІ

Ми гáряче Леніна любим,
Ростем в його ласці й теплі...
З душею, відкритою людям,
Ходив він по рідній землі.

Був гордий задимлений Пітер
З його молододі ходи,
І фінський ялиновий вітер
Ховав Іллічеві сліди.

Де Ленін проходив, усюди —
В дворах, у хатах при столі —
Круг нього збиралися люди,
Несли свої болі й жалі.

Вслухались в ясні його мислі —
У відгомін серця свого.
І руки натруджені тисли
Могутню правицю його.

Настала хвилина остання
Старого буття на землі.
Пішли на Жовтневе повстання
Ткачі, слюсарі, ковалі...

Їх Ленін повів. І негода
Розвіялась, зникла імла.
Над краєм великим Свобода,
Як вранішнє сонце, зійшла.

Ми гаряче Леніна любим,
Ростем в його ласці й теплі...
З душею, відкритою людям,
Він вічно живе на землі.

У кожній сім'ї робітничій
Стрічаються з ним віч-на-віч.
Давно вже заведено звичай
Звертатись до нього: — Іллічі!

Світліє у кожному домі,
Як батько, частенько бува,

В червоному Леніна томі
Вичитує мудрі слова...

У кожній селянській садибі,
Як сяде до столу рідня, —
Всі Леніну кажуть спасибі
Від щирого серця щодня.

За землю — за ниви і луки, —
Що, в блисках повстанських заграв,
У їхні згорьовані руки
В сімнадцятім Ленін віддав...

От збіглись в саду білобрисі,
Кирпаті хлоп'я і дівча
І довго вдивляються в риси —
В обличчя ясне Ілліча.

Примружує лагідні очі
Щасливий Ілліч, життєлюб,
І повняться ласкою отчі
Куточки усміхнених губ.

І дітям так радісно стало
На мирній, зеленій землі,
Немов він зійшов з п'єдесталу,
Погладив голівки малі...

Говорять, що вмер він, одначе
Веселим, бадьорим, живим
Усюди ми Леніна бачим,
Щодня розмовляємо з ним.

Не лицар казковий, не витязь,
А ніби мій рідний татусь,
Сказав мені Ленін: — Учитись! —
І в Леніна жити я вчусь.

А жити, як Ленін, це значить —
За сонце, за радість навкруг
Вітчизні любимій віддячить
Трудом своїх племінних рук.

Це бути готовим на подвиг,
На пошук незнаних шляхів
І кожен грудей своїх подих
Віддати за справу батьків.

Це змалечку чесним, хоробрим
Йти у велике життя.
До друзів будь щирим і добрим,
Розкрить їм усі почуття.

Ми гаряче Леніна любим,
Ростем в його ласці й теплі...
З душею, відкритою людям,
Він вічно живе на землі!

1969

НАЙПЕРШЕ СЛОВО У ЛЮДЕЙ

Коли ми ще були в колисках
(Немов недавно... А давно...)
І небо в спалахах і в блисках
До нас котилось у вікно,

Тоді крізь тихий шепіт ненин,
Припавши до її грудей,
Ми вперше чули слово «Ленін»,
Найперше слово у людей.

І ми зросли.
Ми вийшли в люди,
І в буднях будівничих літ
Такі позводили споруди,
Що осявають цілий світ.

Ми по землі таким походом
Пройшли під залпи батарей,
Що навіть перед сонцесходом
Не одведем своїх очей!

І ми у творчому натхненні
На висоті новобудов

Говорим завжди тихо: — Ленін! —
Замість захоплених промов.

І часто у бою шаленім,
В сднанні братньому серцець,
Одним-єдиним словом «Ленін»
Усе висловлює боець.

Як видно нам!
Як путь розквітла
Веселим сонцем, ясним днем.
То всюди Ленінове світло
Горить немеркнучим вогнем.

У світлі тім — наш хліб і житло,
Наш труд і мрії — все кругом,
І в нас ввійшло те чисте світло
Ще з материнським молоком.

1948

ЛЕНІНУ

Дівчинка квітку в руці тримала,
Так і приїхала разом із нею, —
Тиха і лагідна, легко ступала
В гості до Леніна, до Мавзолею.

Квітку ще дома знайшла вона в полі
Біля села свого Біла Лебідка.
Там, де вітри розгулялись на волі,
Де Ворскла між вербами котиться швидко.

Потім із мамою поїздом їхала,
Дощиком срібним у вікна їм сіяло.
Бігли назустріч берези, як віхола,
Дівчинка довго не спала, мріяла.

Тут, у Москві, їй здалося, начебто
Сонцём столиця уся заселена.
Тільки найбільш їй хотілось побачити
Добре обличчя рідного Леніна.

От попливла вона, наче рікою,
Чергою довгою, щирою, людяною
Під шати Ленінового спокою,
Крізь шепіт сердець: «Повік не забудемо».

Ленін! Здригнулась і губи стисла...
Ніби гойднулось серце дитяче,
І в грудях стало враз йому тісно,
А потім взялося вогнем гарячим...

Вийшла і зразу поклала на сходах,
Свіжу й струнку, не прим'яту ні трошки,
Наче свій рівний, глибокий подих,
Квітку маленьку — синю волошку.

І вона певна була: довкола
Вічно буде Леніну видко,
Як колоситься їхнє поле,
Як розцвітається в полі квітка...

1979

ЖИВИЙ ПАМ'ЯТНИК

В краю далекім і суворім
Стоїть красунь — кремезний дуб.
Його рясний зелений чуб
Відбився в озері прозорім.

Повз нього йдуть старі й малі.
Усі, хто хоче серцем чистим
Вклонитись низько тій землі,
Тим лукам пишним і барвистим,

Де Ленін жив у курені
І залюбки косив, бувало,
Гудючі трави запашні,
Снав без подушки й простирадла,

Варив куліш...
І комарів
Відгонив гілкою легкою,

А в світлу сутінь вечорів
Писав невтомною рукою

Дрібненькі в зошиті рядки...
І відав хто, що в тім писанні
Думки вождеві осіянні —
Дороги людству на віки!

І відав хто, що цей косар,
Немов в одно з косою злитий,
Такий у серці носить жар,
Якого стане, щоб спалити

Весь світ старий, щоб засвітить
В душі людей вогонь надії
І в дні негод та лихоліть
Ім мужню силу дати для дії!

Лиш знали друзі щонайближчі,
Його соратники палкі,
Які могутні, мудрі, віщі
У косаря того думки.

Та Ємельянов, робітник,
Що «косаря» беріг від шпиків,
Ще, мабуть, знав, які великі
Слова писав наш вождь в той рік!

Ілліч над зошитом сидить.
Рядок простягсь, мов довга стрічка...
Та раптом чує він — синичка:
Тю-віть! Тю-віть! Тю-віть! Тю-віть!..

— Еге! — і зошит під сінце...
Така підпільникова доля!
Звичайно, зна Ілліч, що це
Йому сигналить хлопчик Коля,

Син Ємельянова, що там
Десь хтось пройшов, а чи проїхав...
І знову стало тихо-тихо.
І навіть вітер із гіллям

Не гомонить. І знов Ілліч
Бере тоненький зошит в руки
І вже без гриму та перуки
Працює, поки зайде ніч...

...Якось, як був Ілліч в дворі
У Ємельянова, дівчора
Раненько-вранці, на зорі,
Дубка малого, чорнокора,

Із лісу притягла. Садить
Одразу заходились діти.
Сміється батько: — Серед літа? —
І тут же сердиться: — Глядіть,

Щоб це вам добрий був урок!
Псувати ліс? Вашибузуки! —
А діти: — Це ми для науки...
А може, й прийметься дубок!

В цей час на мову отаку
З горища злазить «дядя Костя»:
— А скільки літ цьому дубку?
Да-а! Посадить його не просто...

Ну, а якщо це для науки,—
Тоді біжіть мерщій у ліс
І з того місця, де він ріс,
Візьміть землі хоч трохи в руки!..

...І от уже усе як слід —
Вже принесли землиці діти...
Ілліч пита: — А як садити?
Якими вітами на схід,

На південь, північ? От глядіть,—
Тут віти довші — це південні.
На них листки густо-зелені.
Отак на південь і садіть!

Тепер розправмо корінці! —
І Ленін разом з діворою
По корінцях веде рукою,
Їх розправля в усі кінці...

Дубок вже в ямі. І його
Так ніжно держать, гладять кору...
...А вже стоїть посеред двору
Із Ємельяновим Серго.

Серго: — Та як же це ви так!
Чужих людей у двір пустили!
Ну що ото там за дивак
З дітьми тягається щосили?

Хіба ви так вбережете
Нам Ілліча? Не можна, друже!
Це небезпечно. Дуже! Дуже!
А може, шпик він, як на те!

А «дядя Костя» у перуці
Уже підходить: — Так його!
От що, товаришу Серго,
У шпиків, мабуть, руки куці,

Коли і ви (а ще ж не ніч!)
Не упізнали свого друга! —
Стоїть Серго — увесь напруга!
А потім: — Ви? Ілліч? Ілліч!

Обійми... Теплий, дружній сміх...
А потім в тиші, де отави,
Розмови про партійні справи,
Про звиви завтрашніх доріг.

...В краю далекім і суворім
Стоїть красунь — кремезний дуб.
Його рясний зелений чуб
Відбився в озері прозорім.

Він ніби пам'ятник живий
Тому, хто нам ясніший сонця,
Хто нам відкрив на всі віконця
Комуністичний світ новий.

1957

ДІВЧИНКА ІЗ СМОЛЬНОГО

У сторожці Смольного щоранку
Двері відчинялися,

і всі

Зустрічали дівчинку-смуглянку
З стьожкою червоною в косі.

Розливалась мова її співна
В коридорах довгих — там і тут.
Всюди шестилітня сторожівна
Зазирнуть встигала, в кожен кут...

Цілий день між червоногвардійців,
Мов метелик вранішній, літа...
Всяк, було, дівчам отим гордиться,
Цукор їй з кишені виверта,

З котелка чайком її частує,
Патронташем гратися дає,
Нишком хтось, було, і поцілує,
Прошепоче: — Любе ж ти моє!

Стьожка лиш її замайоріла
Між шинелей сірих фронтових, —
Зразу казка зводилась на крила,
Уставала пісня, линув сміх...

І солдати, що пройшли всі муки,
Грози всі, туман, окопну млу,
Брали тую дівчинку на руки,
Пестили і ніжили малу,

Віри не ймучи, що світ над ними,
Що вони не мертві, а живі, —
Пальцями, од зброї шкарубкими,
Гладили її по голові.

І у горлі застрявав клубочок,
Може, вперше за усю війну,
Й оченята рідних їхніх дочок
Випливали враз, немов зі сну.

Тиха дума із-під брів злітала,
Линула додому, де сім'я...
Дівчинка усе їм лепетала,
Щебетала, наче ластів'я...

І ставали ніжними до болю
Їх серця, здавалось, кам'яні,
Ковані в самому пеклі бою.
На усепаляючому вогні.

І щодня, як з усміхом привіту
До бійців приходила мала,
То ненависть до старого світу
Усе більш міцніла і росла.

Так, ненависть!..
От напередодні
Того дня, як знявся буревій,
Як повстали гнані і голодні
На останній, на рішучий бій,

Як народу сила огнекрила
Мури всі, фортеці всі змела,—
На порозі Смольного зустріла
Леніна смугляночка мала.

Він в задумі йшов тієї миті,
Сповнений турбот, великих справ,
А дівча малесеньке помітив,
Руку їй на голову поклав.

— Здрастуй! Ну, чия ти будеш, мила?
А стривай... У тебе щось не так...—
Дівчинка в жару уся пашіла...
— Хвора... В ліжку! Не дай бог, сипняк...

...І уже дівча — червона стьожка —
У постелі... Тиша й супокій...
Червоногвардійці повз сторожку
Йшли навшпиньки...
Йшли в останній бій...

А вночі ударив грім «Аврори»,
Захитавсь Зимовий, затрусивсь,
Прапор наш червоний звився вгору,
У широку у небесну вись.

І Ілліч настражданій країні
Волю провістив, а світу — мир.
І пішли слова його орлині
За моря, за верховини гір.

А коли, змарнілий, схудлий трошки,
Повернувся в Смольний він до справ:
— Як дівча? Оте — червона стьожка... —
В коменданта зразу запитав.

Комендант сказав: — Живе дівчатко! —
Ленін мовив: — Буде жить дитя! —
Це було у день, що став початком
Справжнього,
радянського життя...

...Глянь же, глянь на прапора жаркого,
Що у небі вільному пала.
Може, стьожку і свою у нього
Дівчинка із Смольного вплела...

1957

РОЗМОВА У ТЕПЛУШЦІ

Мені повів старенький чоловік
Щось на бувальщину і на легенду
схоже...

«...Це був сімнадцятий, здається, рік,
Початок вісімнадцятого, може.

Од Пітера у темну-темну ніч
Одходив поїзд, прокричавши глухо.
В теплушці тихо...
Та заводить річ
Сусід мій:
— Да-а! Руїна скрізь, розруха...

А я йому:

— Нічого, потерпи,
От тільки дай нам кілька років миру,—
Електросвітло піде у степи,
І на завод,
І у твою квартиру...

Сусід підсунувсь ближче враз:

— Так, так!
А звідки ви взяли це, чоловіче?
— Ти що, не віриш? Ех, дивак, дивак!
Хіба ж навик все каганці та свічі?

Ти чув про Леніна? —

Сусід мій каже:

— Ну!
— Так от і «ну»! Од Леніна і знаю...—
Немов піддакнув, крикнув вдалину
Наш паровоз і кинув іскор зграю.

Вдивляюсь у сусіда я — який
Із себе він? Та де там — тьма все вкрила...
Ну, далі річ:

— А в розум взяв ти свій,
Хто Ленін є? Яка у нього сила?

Сусід мій раптом тихо засміявсь:

— Та хто ж бо він? Людина собі й годі...—
І чую я — серйозним став нараз:
— А сила, друже, знаєте, — в народі!

— Еге, — кажу, — в народі — воно так!
Але такого люди ще не знали.
Хіба, — кажу, — не відаєш, дивак,
Що Леніна бояться й генерали!

«Людина й годі». Ти це, брат, облиш...
Все Ленін бачить і усе він чує.
Та він, — кажу, — промовить слово лиш —
Хитається Європа, мруть буржуї!

Сусід мій, — чую, — прямо аж до сліз
Сміється лунко, наче та дитина.

Ні, не так! Хіба ж так можна?
Отаке на ум збрело...
Треба так, щоб слово кожне
Як на мітингу було!

Він прокаже не буденні,
А такі хоча б слова:
«Хай живе товариш Ленін —
Наш червоний голова!

А оце вручить вам хочуть
Ваші друзі-школярі!».
...Груди в пазусі лоскочуть
Два, як жар той, снігурі...

Хлопцю сім'я по зернинці
Друзі зносили щодня.
А яка ж бо на ялинці
Була хитра западня!

От Ілліч зрадіє! Буде
Розважатись з ними в грі...
...Ой, лоскочуть хлопцю груди
Непосидні снігурі!

Сам Ёгорка на світанні
(Крізь щілинку у паркані)
Якось бачив — між ялин
Ленін в простому убранні
Йшов стежиною один.

І нараз спинився. Вгору,
На березу світлокору,
Глянув. Там проти зорі
Вигравали снігурі.

Як Ілліч зрадів тут! Як же
Удивлявся між гілки!
То всміхнеться, то прокаже:
— Ну і красені які!

Ці, в Ёгорки, значно кращі —
Метушливі, голосні...

Хоч облазь навкруг всі хащі,
А таких не знайдеш, ні!

Та для Леніна, як треба,
Він не те що снігурів,
А й зірки дістав би з неба,
Дальнє б море перебрів!

Хай би щось іще трудніше —
Все під силу, все уміч,
Лиш би видужав скоріше
Від поранення Ілліч!

...От і край путі. Вже Горки.
Чути гомін де-не-де.
Дух забило у Єгорки —
Ленін!
Сам навстріч іде!

Став Єгорка на дорозі —
Ноги ніби кам'яні.
І язик, мов на морозі,
Враз отерп — і ані-ні!

Де поділись ще з учора
Приготовані слова!
Ленін каже до Єгора:
— Ти не здалеку, бува?

Ну, чого мовчиш? Дороги,
Брат, нікому не даєш...
А як звать тебе? Їй-богу,
Строгий ти мужик!
Авжеж!

А Єгорка й сам не знає,
Чом він так отетерів.
Враз із пазухи виймає
Двох великих снігурів.

І простягує швиденько
Просто в руки Іллічу...
Ленін: — Ох, моя ж ти ненько!
Наче стьожки кумачу.

І поставив на долоні:
— О, легенькі, наче пух...—
Ті ж, мов огники червоні,
Із долоні тільки пурх

Та на дуб... Як засміється
Ленін весело — без меж.
У Єгорки впало серце:
— Що ви робите? Та це ж

Подарунок! Вам! Красиві,
Щонайкращі снігурі!
— Подарунок? Ну, спасибі!
Справді, наче цвіт зорі!

Задоволений я дуже
Подаруночком твоїм,
Ну, ходім зі мною, друже,
Поголяємо... Ходім?

Ленін хлопця взяв під руку,
Та своє Єгорка вів:
— Що ж вам з того подарунку,
Якщо геть він полетів?

— Полетів? Бо крила має...
Дуже добре, що з крильми...
Тих люблю я, хто літає,
Визволяється з тюрми!

От пустив я їх на волю,
У простори запашні, —
Завдавати птицям болю
Не хотілося б мені!..

Знаю, знаю, в серці щирім
В тебе добрі почуття...
Хай собі літають з миром,
Звеселяючи життя.

Гарно вийшло. Краще де вже!
Всі у вигоді й добрі:
І дарунок я одержав,
І на волі снігурі...

Правда? Правди ніде діти...
Ну, уже й гуляння край...
А тепер ходімо пити
Чай!

Посміхнувся Єгорка — правда!
Й сам, окрилений немов,
По вузькій стежині радо
Поруч з Леніним пішов.

Очі зводив лиш помалу
На ялини, де вгорі,
Волю славлячи, літали
Ясногруді снігурі.

1959

ГВОЗДИКИ

Дівчинка вирощувала квіти
У малій кімнаті на вікні.
Ще, бувало, лиш почнеться літо,
А у неї пишні та рясні

Вже цвітуть гвоздики й чорнобривці.
Ротики, і сальвія, і мак.
— Чи вона їх гладить по голівці,
Що ото вигулюються так?

Хтось, було, питає... Що ж, і справді
Дівчинка трудешною була —
Віддавала квітам все по краплі,
Не жаліла праці і тепла.

А в ті дні жилося тяжко в світі,
Перший рік стояла влада Рад.
Говорили люди: — Не до квітів!
Не до жиру! Хоч би хліба шмат!

Та дівча аж сердилося ніби:
— Що той хліб? За мить його з'їси!
Як захочу — проживу й без хліба,
Але жить не можу без краси.

Вже ніхто й не сперечався з нею.
Садівниця — звали її всі.
— Ну, іди вже, йди в свою «алею»,
Уклоняйся там своїй красі.

Що ж робить нам! Ти й сама тендітна,
Наче тая квітонька з лица,—
Гомоніла мати й непомітно
Клала їй шкориночку хлібця.

...Якось, то було уже під осінь,
Пізно-пізно ввечері татусь
Із сльозою, що застигла в оці,
Ледь живий з роботи повернувся.

— В Леніна стріляли!.. Кляті звірі!
І тепер поранений Ілліч...—
Тяжко стало, мов на серці — гирі,
Покотились крапельки із віч,

Аж зібгалась дівчинка. Що ж буде?
Ні, вона не всидить у кутку!
Натягла кофтиночку на груди,
Хусточку запнула нашвидку.

Глянула. Мов жар, цвітуть гвоздики.
Леніну послати! Буде жить!
Позривала всі найбільш великі
І з кімнати кинулась умить.

Довго бігла. А куди — не знає...
Раптом бачить, їй іде навстріч
Командир в будьонівці. Спиняє:
— Ой, скажіть, будь ласка, де Ілліч?

— Що таке? А як я можу знати?
Ех, не вберегли ми Ілліча!
Ні, його не можна турбувати...
А навіщо він тобі, дівча?

— То скажіть, а жити Ленін буде?
Це ж до нього я щодуху мчу.
Знаю я, що оживають люди
Від краси... Ці квіти — Іллічу!

Спалахнули пломені червоні...
— Де ж взяла ти? У яким саду?
Є у Іллічевій охороні
В мене друг...
Давай букет!
Піду...

* * *

От ізнов повіяло весною,
За вікном задзенькали струмки,
У дівчатка знову під рукою
Сходять квіти пишні та гінкі.

Раптом стукіт в двері.
— Гей, озвіться,
Хто є в хаті? Дому цьому мир!
Тут живе маленька садівниця? —
Буть не може! Це ж той командир!

Заметалась — де б же гостю сісти...
— Не хвилюйся. На, бери, дівча!
Це тобі записка, особисто.
Садівниці, бач. Від Ілліча!

Літери побігли, закружляли
Колами, туманом в голові.
А тоді в рядочок раптом стали
І заговорили, мов живі:

«Від душі спасибі за гвоздики!
Я на них дивився день і ніч,
Це були мені найкращі ліки...
Ну, рости здорова! Твій Ілліч».

Тільки вітер за віконцем шастав.
Всі стояли тихі й мовчазні.
Зашарілась дівчинка від щастя.
Сходи зеленіли на вікні.

1964

НА ЛІСОВІЙ ДОРОЗІ

Однієї давньої неділі
Через буйні луки та ліси
Їхав Ленін у автомобілі
Серед дивовижної краси.

Підмосков'я все було в цвітінні.
Пахло медом. Легко дихав ліс.
Так манили затишні й гостинні
Світлі шатра кленів та беріз.

Дуб старий над тихим перехрестям
Путь-дорогу одкривав весні.
Не хотілось вірити, що десь там
Ще фронти гуркочуть навісні.

Що ні хліба на столах, ні солі,
Лиш водиця з чистого ключа...
Про людей, про їх страждання й болі
Обступили думи Ілліча.

...Витерпим і ці пекельні муки,
Пройдемо і ці путі тяжкі!..
...На дорогу, підійнявши руки,
Вибігли хлоп'ята-пастушки.

Вже шофер почав гудки давати...
— Зупини! — сказав йому Ілліч
І всміхнувсь до першого хлоп'яти:
— Ну, «отаман», так у чому річ?

Залунало хором стоголосим:

— Там місток!..

— Хитається...

— Вода! —

А «отаман», шморгнувши носом,
Лиш промовив: — Нині скрізь біда!

Ленін враз примружився... І діти
Як міркують! Бач, вони які!
— Так, біда! А як же далі жити?
Що в селі гуторять мужики?

— Що гуторять? Різні теревені...
А от правда! Хоче — забожусь!
Кажуть, хитре щось придумав Ленін —
Буцімто... електрику якусь...

— Запрягати можна замість коней...
— І орать!
— І сіяти!
— Дива!
— От придумав комісар червоний! —
Це «отаман» мовив. — Голова!

Враз Ілліч задумався... Устами
Цих дітей саме живе життя
Говорило, і аж до нестями
Всі його збудило почуття.

Хлопчаки! Яка їх мова щира,
Скільки в ній і мудрості, й тепла.
Якщо й діти вірять, то ця віра,
Значить, в кров народу увійшла!

Захиталась гілочка на клені,
Пташка з гілки зиркнула метка...
— Дядю, дя!.. А ви, бува, не Ленін? ¹ —
Вирвалося раптом в хлопчака,

Звісно, у «отамана». — А може! —
Ленін глянув — бач, який хлоп'як!
І спитав: — А що, хіба я схожий?
На машині — то вже й Ленін? Так?

І, помітивши розчарування
Ув очах хлоп'ячих, він додав:
— З Леніним у мене дружба давня,
В нас із ним багато спільних справ...

Може, щось ти хочеш передати? —
Ці слова улучили у ціль.
За хвилину збуджені хлоп'ята
Повен нанесли автомобіль.

¹ В ті часи портретів В. І. Леніна було небагато.
Тож мало хто знав його в обличчя.

Про мир і щастя, хліб і працю,
Про день прийдешній і житло.
І не було гучних овацій,
А сонце в поглядах — було.

Коли зійшов Ілліч з трибуни —
Заграло все струмками струн.
Биття людських сердець столунно
Гуло в повітрі, наче струм.

Було так радісно і гарно...
Та що це? Що це означа?
Якась юрба багатобарвна
Враз оточила Ілліча.

У тюбетейках і у фесках,
У балдахінах, в кімоно,
У чалмах і в халатах перських...
Але обличчя все одно —

Російські, наші, ще дитячі...
Ілліч хитрує:
— Хоч-не-хоч —
Гостей приймай! Що ж, радий бачить!
Ду ю спік інгліш?.. Шпрехен зі дойч?

Він удає, що не помітив —
З паперу одяг у гостей,
Що це лише веселий витів,
Дотепна вигадка дітей...

— Парле франсе?.. — Мовчання знову. —
Важка знайомства перша мить.
Яку ж іще згадати мову,
Щоб вільно нам поговорить?

Та вже кричать веселоводи:
— Ой дядю Ленін, ми — свої...
Ну, а пригнічені народи,
Чужі, невидані краї

Лиш зображаємо сьогодні,
Щоб чули й бачили усі:

«Повстаньте, гнані і голодні!» —
Звучить на повні голоси.

Це карнавал у нас травневий.
Кого ми любимо — усім,
І в східний край, і в полудневий,
Шлемо вітання в кожен дім!

— А-а! Он що! Бач, які химерні.
Що ж, ваші витівки вдалились.
Я думав: мабуть, в Комінтерні
Вже з вами бачився колись.

І засміявся дзвінко-дзвінко —
Аж сльози блиснули — Ілліч.
— Хоч одяг ваш немов картинка,
Але була б не зайва річ

І мови знати... Так, англійську,
На ній півсвіту розмовля.
Як мову знаєш — стане близько
І найдальніша земля.

В усіх народів мова — мати.
Як до народу ти ідеш,
З душею — вчися розмовляти
На його мові. Це найперш!

А так все добре. Справжнє ніби.
Безпосереднє. Чарівне.
Спасибі, друзі, вам. Спасибі!
Розвеселили ви мене...

Та не вгавали довго діти,
Все дзюркотіли, мов потік...
— Товариш Ленін, ще ходімте
За ріг, до нас на грузовик!

— Чому за ріг? Чому це раптом?
— Там Революція. Одна.
Їй доручили ми наш прапор.
А хоче ж бачить вас вона.

— А! Революція? Дивись ти!
Ну що ж. Ходімте. Згоден я.
Мені знайома особисто,
Вона — товаришка моя...

За рогом на автомобілі
Стояла дівчинка мала
В червоній хустці, в платті білім
І руку з прапором звела

У небо синє, злотострунне.
І Ленін каже: — Як весна.
Пізнав її. Така ж красуня.
Це — Революція. Вона!

Такий і погляд в неї чистий,
Терпіння теж таке тверде.
Все держить прапор променистий.
Уміє ждати. Безсонно жде.

Ілліч обняв дівчатко миле
І від душі поцілував.
Здалось, знамено яснокриле
Звилось полум'ям заграв.

А Революція очиці
В теплі заплющила на мить.
В Комуністичнім Світлім Віці
Судилось Леніним їй жить!

1963

НА СУБОТНИКУ

У блакить неосяжно глибоку
Пломінцями пливуть кумачі.
Перше травня двадцятого року...
Йдуть з ломами в руках москвичі.

А у кого на плечах лопата,
В кого — пилка стирчить з-під поли.
Навіть хлопці малі і дівчата
Поливайки й совочки взяли.

— Що, не можна? Якась неув'язка?
— Чом же, чом, Володимир Ілліч!
Станьте з правого флангу, будь ласка! —
Ленін: — Слухаю!

Більше невміч
Було хлопцям мовчать. І відразу
Злинув гул голосів молодих...
Ленін швидко пішов,
по наказу
Став на правому фланзі й застиг.

І ударили марш мідні труби,
І почався суботник. Умить
Стало хлопцям і весело, й любо,
Від їх праці аж небо дзвенить.

Так робота не йшла іще зроду —
Швидко, легко, — як нині іде...
Ленін тягне із купи колоду
Й на плече обережно кладе.

Кожен хоче йому підсобити,
Підставляючи руку міцну.
А Ілліч тільки гляне сердито,
Та ще й пальцем:
— Ну-ну, мені! Ну!

І нічого не зробиш!.. Утома
Не бере Ілліча. Залюбки
Нелегенькі він носить дубки.
— Я волжанин! — він каже. — Відомо,
Що волжани усі — бурлаки!

У бійців плечі дужі, силенні,
А й вони уже в поті-росі...
— Ви б спочили, товаришу Ленін! —
А він каже:
— Тоді, як і всі!

От почавсь перекур... «Цигарети»
Із махри — насолода бійцю.
Звідусіль потяглися кисети:
— Володимир Ілліч, тютюню!

— Не курю... Уявіть, що й не тяжко!..
Хоч малим і почав я курить,
Але мама моя, бідолашка,
Горювала. Я й кинув умить.
Нині ж дозволу, бачте, Семашко ¹
Не дає... Ви самі посудіть!..

Сміхом вибухли всі...

— Наркомздрава,
Мабуть, думаю, слухати варт! —
Був якийсь і м'який, і ласкавий,
І зворушний цей ленінський жарт.

...Знову час до роботи! І Ленін
Знову місце займає своє.
Втома крадеться тихо, але він
Втомі взяти себе не дає!

А уже по Москві розійшлося:
— Ленін трудиться з нами! Ілліч! —
Як це в душах людських віддалося,
Розцвілось на мільйонах облич!

— Ленін! Ленін! — усі загукали.
Злинув гук в небеса голубі.
Радість праці! Тут люди пізнали
Це святе почуття на собі.
І вже пісню легку, сонцебризну
Затягли і дорослі, й малі!..

Так почавсь перший день комунізму
На щасливій планеті — Землі!

1960

ОКУЛЯРИ

Сидить в Ілліча в кабінеті
Поважний і бажаний гість
З глухого куточка планети,
З далеких неходжених місць.

¹ Семашко — в ті часи Народний комісар охорони здоров'я РРФСР.

Своїм він пишається чином.
Аякже! Не хтось там — ходок!
На ньому ще добра овчина
(Латок із усеньких хаток!)

І гідність пильнує він власну,
Себе величає на «ми»,
Бо школу закінчив двокласну
І шану дістав між людьми.

Рукою спокійною водить
По сивій, як дим, бороді
І мову повільно заводить,
Неначе пливе по воді,

З далекого берега:
— Значить,
Воно, так сказати би, і є —
Усякий по-своєму бачить
І кожен стоїть за своє.

Людина старається кожна... —
Ілліч посміхається, зна —
Без цих «філософій» не можна,
На те в ходока й сивизна!

Це вислухати треба...
— Звичайно.
Так, так, Никоноре Хомич!
Скажіть лиш, коли це не тайна, —
Удвох же ми тут, віч-на-віч, —

Сидять куркулі в комнезамі?
Пролізли в щілинку якусь?
— Пролізли! І ходять тузами!
Та звідки, — ходок озирнувсь, —

Ви знали, товаришу Ленін?
До вас я й прийшов через те.
Пройшли в нас чутки достеменні —
Печать ви таку даєте:

Серп-молот совіцької власті
І сонця, сказати б вам, схід...
Щоб, значить, її як прикласти —
І край кровопивцям! І квіт!

— Печать прикладем! Не в печаті
Лиш сила. Так, сила не в ній.
Вам треба із себе почати.
Із себе. Так, батеньку мій!

— Із себе? Та як же? Хіба ми
Які куркулі? Боже збав! —
Ходок здивувавсь до нестями
І навіть із стільчика встав.

А Ленін говорить:
— Із себе!
Дослухайте думку мою
У себе повірити треба
І силу відчути свою!

Самі ви згуртуйтеся тісно,
Усі — від батьків до синів.
Ну от, як співаєте пісню,
Щоб голос у голос дзвенів!

— А правда, товаришу Ленін,
У нас — хто по дрова, хто — в ліс...
Та й то — глушина, скажу, темінь,
Усяк в свою нору заліз.

Почнем яку справу спочатку —
Не можемо розплутать кінець.
У мене тут все по порядку... —
Ходок дістає папірець.

Пухнаті там букви, мов хмари,
Пливуть між нерівних рядків.
Ходок дістає й окуляри
В тугому вузлі мотузків.

Ладнає їх довго до носа,
До вуха прив'язує край.

І потім, поглянувши скося,
Собі дозволяє: «Читай!»

Про все там:
Зерно з продрозверстки
Забрали собі куркулі;
Не можна купити й стамески;
Гуляє багато землі;

Хоча б поганенького ситцю;
Не часто привозиться й сіль:
І навіть — воно так годиться —
Горілки б також для весіль.

Ілліч все записує. Гляне
Спідбрів'я, застигне немов.
То зразу нахмуреним стане,
А то веселішає знов.

— Усе це залежить від спілки
Селян із робочими. Так!
Все буде! Хіба лиш горілки...
Та біс їй! Який у ній смак?

А ви — жартівник! Добре, добре...
Хто любить не сльози, а сміх,
Той битися може хоробро,
Вважайте, що той переміг!

Ходок щось примружився, наче
У пам'яті згадка сплива.
Ні, краще помовчать! Одначе
Самі виринають слова:

— А в біблійі сказано... Словом,
Сміятися начебто гріх.
Не в згоді це з ділом христовим,
Бо зброя антихриста — сміх.

Не дуже я й вірю... Читаю,
Сказати б, святі тропарі... —
А Ленін говорить:
— Я знаю,
У вас окуляри старі.

Тому й розпізнати вам важко,
Де правда, де суцця брехня.
Я дам папірець до Семашка,
Він зранку приймає щодня.

Якщо в нього є, — окуляри
Одержите добрі, нові.
І зразу біблійні примари
Спливуть, як роса по траві.

Жартую я, звісно. Не в тому,
Не в скельцях якихось там річ.
У розумі сила людському.
Так, так, Никоноре Хомич!

Не дуже ви й вірите? Добре!
Це розум проснувся у вас.
Від хмари звільняється обрій.
І сонце з'явилося якраз.

Не будете вірити зовсім
У вигадки давніх століть!
Візьміть — ось — книжок в Наркомосі,
І все ж до Семашка зайдіть!

* * *

В глухому селі Крутоярах
Іде між хатами Хомич
В московських нових окулярах
І з кожним заводить він річ:

— Це в мене від Леніна, значить,
Як тільки погляну крізь них —
Відразу, скажу тобі, бачу,
Де правда свята, де огріх.

От на подивися!
— Ой, леле!
Як ясно, як світло навкруг!
— Отож-бо! Їх дав мені Ленін —
Найближчий трудящому друг.

1963

ПЕРШЕ ВОГНИЩЕ

Ну й вогнище! Вільне, крилате,
Неначе в нім зоряний жар.
Воно — мов знамено, здійняте
Над тишею лісу до хмар.

Круг нього зібралися юні,
В них, мовби той племін, сердца.
Вони своїй мрії — Комуни —
Себе віддадуть до кінця!

З грудей їх піднесено ллються
Слова неповторних пісень.
Вони Світовій Революції
Складають присягу в цей день.

«Синами великої ери»
Себе називають малі...
Це перші іще піонери
На нашій радянській землі.

З якою палкою любов'ю
Вони бережуть це ім'я.
...Окутала все Підмосков'я
Димків голуба течія.

І вечір над лісом звисає,
Дзвенять солов'ї в гущині.
І вогнище ніби згасає.
І юшка кипить в казані.

В цю мить хтось, з дороги звернувши,
Підходить до вогнища... Хто?
Легесенька кепка — на вусі,
Наопашки — темне пальто...

— От добре! Якраз на вечерю! —
Це гість. І цвіте на лиці
Усмішка...
— Ви хто?
— Піонери!
Майбутні Комуни бійці!

А хлопчик,— такий, як в Росії
Їх тисячі,— білий, мов льон,
Додав:
— Ми буржуазії
Шлемо пролетарський прокльон!

— Ага! — не міняючи тону,
Проказує гість.— Молодець!
Тепер, після цього прокльону,
Буржуям напевне кінець!

Так, так... —
І у гостя раптово
В очах проступає сльоза
Від радості й сміху.
— Чудово!
Та ви ж, я скажу вам, гроза!

А я і не думав... Ну, добре!
Тепер мені діло ясне.
В своє товариство хоробре
Приймайте скоріше й мене!

— Охоче!
— Приймаєм!
— Будь ласка!
— Еге, ви усі заодно!

Та поки там мовиться казка,
Тут юшка холоне давно...

— А й справді! —
І от уже ложки
Дзвенять. Замовкають усі.
Гість також куштує потрошку:
— Ой, добрі ж які карасі!

— Та в юшці нема ні рибинки!
У ній «ні боба, ні гриба»! —
А гість витягає вуглинки
І каже:
— Не риба хіба?

І сміх покотився луною, —
Не здержать хлоп'ят і дівчат.
І юшка здалась не пісною,
Смачнішою стала в сто крат.

Лиш відблиски грають вогненні...
Враз хлопчик з білявим чубком
Говорить:

— Я знаю... Ви — Ленін!
Найбільший в Росії Нарком!

А вогнище вище знялося,
І тиша настала умить,
Що?.. Ленін?.. Це, мабуть, здалося!
...А ліс верховіттям шумить...

Продовжує хлопчик:
— В газеті,
У «Правде», такий ви якраз...
Ну точно такий на портреті,
Як зараз оце серед нас!

— Так! Ленін! —
Усі закричали.

— Це правда! —
Гукнули гуртом.
І сосни, як скрипки, звучали
Під вітром, немов під смичком.

І Ленін підвівся.
— Здаюся!
Не криюсь з іменням своїм.
Що Ленін — у тім признаюся,
А більше не винен ні в чім!

О, як це усіх звеселило,
Як жарт цей припав до душі!
Тепер їх ніщо не ділило,
Мов давніх товаришів...

І Ленін говорить:
— Я радий! —

З дорослими завжди дружить!
Учіться в них розуму й правди,
Як треба боротись і жить!

Ви — юні іще комуністи,
Ми — старші більшовики...
У вогнищі вашим іскристім
Три пламени грають палкі...

А разом — єдине горіння,
Єдиний стрімкий вогневій.
Так наші всі три покоління
Єдині у силі своїй.

...А зараз — пора уже спати.
Глядіть! Ще не жарко вночі...
А я помаленьку — «до хати».
Сьогодні — на рік відпочив!

І Ленін під гомін дитячий
Пішов по стежині крізь ліс
І вогнища відблиск гарячий
У серці своєму поніс.

А в душах дитячих залишив
Навіки їм рідну й святу
Усмішку, від сонця яснішу,
І людську свою доброту.

1959

ІДЕ ІЛЛІЧ ПО КРАЄВІ...

Ой, люба ж пісня ненина —
Про Партію, про Леніна!

От слухайте-вслухайтесь!
Самі співають навчайтесь!
...Іде Ілліч по краєві
У сонячному сяєві.

Іде Ілліч, любиться,
Як швидко дім будується

Між квітами, між вітами —
Це тут дівтора житиме...

От слухайте-вслухайтесь,
Самі співають навчайтесь!

От стріне Ленін хлопчичка:
Вишивана сорочечка,
На грудях він із зіркою,
А у руках — з сокиркою.

От стріне Ленін дівчинку,
Співучу, наче річеньку.
В руках вона з лопаткою
Схилилася над грядкою.

От слухайте-вслухайтесь,
Самі отак привчайтесь!

І скаже Ленін: — Дóбренько!
Світи ж вам, зірко-зоренько!
Зростаєте працьовитими, —
І вас народ любитиме!

От слухайте-вслухайтесь,
Самі співають навчайтесь!
Співаймо ж разом з матір'ю
Про Леніна, про Партію!

1958

У проміннях
сонця
ніжних

ВЕСНА

Весна весела починається
Іще задовго до відлиг,
Іще струмок не озивається,
Десь відсипається між криг.

Ще сніг пустелею пухнатою
Лежить у полі і в саду.
А вже бурулечка під хатою
Дзвенить: — Я зараз упаду!

Зима від того дзвону теплого
Тікає в розпачі і в злі
І з кожуха свого дебелиго
Роняє клапті по землі.

Весна іде. З веселим вуркотом
Струмочки котяться згори.
І першим громом — першим гуркотом
Її стрічають трактори.

Поміж долинами й горбочками
У земляні масні пласти
Сівалка зернятка рядочками
Вклада не спати, а рости.

Вже й сад руки чекає доброї,
Садівника гука: — Скоріш
Обріж гілки, позчищуй стовбури,
Погладь мене, щоб краще ріс.

1962

ВЖЕ ПОВСЮДИ ЙДЕ ВЕСНА

У проміннях сонця ніжних
Край веселого струмка
Білий росяний підсніжник
Раптом блиснув з-під листка...

Отакий малий неначе,
Ледь прокинувся від сну,

Тихий-тихий, а одначе
Він привів до нас весну!..

От йому вже й друзів треба —
І гляди, під берестком,
Мов на землю впало небо —
Сині проліски кругом!..

То йому потрібні гості,—
І з далекої землі
Вже летять у високості
І шпаки, і журавлі...

'...Проминули дні і тижні,
І, гляди, уже між трав
Раптом зник малий підсніжник...
Може, з снігом він розтав?

Та нічого!
І без нього
Вже повсюди йде весна.
Он від вітру молодого
Захиталася сосна.

У верхах дубів старечих
Зелень світиться між віт.
То з бруньок, немов з гніздечок,
Листя випурхнуло в світ.

А сьогодні вранці, нене!
На дерева подивись —
Не саме лише зелене,
А й червоне листя скрізь!

Ланцюжками простяглися
Ті листки у всі кінці...
...То не листя, то не листя,
То червоні прапорці!

Бо сьогодні свято славне,
Ожили сади й лани.
Перше травня. Перше травня —
Свято праці і весни!

Як нам весело в цю пору!
Грає усміх на лиці...
Дуб здіймає листя вгору,
Ми — здіймаєм прапорці!

1956

ДЕ ВИ ЛІТАЛИ, ДЕ БУЛИ?

Лелека, бусол, чорногуз —
Які веселі імена!
Лиш їх назви — набухне буз
І розбрунькується весна.

Ой ви, лелеки, бусоли,
Де ви літали, де були?
Забрали хмари восени —
Весною сонце принесли!

Ми так вас любимо за те,
Що ви з весною несете
Нам із далекої землі
Краплини райдуг на крилі.

А ще ми любим вас за те,
Що ви луги веселите,
Що біло скрізь від ваших блуз —
Лелеко, бусол, чорногуз!

За те, що кожного із нас,
Ще немовлятами, в свій час
Ви принесли до рідних хат —
До наших мам,
До наших тат!

1967

ХОДИТЬ БУСОЛ

Ходить бусол в окулярах
По лугах зеленоярих.
Йде по свіжому покосу,
Позирає в трави скоса,
Задивляється у плеса.
Він вичитує адреси:
Де живуть ящеренята,
Де стоїть вужева хата,
Де прописані у лузі
Жабенята жовтопузі.

І вже всюди лине вість:
Гість їде до наших місць.
Та такий нежданий гість,
Що й господарів поїсть...

1966

ЛЕЛЬОМ-ПОЛЕЛЬОМ

Лельом-полельом
Ходить лелека,
Наче тим хмелем,
Люляє спека.
Хоче лелека
Десь би напитися.
Тільки далеко
Десь там водиця!
Бачить лелека —
Раптом — криниця!
Тільки ні глека,
Ні черпаниці...
Дзьоба — в криницю!
Ні, не дістане.
Як же напитися?..
Тільки як гляне —
Що за подоба?
Бусол кумека:
Висунув дзьоба
Другий лелека

З глибу криниці..
— Брате мій, брате,
Здумав топиться? —
Й ну — рятувати!
Кинувсь лелека,
Не утопився,
Змучила спека —
Лиш освіжився.

1966

ПОРЯТУНОК

Як старий черногуз
У болоті загруз,
Чорногузиха тягла,
Та не вилізла з багна.
Ось летять бусоленята
Рятувати маму й тата.
Вони хитрі, не дурні,—
Не чвалають по багні.
Змайстрували верголіт,
Прилетіли до боліт:
— Ось мотузка! Все як слід!
Вилітайте-но на світ!

1968

НЕМАЄ ЗАЙВОГО СКАФАНДРА

Летить лелека за ракетою.
А у ракеті я із Петею.
Взяли б ми й бусола у мандри,
Та в нас всього лиш два скафандри.
Немає зайвого для птаха.
Як він нам заздрить, бідолаха!

1968

ЛІТО

Весна пролинула дзвінка,
Прийшло веселе, щедре літо.
І ліс, і поле, і ріка —
Усе-усе теплом наліто.

Від сонця мліє небокрай,
У ньому жайворонок висне.
Про світлі дні, про урожай
Летить полями його пісня.

І пісню слухає земля —
Шумить пшеницею та житом.
Дорогу пісні простеля
П'янким гречаним медоцвітом.

Минувши поле золоте,
До річки пісня долітає,
Де квітка-незабудь росте,
Ожина соку набирає.

На луках від цвітінь-краси
Червоно, синьо, жовто, біло.
Палають крапельки роси,
Немов їх сонце запалило.

Гуде пташиним співом ліс,
Та найгучніше в цьому гулі
Виводить іволга свій свист,
Кують бездомниці-зозулі.

Ліг килимами літа дар —
Он синій, жовтий, он червоний.
Горять вогнисті маки-жар.
Палає полум'я півоній.

Тепер човнам весела путь —
Ставок одяг барвисте плаття:
То жовті глечики цвітуть
Та білі лілії-латаття.

У цвіті поле і город.
Яке чудове літо наше!
Тепер хазяїн тут — народ.
До Жовтня все було інакше.

З серпами люди йшли в жнива
І ціле літо гнули спину.
Болить від спеки голова —
Часу немає для спочину.

Давала матінка-земля
І урожаї небагаті.
Були убогими поля,
І села бідні, й злидні в хаті.

Тепер не те. Не та доба.
Могутні з краю в край хліба
На вільній ниві колосяться —
Зростила їх щаслива праця.

Куди не кинеш зір — кругом
Поля і луки, мов картини.
Сказав колгоспний агроном:
— Пора! — і рушили машини.

Хто любить працю — тим хліб-сіль!
Тим лине — «Слава!» — звідусіль.
Вирує з краю і до краю
Величне свято урожаю!

Весела літняя пора!
Радіє наша дітвора
При сонці, щасті і при хлібі —
Вітчизні-матері спасибі!

1962

ТИ ДУМАЄШ, ДЕРЕВАМ НЕ БОЛИТЬ?

Ти думаєш, деревам не болить?
Ти думаєш, в дерев немає серця?
Та чую я — з корінь до верховіть —
Мій любий клен так жалібно трясеться...

Ну заспокойсь! Ти рану вже промив.
Ще пройде дощ, і стане тобі краще!..
...Ішов хлопчина тут і гілку одломив,
Таке ледащо, сам не знає нащо...

До себе вабить лісова краса.
Дерева небо прихиляють низько.
Радіє все... Але я бачив сам,
Як ліс ридав, як плакали берізки.

Від сліз беріз так солодко було
Тим сокопивцям, що не знають жалю,
Що, позабувши про добро і зло,
Ножа встромляють в кору, наче жало.

Комусь повужчав шлях — і напролом!
Від лісу вже відрізано окраєць.
Машини йдуть, неначе бурелом...
Держись, дубки, тікай, сороко й заць!

Ти, хлопче мій, із лісом подружи,
За дихання своє йому віддячуй.
Залиш отут, в казковості стежин,
В цій дивині, ти погляд свій гарячий.

Ти запишавсь. Ти володіти звик.
А ліс росте із поглядом в століття...
Ось велет-дуб... Посунься трохи вбік,
Розкрилить дай йому високе віття.

Яка тут далина, яка тут вись!
Та це для всіх, не для самого тебе.
Ясній сосні ти місцем поступись.
Йї треба сто вітрів, простору, неба.

Трудом тяжким посаджено колись...
Тепер тут медозбір — і повна чаша!
Ти шапку скинь і низько поклонись.
Бо ліс — це світлий храм. Святиня наша.

Пливають ліси... За ними ген степи...
Ти в лісі задарма не зріж ялинку.
Природа скрізь одна. Гляди, не наступи
Ні на чебрець, ні на гнучку билинку.

Твої онуки тут гулятимуть навкруг.
Хай пройдуть і твоїм щасливим слідом.
Хай їх ласкає ліс, хай їх голубить луг,
Збережені навек дбайливим дідом!

1980

ЧОМУ НА НАШІЙ ВУЛИЦІ?

Чому на нашій вулиці
Сьогодні все ясніше?
Хто навіть дуже хмуриться —
І той повеселіє...

Ішли собі два хлопчики,
Сварились аж до бійки.
Мабуть, за кепські почерки
Поставили їм двійки.

Аж от і наша вулиця...
Спинилися хлоп'ята.
І раптом усміхнулися,
Радіють, мов на свято.

Ішла з базару тіточка,
Сердита-пресердита,
Несла чотири ситечка,
Три банки, два корита.

Зрівнялася з хлопчиськами
І поруч з ними стала —
Очима аж виблискує,
Уся аж засіяла.

І вже усім на вулиці
Так весело і любо.
Самі, гляди, розтулюються
В людей на пісню губи.

Шофер на самоскидачі,
Повз наш будинок їдучи,
Всміхається відразу
І вже збавляє газу.

Й задьористі школярки —
Хлоп'ята і дівчата, —
Штовхнувши вас ненароком,
Говорять: — Вибачайте!

І поштарі усміхнені
Несуть газети швидко.
І голосами тихими
Вітаються сусідки.

Чому ж на нашій вулиці
Сьогодні все ясніє?
І той, хто навіть хмурився,
Так само веселіє.

А дуже просто: літечка
Діждавшись і сонця,
Мариська, наче квіточка,
Вмостилась на віконці.

Сидить, очима водячи, —
Смуглявка, чорнобривка...
І їй всі люди — родичі,
І вся земля — домівка!

1962

ВЖЕ МАРИСЬКА НАША ХОДИТЬ

Вже Мариська наша ходить!
Рік їй. Іменинниця!
Лиш очима хитро водить.
Туп-туп! — і не спиниться...

Вже Мариська добре ходить —
Легко, вільно, рівненько —
І усіх за лапку водить:
Цюцьку,

кицьку,
півника.

І берізоньку за кіску
Тягне —
крекче, топчеться...

Та пручається берізка,
Їй ходить не хочеться!

1963

МАРИСЬКА МАНДРУЄ

Не впізнати уже Мариськи —
Наче та метелиця...
Усе далі від коліски
Їй дорога стелеться.

Із стільця бабах додолу, —
В одну хвилю зводиться.
От стояла біля столу, —
Вже по східцях котиться.

Їй усе набридло в домі.
Що узриш навлежачки?
Манять в мандри невідомі
Від порога стежечки.

Там далеко, за сараєм,
Стільки дива-невіді.
Жук гуде, не замовкає
В павутині-неводі.

Кропива їй путь встеляє,
Непомітно жалячи...
Мама доню повертає
З отакої далечі.

1963

НА СОНЯЧНІЙ ГАЛЯВЦІ

На сонячній галявці
На бистрому льоту
Моделі-вітроплавці
Знялись у висоту.

Упевнено і сміло.
Ведуть у небо шлях,
Аж листя затремтіло
На кленах і дубах.

А ми аж підстрибуєм,
Ніби в політ
Піднятися хочем
За ними услід.

Несе їх далеко
Вітрів течія...
Чия ж бо найшвидша,
Найкраща чия?

Летять, немов із криці,
Пружисті і міцні.
Дають дорогу птиці
Їм в синій вишині.

І небо їм безкрає,
Мов килимом, лягло.
І сіру хмару крає
Розправлене крило.

А ми аж підстрибуєм,
Ніби в політ,
Піднятися хочем
За ними услід.

Несе їх далеко
Вітрів течія...
Чия ж бо найшвидша,
Найкраща чия?

На сонячну галявку
У типі мовчазній
В м'яку, зелену травку
Сідають по одній.

І ми із ними рядом
Стаємо на моріг,
Їм крила ніжно гладим,
Любуємось на них.

Мине небагато ще
Весен і літ,—
Піднімемось в небо,
У справжній політ.

У небо високе,
У справжній політ
На крилах Вітчизни
Полинемо в світ!

1948

МАЛЮНОК

Легкий громок проклюнувся крізь хмару
І зник за обрій десь, удалину...
І день злиняв під колір долину,
Зіщулився, ждучи іще удару.

Запахла курява задушливо. Кругом
Якось важуча тишина настала.
І голову підвів — аж кепка впала —
З безсонними очима агроном.

І півень так непевно кукурікнув,
Мов проковтнув той перший грому вдар,
І плащ нап'яв поквалливий поштар,
Хай хоч потоп — а ждуть його у вікнах.

І ще, і ще десь тихо прогуло...
Та вже веселка в небі луком пнеться,
І дівчинка в віконечку сміється:
— Ага ж бо! А дощу і не було!

1953

ОЙ, ЯК ГАРНО НА РІЦІ

Ой, як гарно на ріці,
Що в зеленій осоці!
Поскидаймо маєчки,
Попливімо скраєчку!
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край...
В воду як шубовснемо:
Хвиле, погойдай!

Ой, як гарно на ріці, —
Гріють спину промінці, —
Скинемо одежу ми,
На піску полежимо.
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край.
Полетіли маєчки,
Нум, наздоганяй!

Ой, як гарно на ріці —
Пропливають окунці.
У тіні помалу ми
Нині порибалимо.
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край,
Похитнулась вудочка, —
Рибко, не тікай!

Ой, як гарно на ріці —
Бризки б'ють в усі кінці...
Гоним воду веслами,
Човник лине весело.

Набігає вітер —
Хвиля з краю в край...
До ясного берега,
Човне, припливай!

1948

ОБІД

Який смачний обід сьогодні —
Такого зроду ми не їли...
Чому?
Хіба були голодні?
Та ні...
Самі його варили.

А з чого він?
Та із водиці,
Що у струмочку лісовому,
А ще з пшеничної крупиці,
Що попривозили ми з дому,
І маслючки, і печериці
Години з дві кипіли в ньому,
А ще і яблука-кислиці
Пішли в приправу — на оскому.

О, як ми їли,
Як ми їли!
Завзято, весело, щосили!
О, як ми їли,
Як ми їли!
А як хвалили!
Як хвалили!

Це не обід, а просто щастя!
Так і зникає за щоками...
Лиш куховарка — тьотя Настя —
Усе розводила руками...

А ми все їли — без зупинки.
А ми все їли —
Хто скоріше!

А на зубах —
Хрусь-хрусь —
Вуглилки...
Так це ж іще було смачніше!

1949

НА ЗДОРОВ'Я!

От я по вулиці іду
І все людей стрічаю.
Розмову з кожним заведу
По доброму звичаю.

Городить тин собі дідусь
З старанністю, з любов'ю.
Я дідусеві уклонюсь:
— Працуйте на здоров'я!

Он діти вийшли у садок
На вранішнє гуляння.
Їм повну миску ягідок
Нарвала щедра няня.

І тут із ними залюбки
Веду розмову знов я:
— Малята, гарні ви які!..
Ну, їжте на здоров'я!

Іду. Минає моя путь
Калюжечку-озерко.
Колодязь. Люди воду п'ють
Навхильці із цеберка.

Хоч я додому вже спішу,
Стомився-бо таки вже,
— Здоров'я доброго, — кажу, —
Смачну водицю пивши!

Хіба ж їх можна поминуть,
Як люди такі гарні!
І от проходить моя путь
Уже біля лікарні.

На східцях лікар сам сидить
Під явором зеленим.
— Гуляю... Нічого робить...
Не йдуть чогось до мене...

Досяг своєї ти мети!
Вже й не потрібний мов я.
Здорові, бачу, всі, бо ти
Все зичиш їм здоров'я!

Я посміхнувся і сказав:
— Ну що ж, секрет знайшов я...
І ви спочиньте після справ,
Спочиньте на здоров'я!

1955

ПРИЇХАЛИ!

До баби і до діда
Приїхали онуки
З Москви і з Карбаміда,
З Одеси і з Прилуки,
З Калініна й Луганська,
З Чернігова й з Донської,
З далекого Бердянська,
З Мар'янівки близької...

Приїхали на літо,
Що сонечком налито,
На річку — в теплі хвилі
І на ромашки білі,
На житній хліб із жару,
На молоко ласкаве,
Що пару, наче хмару,
Із глечика пускає.
А головне — на очі
Бабусині охочі,
Веселі, і блискучі,
І добрі, і плакучі.
На дідові помовки,
Такі смішні і ловкі,

А то, бува, й на казку,
Що слухай лиш, будь ласка!
Приїхали онуки
До баби й діда в гості.
Про це гукають круки
У синій високості.
Про це Десна лепече
У лозняковій тиші,
І навіть дим із печі
У небі букви пише:
— Приїхали онуки!
Лунають перегуки:
— В ріці ховайтесь, щуки!
Приїхали онуки!

1965

ДІДУСЬ-ПАРУС

З човна рибу ми ловили
на Десні.
Ох і гарні ж у нас вудки —
нахлисні.
Точно лиш закинь
на течію,
То й потягнеш — ну не сома —
уклею.
А дідусь грузки поставив
на ляща...
Прив'язали ми свій човен
до куща.
Сидимо собі тихенько,
раптом — хлись,
А рибина й учепилася,
дивись!
Так у мене, так у Колі,
в Івася...
Лиш нічого — ні рибини
в дідуся.
Довго-довго ми сиділи
на ріці,

Аж заснули дідусеві
поплавці.
Коли глянемо — і сам дідусь
заснув...
А тут вітер як піднявся,
як загув!
Одірвався зразу човен —
понесло...
Ой ти лихо! Загубилося
весло.
Що робити? Човен крутить
з краю в край.
Коля крикнув: — Нум на дно усі
лягай! —
Тут дідусь прокинувся:
— Що? Га?
Лящ клює? Ого, яка
вага!
Тягне човна. — Ой, дідусю,
ураган!
— Ураган? Його ми зразу
на кукан! —
Підійнявся дідусь і глянув
з-попід брів,
Швидко висмикнув сорочку
із штанів.
А вона мов налилася
вітром вся,—
І став парус бистролітний
з дідуся!
Як дідусь повернеться
убік —
Лине човен через буряний
потік,
А пригнеться — стишує
свій біг...
— Ну, рибалки, курс на берег
ліг! —
Справді, вітер точно нас
прибив
До причалу, до рибалчиних
дубів,

Просто в лози, прямо
до пенька,
Де дідусь свій човен завжди
примика...
— Це лящі щасливі,—
каже дід.—
Шкода, вітер,— був би з них
обід!

1965

ОНУКИ

От онуки,
Так онуки!
Завдали бабусі
Муки!
Позбиралися
На руки: —
— Ой, чук-чуки, бабцю,
Чуки!

Той цілує
Її в щоку,
Той в родимочку,
Нівроку.
В носа —
Третьому вдалося.
Розтріпалося
Волосся.

— Це мені
Не до лиця!
Нум несіте
Гребінця!

Тягнуть внуки
Гребінець,
Кожен держить
За зубець.

Баба
Кожному онуку
Каже:
— Добре, молодець!

Стільки в баби
Молодців,
Скільки в гребені
Зубців.

1965

ЮШКА З РОСОЮ

Вже вечір із повної жмені
Зірки розсипає зелені.

Не хочеться йти нам до хати —
Ой, як же не хочеться спати!

Враз чуєм крізь шибочку сизу:
— Агов, назбирайте-но хмизу!

Вогонь розкладемо над косою
Та зваримо юшку з росою! —

Гукає бабуся з комори...
— Що? Хмизу? Наносимо гори!

Притягнемо пень і колоду...
З росою? Не їли ми зроду.

От вогнище в небо іскриться...
Уже закипає водиця.

Цибуля у бульбашках плава
Та інша усяка приправа.

— А зараз, онуки, дивіться! —
Всі стали серйозними лиця.

Бабуся зриває в городі
Дві гілочки кропу — і годі.

З них виснуть рясні, срібно-сиві
Росинки, важучі, як сливи.

О, як вони красно заграли
Від полум'я — справжні корали!

Аж юшка притихла кипіти,
Як бризнули в неї стоцвіти,

Аж кола пішли золотисті...
— Давайте-но юшечку їсти! —

Сказала бабуся. Ми сіли
І їли все, їли та їли...

І пахло нам небо у юшці,
Ми зорі ловили у гущі,

І сонце язик лоскотало...
І юшки було нам — ой, мало!

1965

ДЗЕРКАЛО

Метушня у хаті нині —
Вже й порожнє все відерко.
Дід шукає щось у скрині,
Баба хукає в люстерко.

Лесь кричить: — Чекає доки?
Ну ставайте біля хати!
Посміхайтесь на всі щоки!
Буду фотографувати...

...От і карточка готова,
Ой же й гарна, ну й чудова!
Видно все в ній: кожна зморшка,
Навіть стрічка, навіть брошка!

Посередині бабуся
В лиштвах давнього узору.

Поруч дід, мов сич, надувся,
Вус — униз, а другий — вгору.

А навкруг, неначе зорі,—
Блискотливі оченята —
Білочубі, світлозорі,
Загорілі онучата.

Хвалять Леся й недаремне.
Схожі всі, усі красиві!
Ну а дід: — В житті у мене
Не такі вже й вуса сиві!

До очей піднісши ближче,
Подивилась баба скоса
На ту картку: — А навіщо
Приточив мені ти носа?

А Тетянка: — Достеменно,
Всі, як є в житті, незмінні.
Дивно лиш, чому у мене
Все обличчя в ластовинні?

Почали усі шукати,
Що у кого кривобоке.
Лесь тим часом із кімнати
Тягне дзеркало високе.

Як поглянули у нього —
Так ураз поодвертались.
Тільки довго після того
Ой сміялись! Ну й сміялись!

1965

БАБУСИН ГЛЕЧИК

Сьогодні онуки
Побігли на луки,
Зробили — напнули
З лози собі луки.

Стріляли — вціляли
В піщаного дота,
А стріли летіли
То в тин, то в ворота.

Стріляли у стінку,
Все цілили в точку,
Аж поки розгепали
Глек на кілочку.

Взяли черепки
В кропиву повкидали
І ходять — немовби
Не чули й не знали.

Виходить бабуся
У хустці на плечах:
— Ой боже ж, мій боже,
Та де ж це мій глечик?

Гриць каже: — А може,
Розбивсь на невдачу?
— Так де ж черепки?
Щось ніде їх не бачу...

А Петрик говорить:
— Якби ж пошукали...
А може, вони
В кропиву поскакали!

Сміється бабуся
І сердиться зразу:
— Такого ніде я
Не чула ні разу.

Та чула — бувають
На світі онуки,
Що бабу обдурюють,
Башибузуки!

Хай скажуть спасибі,
Що саме край літа

І та кропива
Вже не дуже сердита.

Хто любить неправду —
Скажу я з докором —
Жаркіш кропиви ще
Хай палить їх сором!

1965

НЕ ПРОСПИ СВІТАНКУ НА ДЕСНІ

Ми спимо на сні
у стогу,
Тільки полягали —
ні гу-гу!
Бо дідусь говорить,
що вночі
Гомонять лиш сови
та сичі.
А коли ти скажеш
слово теж, —
Неодмінно зірку
проковтнеш.
Треба спати, спати,
треба спать...
Буркунами пахне
сіножать.
Пахне м'ята, рута
і чебрець.
Хто засне найперший —
молодець!
Хай би що приснилось
уві сні, —
Не проспи світанку
на Десні,
Коли ніч пірнає
у ріку,
Залишивши тіні
на горбку.

Не проспи таємної
пори,
Коли бродять лугом
сокори
І збирають крапельки
роси —
Самоцвіти щирої
краси.
Свої очі сонцем
звесели —
Глянь, як воду палять
бусоли,
І вона тече
на бистрині,
Вся у малиновому
огні.
Не проспи тієї миті
ти,
Коли ставить райдуга
мости,
І по них у небо
можна йти
Аж до голубої
висоти!
— Не проспійть! — нам говорив
дідусь.—
Щоб устали, коли я
вернусь!..—
Вранці чуєм: — Ледарі,
спите?
От морока! Все уже
не те!
І земля, і небо,
і вода...
Вже і сонце, бачте,
вигляда!
І ріка погасла,
й сокори
Знов стоять, як денної
пори...—
Ми схопились. Ну, проспали
все...

Що робити? Просто
не везе.
А тим часом бачимо —
зоря
Низько-низько в річку
зазира,
Умиває личенько
своє,
Вся рожева, тихо воду
п'є,
Одяга сорочку
проти дня
Із туману, доброго
ткання.
А тим часом вискочив
вітрець,—
І пішли ромашки
у танець.
Понад берегами
вдovж ріки
Замелькали їхні
голівки.
А тим часом чуємо
ходу —
Та це ж ранок бродить
у меду,
В травах, квітах, білому
піску,
Сам у золотому
пояску!
Що ж, дідусю, ми проспали,
так,
Вашу казку вранішню,—
однак
Ми свою уздріли
на Десні,
Що ніколи й не присниться
в сні.
А тепер додаймо-но
ходи —
В хвилі, в бризки,
в райдугу води!

1965

СВАРКА

Посварились баба й дід —
Чи пора збирати глід?
Баба каже:
— Ще не слід! —
Дід говорить:
— Зрілий плід!

Сперечались день і два.
Заболіла голова
І у баби, і у діда.
То їх в жар,
То в холод кида —
Баба каже,
Дід говорить,
А ніхто не переспорить...

От тоді й придумав дід:
— Запитать онуків слід!
Що нам, бабо, скажуть діти,
Те і будемо робити!

І питає перший дід:
— Онучата, ви мій рід,
Ну скажіть, скажіть миленькі,
Чи пора зривати глід?
Адже любите ви зроду,
Як той мед, варення з глоду.
— Так, пора, пора, пора! —
Закричала дівчора.
— Чуєш, бабо, ну так як?
Діти кажуть — вірний знак!

Баба кличе всіх до себе:
— Глід зривати ще не треба!
Іще слід йому поспіти.
Правда ж, любі мої діти?
Адже любите ви зроду,
Як той мед, варення з глоду!

— Так, бабусю! Правда! Так!
— Чуєш, діду? Вірний знак!

Дід кричить на онучат:
— Що це ви —
Туди й назад?
«Правда — баба,
Правда — дід»...
Наче хвостиком
Той кіт!

Каже старшенький, Тарас:
— Ви однакові для нас.
Ми обох вас любим дуже!
А варення нам байдуже!

А найменше онуча —
Галя — бистреньке дівча
Каже:
— Краще глід розгледіть
У саду, біля куща.
Тут сходити недалечко —
І навіщо суперечка?

Стали наші баба й дід
Враз червоні, наче глід.
— Що ж, онуки в нас розумні,
Зразу видно дідів рід. —

Дід сказав це, посміхнувся,
Бачить — хмуриється бабуся.
Щоб розвіять її сум,
Каже:
— Видно й бабин ум!

Помирились баба й дід...
У саду осипавсь глід.

1965

ОНУКІВСЬКА БРИГАДА

Роса сріблиться. Ще не жарко.
Стрекочуть коники-скачки...
Та от з'явилась сіножатка —
І трави падають гнучкі,

На сіножаті в білій блузі
Сидить усміхнений юнак.
Так стало весело у лузі,
Так гомінливо, дзвінко так.

І наш дідусь бреде у росу
В руках з косою і собі
Стинає травку низькорослу
Поміж кущами, при вербі.

А вже у полудень дівчата
Прийшли з граблями із села,
І голосиста та крилата
Над лугом пісня попливла.

Прив'ялі трави розтрусили,
Щоб був міцніший аромат.
Бабусю нашу й не просили —
Вона уже біля дівчат.

Ми також маємо охоту
До праці у гарячий час.
— Гей, люди, дайте нам роботу! —
А всі сміються тільки з нас...

— Малі, малі... Ще підростіте!
— Щоб стали вищі від трави!
— Гуляйте, бавтесь, поки діти!
— Які бідові! Ти диви!

...Минули дні. Підсохло сіно.
Знов стало людно навкруги,
Знов стало весело і співно,
І почали рости стоги.

А на стогах вже сторожами
Скрізь поставали бусоли...
Та раптом верби задрижали
І дальні далі загули.

Така найшла на луг потьмара,
Все стало сірим і сумним.
То обступила небо хмара,
А з неї — блискавка і грім.

Заметушились люди в лузі:
— Намокне сіно! Поросте! —
Хтось крикнув: — Гей ви, карапузи,
Чого без діла стоїте?

І ми граблі хапаєм в руки,
Гребем разом із усіма...
І тільки чуєм: — От онуки!
Таких на світі більш нема!

А баба й дід від того раді,
Сміються, особливо дід:
— В моїй онуківській бригаді
Діла весь час ідуть як слід!

Всі хвалять нас, у кожному зорі
Усмішка тепла і ясна.
— Хай голова в своїй коморі
Якусь їм премію шука!

І руки ще не поболіли,
А все вже сіно у стогах.
І на найвищому — щосили
Залопотів червоний стяг.

А небо дужче й дужче хмарить,
І враз — такий тобі розлад! —
Як хлине дощ, як грім ударить,
Як сипоне колючий град!

Усі онуківській бригаді
Мерщій несуть свої плащі.
А ми такий нагоді раді —
Оце б побігать на дощі!

Та баба тільки позирнула,
І ми ховаємось під стіг,
Але гроза уже минула,
І дощ посіявся і стих.

1965

ЯК В РИБАЛОК ВОДИТЬСЯ...

Сонце з річки випорсне
Рибкою, як в казці,—
Я беру під руку
Риболовські снасті.

Як в рибалок водиться,—
І сопілку-дудочку,
І гачок загострений,
І лозову вудочку.

На траві, на березі,
Я сиджу — поглядаю,
Як пильнує хитро
Рибка за принадою.

Як в рибалок водиться,
Маю я на оці,
Яка риба водиться
У якій затоці.

В осоці — карасики,
В чистоводі — щуки.
Й пічкура не вловиш
Без цієї науки.

Як в рибалок водиться,
Правди не приховую,
Мрію упіймати я
Рибу стопудовую.

Рибу стопудовую
Мрію упіймати я,
Рибу стопудовую
На гостинець матері.

Як в рибалок водиться
(Мріють вони гаряче),
Засинаю тихо я,
Мріючи і марячи.

Раптом просипаюся —
Горечко невидане:
Рибки тобі жодної,
Всю ж принаду з'їдено.

Як в рибалок водиться, —
Друзям я розкажую,
Що п'ятнадцять коропів
Упіймав одразу я.

Упіймав ще й сома я.
Велетня незвичного.
А вже про карасиків,
То й казати нічого.

Правда чи неправда це —
Друзі добре знаються.
Навіть і не сердяться,
Тільки посміхаються...

1939

НА ЖНИВАХ

З погодою нас доброю
Схід сонечка віта.
Од обрію й до обрію
Красуються жита.
Вітрець війнув пшеницею,
Колосся нахиля.
За труд людський сторицею
Врожай дає земля.

А ми хіба не зможем —
Хіба сидіти будем?
З охотою поможем
В труді колгоспним людям!
З охотою, з любов'ю!
Ми принесем з криниці
На добре їм здоров'я
Холодної водиці!

Веселими і радіми
Уранці, на зорі,
Виходять в степ бригадами
Колгоспні жнивारी.
Хлібами урожайними
Пишаються вони.
Жниварками, комбайнами
Видзвонюють лани.

А ми хіба не зможем —
Хіба сидіти будем?
З охотою поможем
В труді колгоспним людям!
З куточка й до куточка
Окинем пильним оком.
Зберем до колосочка,
Немовби ненароком.

Проходять люди нивою
Між золотавих кіп,
З усмішкою щасливою
Кладуть останній сніп.
Уже порою пізньою
Закінчили жнива,
І радісною піснею
Все поле ожива.

А ми хіба не зможем
Хіба мовчати будем?
З охотою поможем
І тут колгоспним людям!
Та як ще заспіваєм!
Нехай полине всюди:
З могутнім урожаєм
Вітаємо вас, люди!

1947

ПО ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ

В ліс по лікарські рослини
Ми ходили так далеко.
В лісі затишно і тихо.
Не страшна була нам спека.

Ось ромашка
Й валер'янка,
Материнка
Й толокнянка...
Всякі трави і квітки
Ми збирали в торбинки.

Ми спочить хотіли трохи
Під одним дубком високим.
Та хіба ж усидиш — де там! —
Коли скрізь, де глянеш оком,—

І ромашка,
Й валер'янка,
Материнка
Й толокнянка.
Всякі трави і квітки
Ми збирали залюбки.

Всі ми вивчили у школі,
Що збирати, щоб не хворіть.
Тільки Ваня все поплутав,
Невпопад своє говорить:

На ромашку —
Валер'янка,
Материнку —
Толокнянка.
Зазирнули ми — ану!
В нього повно бур'яну.

В ліс по лікарські рослини
Ми ходили так далеко.
Назбирали повні торби,
Тож приймай тепер, аптеко,

І ромашку
Й валер'янку,
Материнку
Й толокнянку.
Знову рушимо у путь,
Як рослини підростуть.

1948

ПЛЮШКИ, ПЛЮШКИ!

Я найстарший в дитсадочку —
Маю вишиту сорочку
І штанці
На ременці,
Й чоботята-стрибунці.

В мене руки, як у тата —
До роботи беручкі.
Я пасу уже телята,
І телички, і бички...

Гей, на пашу — плюшки, плюшки!
Білолобки, чорновушки!
А вони все стрибки-стрибки —
Хвіст угору та навдибки!

Я люблю своїх теляток.
Їх у мене аж десяток,
І на кожному дзвінок.
Це неначебто садок...

До водиці — плюшки, плюшки,
Чорнолобки, біловушки!
А вони все плижки-плижки —
Рябошийки, жовтоніжки...

День темніє. Вечоріє.
Вітерець легенький віє.
На лужку вже ні травинки,
Ні травинки, ні стеблинки.

Та зате мої телята
Круглі, наче коліщата.
Ні, мов м'ячки набиті —
І наїдені, й напиті.

Гей, до ферми — плюшки, плюшки,
Жовтолобки, рябовушки!
А вони лиш — скочки-скочки —
Білошийки, чорнобочки...

1951

ПІВНИКИ

За віщо посварилися,
Не знаю я того,
А тільки стрілись півники:
— Ти чого?

Круг шиї пір'я дибиться,
Стирчить сюди-туди,
Дзьобами в землю вткнулися:
— Ось підійди...

А гребені у півників
Розжеврілись, мов жар,
Стоять і не ворухатся:
— Ану вдар!

Обоє враз підскочили,
Аж курява знялась,
І знов стоять надиблені:
— Зась!

Тут з вулиці почулося —
Кричала тітка: — Киш! —
Розбіглися два півники:
— Гляди ж!

Розбіглися два півники
Курчатам всім на сміх...
Як схожі й ми буваємо
На півників таких!

1937

ДІЛО МАЙСТРА БОЇТЬСЯ

Все неважко для Гриця,
Все він зможе за мить.
«Діло майстра боїться!» —
Любить він говорити.

Візьме в руки обценьки,
Ще й меткий молоток,
Та як стукне, як дзенькне,—
Гуркіт є.
Був би толк!

Прибивав він картину
І, здається, як слід,
А гвіздок через стіну
«Гехнув» люстро в сусід.

Клеїв якимсь він ніжки
До стільця-дубчака,
Відпочити сів трішки,
Встав — стілець не пуска.

От до Гриця дівчатка
Раз прийшли з дитсадка,
Просять їм коліщатко
Приладнать до візка.

Це для Гриця —
Дрібниця!
Він готовий завжди.
— Діло майстра боїться,
подавайте сюди!

Стукнув раз,
Стукнув двічі,
Загуло коліща,
Покотилося швидше
До куца,
До куца.

Утекло коліщатко,
Заховалось в саду.

— Ви не плачте, дівчатка,—
Каже Гриць,—
Я знайду...

Та дівчаткам із Гриця
Тільки смішно було :
— Діло майстра боїться,
От воно і втекло.

1955

СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА

Були собі у матінки
Дві дочки — дві сестрички.
В обох носи кирпатенькі,
В обох рожеві щічки.

Завжди в усім однакові
Були обидві дочки.
В обох спіднички макові,
Вишивані сорочки.

У кожної у донечки
Однакові й хустинки —
І в першій — у Тонечки,
І в другій — Маринки.

Жили вони у матінки,
Все бавились, гуляли.
Лягали разом спатоньки
І разом уставали.

Чистенько умивалися,
Вичищували зубки,
У тазику купалися —
Ой, купки та ще й хлюпки!

Була нітрошки Тонечка
Не більша від Маринки.
Обидві до віконечка
Підходили навшпиньках.

Обом у дві долонечки
Давали всі гостинці,
І що було для Тонечки,
Те саме і Маринці.

Подружки під віконечком
Сестриць гукають дзвінко...
Та от котра з них Тонечка?
Котра із них Маринка?

Однакові дві донечки,
Та є одна відмінка:
Всміхається все Тонечка,
Все хмуриється Маринка.

От в руки візьмуть вінички
І ну мести по хаті!
Танцюють у проміннячку
Смітинки волохаті.

Регоче Тоня-дівонька,
Піймать смітинку хоче.
Маринка хмуриє брівоньки
Та віями мигоче.

У дощ іти на вулицю
Їх не пускає мама.
Та Тоня й тут не журиться —
Всміхається так само.

Гукає Тоня: — Здорово!
Цукерки нам купили! —
Маринка схилить голову
І кривиться щосили.

Сьогодні дрібно ніжками
І перша, й друга дочка
Зеленими доріжками
Пішли до дитсадочка.

Сміялась радо Тонечка
(Метлялась в неї кіска)
Ще й плескала в долонечки,
Стрибала, наче кізка.

Маринка, ніби злякана,
В куточку тихо гнулась,
Хоч, правда, і не плакала,
Але й не посміхнулась.

Тепер їх звать — не Тонечка
І — ні ж бо — не Маринка,
Веселу доню — Сонечко,
Похмурливу — Хмаринка.

1953

ПІСЕНЬКА

У хаті, що, як писанка,
Ясніє край села,
Живе дівчатко-пісенька —
Школярочка мала.

...І квіточка розтулиться,
Й сопілка десь загра,
Коли вона на вулицю
Виходить із двора.

Така на ній білісінька
Сорочечка нова...
Іде дівчатко-пісенька,
І все у ній співа.

І ніжки, наче дзвоники,
Лиш бренькають в траві.
Підспівують їм коники —
Музики лугові.

І руки аж висвистують
В повітрі — ой меткі!
Їм втóрять над сріблистою
Над гречкою бджілки.

А як заллється піснею —
Із голосу її
В саду порою пізньою
Співають солов'ї.

Таке ж трудешне вродиться!
Чи в класі, чи в жнива
Усе у неї робиться —
Аж грає, аж співа...

От сяде шить під сливою
В садочку у тіні:
Що іволга виспіває —
Оте й на полотні...

А на рукавах вишивка —
Весняних квітів хор.
І де вона їх вишука,
Ті квіти на узор...

Ще ж в неї діла — світе мій!
Нерання вже пора.
Он треба посуд мити їй,
Зібралось — гора!

Води черпнула мискою
І — дінь-ділінь-делень...
Ого вже як виблискує!..
А ще великий день!

Йде з подружками Пісенька
Збирати колоски.
Важкі вони — чистісінько
Намистечка разки.

Торкни лиш колос колосом —
І враз з кінця в кінець
Лунким, дзвінчастим голосом
Озветься вітерець...

Лиш тільки пройде Пісенька —
Ні колосу ніде...
А сонце іще високо...
А подружки!
Ви де?

...Прийшла і осінь. Дівчина
Вже ходить в другий клас.

Усе у неї вивчено,
Що задано,— якраз!

Учитель кличе Пісеньку
До дошки, і вона
Біжить, гойднувши кісоньку,
Рухлива і ставна.

Лиш стрічечку-зав'язочку
Торкне — чи не спада? —
Й задачу, наче казочку
Якусь, розповіда.

Розказує, розказує,
А потім тільки раз —
Як вузлик той розв'язує,
Аж примовкає клас.

...У хаті, що, як писанка,
Ясніє край села,
Живе дівчатко-пісенька,
Школярочка мала.

Усе у неї робиться —
Аж грає, аж співа...

У праці пісня родиться —
Це правильні слова!

1956

Я ХОЧ НЕВЕЛИЧКА

Я хоч невеличка,—
Менша ж від мене
Травичка-травичка
У саду зеленім.

Я хоч невеличка,—
Там під горою
Квітка-ромашка
Рівна зі мною.

Я хоч невеличка,
На пеньочок стану,—
Зайчик-стрибайчик
І той не дістане.

Я хоч невеличка,
А як підскочу,—
Вишеньку вирву,
Яку я захочу.

Я хоч невеличка,
А робить умію,—
Посуд помію,
Платтячко зашию.

Я хоч невеличка,—
Великою стану.
На самольоті
Неба дістану.

1935

ВЕЛИКИЙ І МАЛИЙ

Жили собі сусіди
На вулиці одній,
Два хлопці-непосиди —
Великий і малий.

В усім були несхожі
Сусіди-хлопчаки.
Один поводивсь гоже,
А другий — навпаки.

Малий свої уроки
Виконує весь час,
Великий по два роки
Даремно ходить в клас.

Малий, узявши книжку,
Дідусеві чита.
Великий тягне кішку
Із тину за хвоста.

Малий дає дорогу
Малятам з дитсадка,
Великий із-за рогу
Їм тиче кулака...

Тож, певно, по заслuzі
Дісталось хлопчикам:
В малого — всюди друзі,
Великий ходить сам.

1959

СТО КАЗОК, СТО ПРИКАЗОК...

По горбах, по низині —
Без дороги, по стерні,
Поміж верболозом
Їде дід упорожні
Деренчастим возом.

Першим чином дід Ігнат
Завертає до малят,
Що у дитсадочку
Бавляться в пісочку.
Їм тут гарно при Десні —
На високій стороні...

Дід не злазить з воза,
В нього звична поза:
Люлькою лиш кадить
Та ще вуса гладить.

— Здоровенькі, дітлахи!
Ростете, як лопухи.
Вчора були нижчі.
А сьогодні — вищі!
Вчора були легші,
А сьогодні важчі,
Вчора були гірші,
А сьогодні — кращі!

— Ой дідусю-дїду!
Просим до обїду!
— Ой дідусю Гнате!
Буркунцю ¹ ось нате!
Щоб, як добре мило,
З люльки духмяніло!
— Дїдику, будь ласка,
Розкажіть нам казку!

— Ось вогонь постережу,—
Гасне люлька клята! —
Й скільки хоче, розкажу,
Тільки... небагато!
Ну, а казочка така:
Три чималих хлопчака
Пасли в лісі — на узліссі —
Здоровенного бика.
А ішли собі вовки:
Зирк та зирк звіддалеки!
І найстарший із вовків
Каже: — Я б хлоп'ят поїв,
Та боюсь того бика!
От рахуба отака...
Я тепер спитаю вас,
Хто кого стеріг і пас?
А із вами не бува,
Щоб утрьох, вп'ятьох — дива!
Беретесь те робить,
Що один утне за мить?
Не буває? Не бува?..
Ну нехай росте трава,
Подощить хай хмарка,
Щоб не холодно було,
Не було б і жарко!..
Хай у нашому селі
Тужавіють киселі,
Студеніють холодці...
Ну, прощайте, молодці!
Я собі поїду...
— Покатайте, дїду!

---

¹ Буркун — пахуча трава.

— Так сідайте! Без біди
Будем їхать легко.
Довезу вас хоч куди,
Тільки... недалеко!..

Покотилась дівтора...
— Вже й приїхали! Пора!
— Ну, спасибі, діду!
А його — ні сліду...
Лиш куриться небовид.
Де ж той дід? Шукай-но!

А уже під'їхав дід
В полі до комбайна.
Бачить: щось воно не так!
Поламались, не інак!
«Загоряють» тракторист
З комбайнером разом.
— Що, набридло в повен зріст?
Навкарачки лазим?
— Діду, не до сміху!
Не зарадим лиху.
Трактора заїло,
Трясця йому в рило!

— Е,— не знаєте ви,— сміх
Кращі ліки проти лих!
Має, бачте, й трактор
Свій, сказать, характер.
Любить він не тих майстрів,
Що оце я тут зустрів —
Злих, неговірливих,
Стиха буркотливих.
Справжній майстер вдарить раз,
Ще й прискаже слово.
Знов удар і знов присказ —
І дивись — готово!
Майстер той залізе
У саме залізо!

Не забудьте ви таку
Дуже вірну мову:

Що закрито молотку,
Те відкрито слову!
Ти не думай, що мотор
Без душі, без тіла.
А візьми хоча б жекльор,
То ж сердечна жила!..

Комбайнеру тракторист
Пробурчав суворо:
— Дід на слово має хист...
А продми жекльора!

І — ти бачив силу слів?
Наче вся в них тайна.
Трактор рівно заревів
І потяг комбайна.

— Ну, бувайте, молодці!
А жінки на молоці
Хай печуть пампушки,
Наче ті подушки!
Хай у кожному колоску
Буде зерна по возку!
Я собі поїду!
— От спасибі, діду! —
Дід того не чує,
Далі він кочує.
Ось біля затоки,
Де кущі високі,
Бачить: збите зілля.
У затоці — хвиля.
Хтось веслом все бух та бух!
Так тобі і чеше...
Риба пустить бульки — «дух»,
Вже на ній ковбеша¹.

— А-а! Низенький косарю! —
Відповідь — мовчання.
— Із жнивами, говорю!
А чи не зарання?

---

¹ Пристрій для рибсловлі. Часто використовують браконьєри.

Добре, добре булька,
Аж у човен ллється...
Що, посіяв тюльку —
Косиш оселедці?
Що й казати, чоловік —
На жнивях передовик!

Мо, вже крутиш дірку
У плащі під Зірку?
Плащ не брав? Не йдуть дощі...
А штанці ось на куці!
Ми їх для курйоза
Покладем на воза.
Ну й картина! Вроді —
«Без штанів у шкоді!»

— Діду, годі, годі!
Кидаю ковбешу —
Віддавай одежу!

— Не журися за штанці,
Будеш ти їх бачить
Аж на другому кінці,
На правлінні, значить!

Хай же буде густера
У обід серед стола,
Ну а, звісно, окунь —
Тому місце — покуть!

А коли є риба,
То не треба й хліба!
Я собі поїду...
— Постривайте, діду!

Але дід вже хтозна-де,
Зник у верболозі,
Лише віз його гуде
По твердим облозі.

І коли вже темна ніч
Землю всю укрила,
Дід веде з собою річ:

— Теревені — добра річ...
Це б якогось діла!

Діла? Діла всюди тьма
Для душі людської.
Та у діда... ніг нема
І руки одної.
Покалічила війна,—
На війну й обида...
...Партизанська сторона
Знала добре діда.
От душа його жива
І щемить часом, бува:
Діла закортіло!

Але й дідові слова —
То ж хіба не діло!
Тільки ранок — по стерні
Чи по свіжій борозні,
По горбах, по низині —
Поміж верболозом,
Їде дід упорожні
Деренчастим возом.

Хто сказав — упорожні?
Впорожні, а може, й ні...
Запитайте діда,
Хай він сам повіда:
— Сто казок, сто приказок —
От і повненький візок!
Впорожні?
Виходить, ні!

1960

ПІШЛА БАБА ПО ОЖИНУ...

Пішла баба по ожину,
Тільки вийшла на стежину,—
Аж стрибнув на пліт
Чорний-чорний кіт.
— Ох, ти, лишенько!
Це прикмета лиховісна,

Це невдача буде, звісно...
Що ж його робить?
Далі йти — дурна робота...
Та й вертатись неохота.
Дід без ягід вмер!

Далі баба йде, зітхає:
— От годинонька лихая!
Гульк, а біля пня —
Дохле гусеня.

Святий господи!
Це прикмета лиховісна,
Це невдача буде, звісно...
— Й де воно взялось?
Далі йти — дурна робота...
Та й вертатись неохота.
Буде лаять дід!

Баба далі йде в тривозі,
Коли чує — по дорозі
Лиш колеса — скрип!
На підводі — піп!
— Чорт несе його!

Це прикмета лиховісна,
Це невдача буде, звісно...
Ох ти ж сатана!
Далі йти — дурна робота...
Та й вертатись неохота.
Не повірять дід!

Вже по лісу баба ходить...
Хто ж то, хто ж то пісню водить?
Піонери скрізь
Лісом розбрелись.
Це тимурівці!..
— Ось нарвали ми ожини,
Ви, бабусю, у корзини
Повно наберіть!
Ось грибочки — не поганки...
Ось коріння валер'янки...
Видужає дід!

Баба з радощів завмерла,
Хвартушком сльозу утерла.

Все з її прикмет —
Задом наперед!
— Все не справдилосьь!
З тими чорними котами
І з попами, і з чортами
Я не знаюсь більш!
Дайте, діти, красний галстук,
Прийду, скажу: — Діду, здрастуй!
Що, не пізнаєш?

1958

ДВІ СОРОКИ

Дві сороки-білобокi
Стрекотали на вербі.
Дві сестрички-злозяички
Те побачили й собі:

— Знаю точно, єсть і свідки,
От ей-ей, зі стелі сторч
Вчора впала у сусідки
Отакенна муха в борщ!

— Що ти кажеш? Буть не може...
То не муха... Мабуть, міль...

— Міль не міль, а дуже схоже.

— Ні, скоріше, був то джміль!

— Джміль? Навіщо, сестро, знижки?

Це, звичайно, впав кажан...

— Як на те пішло вже — кішка

Стрибонула у казан!

— Ой, не кішка, а овечка...

Годі, сестронько, облуд...

— Ти від правди недалечко.

То, їй-богу, був верблюд!

— Нащо вигадки, не знаю...

Це ж бувальщина, не сон.

Говорить, — так все до краю!

Міг то бути тільки слон!

Говорили хтозна-поки,
Не ввібрать у короби...
Не дослухали сороки —
Впали мертвими з верби!

1957

НА ДНІПРІ

Ще рання рань...
Куди не глянь
На шир Дніпра старого, —
Лиш плескіт хвиль —
Ледь-ледь, тіль-тіль! —
І більш ніде нічого.

І ні шелесь! —
Ні тут, ні десь...
Неначе все завмерло.
Лиш он, дивись,
Стирчать у вись
Немов zenіток жерла...

А он замрів
Між двох листків
Кирпатий кінчик носа...
Які дива!
Он голова
Стримить простоволоса.

І що ні крок, —
Лиш де листок,
Або гілля вербове,
А чи тихцем
Під камінцем —
Скрізь юні риболови.

І кожен з них
Завмер, застиг,
Бо саме кльов на часі!
Ані слівця,
Ні шепотця! —
Якби отак у класі!

«Що наловив?» —
У рибаків
Питати — річ даремна.
Бо скаже всяк:
«Нічого... Так...»
І просто це нечемно.

Та є слова,
Як двічі два:
Коли застане дома
Тебе зоря,
То й пічкура
Не вловиш, річ відома!

А без труда
Тобі вода
Не дасть і окуняти.
Тож ясно нам,
Що рибакам
Не треба заважати.

Скінчиться кльов,
І весь улов
Спливе в юсі пахучій.
Хай пощастить
І нам вловить
Хоч хвостик в ній колючий!

1956

ЛІТО, ДО ПОБАЧЕННЯ!

Літо, до побачення!
І за все спасибі —
За поля квітучії,
Ліс зеленокрилий!
На твоєму сонечку,
На твоєму хлібі
Скільки сил набрались ми,
Як поздоровіли!

Літо, до побачення!
Ми ходили кручами,
Стежками-дорогами
Під веселим вітром.
Літо, до побачення!
Ми вже дуже скучили
За своїм учителем,
Своїм класом світлим.

Літо, до побачення!
З щедрими дарунками
Ми йдемо до школи,
До батьків, додому —
З квітами і травами,
З добрими малюнками,
З піснею, що склали ми
В таборі дзвінкому!

Літо, до побачення!
Побували всюди ми,
Скільки див небачених
Стріли ми навколо.
Ми цієї радості
Зроду не забудемо!
Літо, до побачення!
Здрастуй, рідна школо!

1953

ОСІНЬ

Непомітно з'явилася осінь —
Все коротшає день щодоби.
Глянь, берізки уже злотокосі,
І в дубів багряніють чуби.

Лиш не хочуть ялини та сосни
Вічно свіже міняти вбрання.
Не беруть їх тумани та роси,
Холодніші щоночі, щодня.

Не пустою прийшла до нас осінь,
В неї повно достатку в мішку,

Покосили вже гречку та просо,
І отави в стогах на лужку...

Саме груші солодкі поспіли,
Пахнуть яблука, наче в меду,
Повен соку — янтарної сили,
Виноград золотіє в саду.

Що є краще осінньої тиші?
Хоч і любимо всі ми її,
Та щоранку усе холодніше,
Облітають ліси і гаї.

Пізні ягоди спіють, гляди-но,
Так буває лише восени —
Червоніє шипшина, калина,
Повні кетяги горобини.

Вже у теплі краї відлетіли
Сонцелюби дзвінки — журавлі,
Не страшні їм тепер заметілі
На далекій південній землі.

Клишоногий ведмідь вже потиху
У барлозі готує тепло.
Білка тягне гриби і горіхи
У своє потаємне дупло.

Осінь лад навела, напоїла
Землю щедрим дощем до весни.
Хай поспить! Заметільниця біла
Їй навіє замріяні сни.

Уже ждуть і міста наші й села
Перший сніг, перший лід на річках.
Здрастуй, зимо, рум'яна, весела,
Підіймай свій засніжений стяг!

1962

«Візьми мене, у поле однеси!»
Берімо їх у руки,
Несім на ниви й луки,
Щоб скрізь росли і ширились ліси!

1956

ЛЕЛЕЧИН КАЛЕНДАР

Летить лелека в теплий край,
Хоч ще зима далеко,
В саду ще стигне урожай,
Ще в лісі й полі спека,
Ще ходить літо з краю в край,—
Ти не лети, лелеко!

Так, сонце ще палке, мов жар,
Ще тінь коротка зовсім,
Та вже лелечин календар
Показує на осінь.

Той календар,— дивися, ген,
Йди отак по стежці,—
Край лісу сукуватий клен,
На нім листки в мережці...

...Як трісне брунечка тісна
Й листочок перший виткне,
То по землі дзвенить весна,
В усі влітає вікна —

У хату і у школу, в клас,
І в дитсадочок,— скрізь, де
Весну веселу люблять в нас...
То прилітять лелекам час
І будувати гнізда...

Та от листочок той підріс
І став темно-зеленим.
Гроза дощем обмила ліс,
Пройшла над тихим кленом.

Веселий бавиться вітрець
Листочком тим пухнатим.
Це час лупитися з яєць
Малим лелеченятам.

Ростуть нівроку малюки,
Вже зводяться й на лапки,
Бо з апетитом, залюбки
Смачні ковтають жабки.

От клен розлігсь на всі боки,
І листя тягне вниз гілки,
Важке, немов налите.
Прийшло на низи і в садки
Пахуче, світле літо.
Лелеченята-лелюки,
Ану на луг летіте!

Тут жаб усяких — невпоїд,
Вужів повзучих — сила.
Та головне — готуйтеся в літ,
Гартуйте свої крила.

А це ось клен застугонів,
І між зелених ще листків,
Чомусь невидний досі,
Один листок зачервонів...
Гай-гай! Вже близько осінь...

Летить лелека в теплий край,
Хоч ще зима далеко.
В саду ще стигне урожай,
Ще в лісі й полі спека,
Ще ходить літо з краю в край,—
Що ж, до весни, лелеко!

А взимку будуть снігурі,
Що в пир'ячку барвистім,
Тут, на твоїм календарі,
Ховатися між листям.

Вони їх зірвуть, ті листки,
Зів'ялі, всніжені, хисткі,

Щоб із бруньок на клені
Зросли нові, зелені.

Що ж, до весни, лелеко,
Хоч ще вона й далеко!

1958

Я ПРИЙДУ РАНІШ ЗА ВСІХ!

Ще і сонце не вставало,
А я встав (лиш ледве світ!).
Миттю скинув одіяло,
Вмивсь, одівся — все як слід!

Мама й татко, мабуть, в полі...
Це ще краще... Тож — побіг!..
Перший день навчання в школі —
Я прийду раніш за всіх!

Йду, гойдаючи портфелик,
По городах — навпростки.
...Он прокинувся метелик,
Розтуляє пелюстки.

А ще ближче — по заріччю,
Через луки, повз ярки.
Йду і пісеньку мугичу,
Йду й збиваю будяки.

Вже проснулись і волошки,
Лиш голівками — хить-хить...
Он уже і сонця трошки
Із-за обрію стримить.

Вже в дубах — в гіллі могучім —
Вітер вранішній гуде...
Все проснулось. Тільки учнів —
Ще нікого і ніде!

От і школа... Як я скучив!
От ступаю на поріг...

Та ніде нікого з учнів...
Я прийшов раніш за всіх!

Жду... Нікого ще немає...
Поглядаю на замок.
Лиш по ганкові гуляє
Перший осені листок.

Час чекання ой нестерпний!
Скільки вже його пройшло!

. . . . .

Це учора все було...
Я й забувся, що у серпні
Тридцять перше є число!
А сьогодні рано-рано
Я проснувся — і притьмом
До Степана, до Івана, —
В школу підемо гуртом!
Вийшло сонечко на обрій,
Уклонилося низько нам...

Так, раніш за всіх — це добре,
Тільки з друзями, не сам!

1956

Я ЙШОВ ДО ШКОЛИ

Я йшов до школи перший раз,
Я йшов до школи в перший клас,
За мною мчали горобці:
Цвірілінь-ці... Цвірілінь-ці...
За мною гналось навмання
Моє маленьке цуценя.
І по шляху за мною вскач
Котився мій новенький м'яч.

Ввійшов я в клас і всіх забув,
Як тільки вчителя почув.

А Вася спить... А Вася спить —
Вже все чоло у поті...
Василька нікому збудить,
Бо й мама на роботі.

В ногах, скрутившись у клубок
(Лиш хвіст стирчить, мов гнотик),
Дрімає ще один Васьок —
Васильків тезко — котик.

А півник Петя під вікном —
Під крилечко голівку —
Й собі заснув солодким сном
І — ані кукуріку!

І пес Дружок — Васьків дружок —
Забивсь подалі в будку
Й заснув-упав, мов той мішок,
Хоч грай-сурми побудку!

Та їм-то що! А от Васьок
Запізнюється в школу.
Він не приходив на урок
На перший ще ніколи.

Ще зледарює хлопець вкрай
У пестоцах постільних!
І каже тато: — А давай
Придбаємо будильник!

...Дзвенить будильник: «Скоро сім!
Вставай, Васьок-Василько!»
Але Василько в сні міцнім
Перевернувсь... І тільки...

Дзвенить будильник: «Донь-ділінь!»
Але Васьок не чує.
Його долає сонь та лінь,
Він і удень ночує.

Дзвенить будильник-стрекота,
Виспіває, туркоче...
Не втерпів кіт... Вже у ката
Розплющуються очі.

Он зайчик сонячний — блись, блись!
Погнався кіт — і, дивно,
Сковзнувся по склу та куберлись
Униз! — і впав на півня.

Проснувся Петя і побіг —
Не чув такого звуку!
На будку на Дружкову — плиг!
І крикнув — кукуріку!

Одразу пробудивсь Дружок
І гавкнув (їсти просить!) —
Його щоденний пиріжок
Васьок щось не принєсить.

Він прошмигнув у двері вмить,
Мелькнув, як бистра хвилька.
Еге! Та друг його ще спить —
І в носа лизь Василька.

Василько кинувсь: сім годин!
Одягсь, узувсь «на скору».
— Це ти, Дружок, мене збудив?
Ну молодець! Упору!

А ти, будильник! Ловиш гав!
Не спить вже весь будинок!..—
На жаль, Васьок того не знав,
Як допоміг будильник.

1958

БУКВАР

Є книг багато — радісних, печальних,
Товстих, тонких, барвистих, наче жар.
Але одна — книжкам усім начальник,
І звать її по-простому — буквар.

Із нього слів не вируба сокира,
Це маленятам кращий в світі дар.
І мова в нім — легка, співуча, щира,
Дитячі душі гріє він — буквар.

Він нас повів по буквах, як по східцях,
Як по життю — по сторінках своїх.
І от привів нарешті — подивіться! —
У мудрий світ чудесних скарбів — книг.

І певно так, коли б не він на світі,
То ми були б неначе у пільмі,
І всі томи, яскраві й ваговиті,
Мовчали б глухо, наче ті німі.

Все починається в житті з малого:
З зернини — хліб, з промінчика — зоря...
І Ленін сам важку свою дорогу
Почав також з малого букваря.

1963

ЗИМА

Дорога біла стелеться,
І краю їй нема.
Сніжок мете. Метелиця.
Прийшла до нас зима.

Льодком тоненьким скована,
Спинилася ріка.
Повита тихим сном вона,
Весняних днів чека.

І ліс дріма. Безлистою
Верхівкою поник.
Над ним пісні висвистує
Лиш вітер-сніговик.

Гуде з такою тугою
В напружених дротах,
Хмарки жене і хугою
Хурделить по світах.

Там намело, там вимело.
Ніде слідів нема.
Усе, здається, вимерло,
Злякала всіх зима.

А глянь лишень... По стовбуру
Синички стриб та стриб.
І дятел щось видовбує...
Мов барабаний дріб.

От білка — хвостик пломенем.
Вона шука весь час
Ще влітку добре схований
Своїх харчів запас.

А зайцеві — не пустоці —
Голодне черевце.
Пасеться на капустиці,
Гризе і деревце.

Щодень мороз все дужчає,
І сніг іде та йде.
Літають птахи пущею —
Ні зернятка ніде.

Та є в них друзі старанні!
Гляди, поміж гілок
Юннатами поставлені
Ідальні для пташок.

А їм — дівчатам, хлопчикам —
Мороз і сніг дарма!
Санчата із бугорчика
Стрілою мчать...
Зима!..

1962

Ти
на свою
Вітчизну
схожий

У ДЕНЬ ОДИН, В ТОЙ САМИЙ ЧАС

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас!

Я — в тиху школу на Росі,
Що розцвіла в новій красі,
Що вбралась, наче у вінок,
В новий мічурінський садок.

До неї світло молоде
З електростанції іде,
Із неї видно жовтий ліс,
Що на моїх очах підріс.

Он з-за високої гори
Виходять в поле трактори,
Йдуть люди з кожного двора —
Озиме сіяти пора.

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас.

Мій друг в північному краю
Заходить в школу у свою —
Веселу, серцю дорогу;
Вона по вікна у снігу.

Та тепло в ній, бо їй Донбас
Прислав вугілля про запас,
У класах світло золоте
В електролампочках цвіте.

Мій друг ступає на поріг,
Струсивши з шапки білий сніг,
І поздоровні шле слова
Йому по радіо Москва.

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас.

Моя товаришка в далі,
Де у південному теплі
Солодкий зріє виноград,
Іде із батьком через сад,
Заходить в школу кам'яну,
І прохолодну й затишну.

А батько, сповнений турбот,
Проходить далі на завод.
Його до праці зве гудок,
Його чекає вже станок,
І радо від шкільних воріт
Дочка всміхається услід.

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас:

І мій північний друг, і я,
І ця товаришка моя,
Мої сестрички, і мій брат,
І діти всі в Країні Рад —
Заходим в школу, в світлий клас,
І вчителі вітають нас.
Почавсь навчання добрий час.

Ми розгортаєм зошит враз,
І слово пишемо одне,
Таке кохане і ясне:
Вітчизна! Рідним словом цим,
Щасливим, теплим, дорогим,
Розпочинаєм кожен рік,
З ним не розлучимось повік.

1951

ЛИСТ ІЗ СІМНАДЦЯТОГО РОКУ

Як добре нам в гостях у дідуся!
На дачі в нього майже щонеділі
Збирається за стіл рідня уся
Між соснами на тихому привіллі.

Кипить старий пузанчик-самовар,
І під його журчання коліскове
Казки плывуть — то про Волосожар,
То про зерня мале стоколоскове.

Усім цікаво, бо дідусь — казкар
Такий чудовий, — нам же особливо.
Палають очі наші, наче жар,
Мов наяву уздрівши стільки дива.

А нині щось не говіркий дідусь.
— Не казка буде. Правда. І сувора.
Своїм я болем з вами поділюсь
І радістю старого балтимора.

Яке сьогодні там у нас число?
Ага, так, так... Уже, вважайте, можна...
Як кажуть, те вже биллям поросло,
А не забулась хвиля та тривожна.

Був друг у мене. Як і я, моряк.
Не знав ніколи втоми і спокою.
Ворожих не боявся він атак.
І революція була йому святою.

Тому й не дивно, що в Жовтневі дні
Стеріг він Смольний в пильному дозорі.
Ілліч, бувало, на хвилинку-дві
Спинався з ним частенько в коридорі.

І от коли червоний Петроград
Став віч-на-віч із білими катами, —
Ми з моїм другом, наче з братом брат,
Заприсяглися битись до нестями!

І почалось. Кипіли ночі й дні.
Точився бій невтомний, непогасний.

Прийшлося бути пораненим мені.
Хто й зовсім гинув.
Друг мій був невразний.

Не раз він в штаб приводив «язика».
Натуру мав і лагідну, й відважну,
Де тільки ворог дужче припіка —
Він там уже.
Іде на рукопашну!

...Лежали з ним в окопі ми в той день.
Було затишшя. Підновляли сили.
Тихенько завели морських пісень.
Згадали друзів, нишком закурили.

І раптом стало тужно нам чогось.
Питає друг мій: — Олівця немає? —
Знайшли огризок. Написав він щось,
Кладає в кишеню, потім знов виймає.

— Нема нікого в мене, ні рідні,
Ані дітей... Один лиш ти у мене! —
І віддає листа того мені...—
Візьми на пам'ять про життя воєнне!

І, може, так десь літ за п'ятдесят, —
Коли вже будуть в тебе і онуки, —
Візьми тоді цей папірець у руки
І пригадай жовтневий Петроград

І дні тривоги, і ці холодні ночі,
Ну, словом, все, що пам'ять збереже...—
А вранці бій. І друга рідні очі
Ніколи не подивляться уже!

Він впав од мене кроках в десяти...
Я прагнув помсти і припав до зброї.
Ми нагатили з біляків мости
До перемоги нашої святої.

Та друга повернути не могли...
Я лист беріг той, наче серця частку.

Літа минули, і немов із мли
Його виймаю нині із припаску.

Дивіться, любі! — І малий листок,
Увесь пожовклий і потертий збоку,
До нас прийшов з сімнадцятого року —
Чарівніший він від усіх казок!

Ми прочитали: «На ясне життя,
Нащадки, вам в своєму заповіті
Передаю усе, що мав у світі
Я,— серця невмовкаюче биття!»

Відчули ми в ту неповторну мить,
Як кожен розмовляє сам з собою,
Як кров у жилах дужче стукотить,
Немов до діла проситься, до бою!

О славний воїн, ленінський боєць,
Ми дар берем твій в свої душі, в себе.
Хай буде твій незгасний папірець
Нам крилами для вильоту у небо!

1967

ВСІ СЕРЦЯ ДО ТЕБЕ

Ти не за лісами,
    ти не за морями,
Ти у нашій думі,
    в пісні поруч з нами,
Чуємо тебе ми
    біля серця близько,
Сестро наша рідна,
    сторона російська!
Всі оселі наші —
    вікнами до тебе,
Бо від тебе сходить
    сонце в синє небо!
Всі мости до тебе —
    і малі й великі,—

Бо течуть від тебе
чисті наші ріки!
Всі серця до тебе
в радості й любові,
Бо братерство й дружба
у твоєму слові!
Ми в сім'ї єдиній,
ми в єдинім війську,
Вславлений народе —
брате наш російський!
Нас не роз'єднати
рокам і століттям,
Ми зрослись корінням,
ми сплелися віттям.
Красен сад і цвітом,
красен сад і плодом,
Красна наша дружба
ще і спільним родом.
Ми брати ще більші,—
ще дружніш нам жити,
Бо народи наші —
Ленінові діти!
Нас не роз'єднати
рокам і століттям,
Ми зрослись корінням,
ми сплелися віттям!

1954

ДОРОГА

У дні печалі і руїни,
Коли священний бій кипів,
Вела в Росію з України
Дорога наших матерів.

І усміхалася малятам
Тонка береза голуба,
Стрічала їх, мов рідна хата,
Тесова російська ізба.

І молоко бурьоннок тепле
Було невидано смачним,

І небо над широким степом
Здавалось рідним і близьким.

Коли ж вкладались діти спати,
Пообіймавшись гаряче,
В тривозі українська мати
Схилялась руській на плече.

1947

РУКИ

Приходить знову Жовтень, повний сили,
До наших хат, до затишних дворів.
І клени он в гаях зачервоніли
Під колір наших славних прапорів.

Нам є чим рідне свято зустрічати —
Гостей до нас наїде звідусіль! —
Нових осель ясні, привітні шати
І на столах, як кажуть, хліб і сіль...

Але ніщо — ні гордих маршів звуки,
Ні велемовних тостів перегуки —
Не скаже так про наших днів діла,
Як прості й чесні роботящі руки,
Покладені тихенько край стола.

В них нап'яті, налиті синню жили,
На них шорсткі, жовтаві мозолі,
Та це вони усе-усе зробили,
Що ми звемо красою на землі.

Вони уміють ніжить, обнімати —
Яке міцне тепло робочих рук!
Та вони здатні й без жалю зламати,
Як стрінеться зазубрина чи сук...

І це вони, незмірні в своїй моці,
Великі, усеможні і кріпкі,
Звели наш стяг в сімнадцятому році
Й несуть його невтомно у віки!

1958

ВІТЧИЗНО МОЯ — ЗОРЕЦВІТ!

За вікнами дуб-ряснів,
І в небо біжить далина...
Це ти, Батьківщино, наш світ,
Улюблена земле ясна!

Річок золотих течія,
В димах заводських небокрай...
Це ти, Батьківщино моя,
Сердець наших лагідний край!

Вже сонце устало давно
І трави купає в теплі,—
Й на мить не заходить воно
На нашій радянській землі.

І мама цілує мене:
— Вставай, мій синочку, вставай! —
Я дихання чую міцне
Твоє, материнський мій край!

Заходжу я в двері шкільні
І чую зусюди привіт.
Вітчизна відкрила мені
Ці двері широкі у світ.

З литовцем давно я дружу,
Листи мені пише грузин.
І дружбою я дорожу,
Вітчизни радянської син.

Ти вся у труді молодім,
Робоча колгоспна земля!
Де глянь лиш — там зводиться дім.
Де стань — колосяться поля...

І Леніна мудрість — в тобі,
І Партії вічні діла...
Це ти в небеса голубі
Незгасні зірки підняла!

І мрії твоєї політ
Шляхами космічних орбіт

Сьогодні дивує весь світ,
Вітчизно моя — зорецвіт!

І жити я хочу сто літ,
І радість не змірять мою,
Що я народився на світ
У цім неповторнім краю!

1960

МОЯ СІМ'Я

Я радянин,
Громадянин
Трудового краю Рад.
Не по крові —
По любові
Я усім радянам брат.

У туркмена
І вірмена
Спільна доля й боротьба.
Одного ми всі знамена,
Одного ми всі герба.

Мов землі самої скиба,
Хліб наш в шані і в красі.
Ми навкіл святого хліба
Однокашники усі.

Росіянин,
Молдаванин...
Кожен спільну ниву жне.
Ми з одних ростем підвалин,
В небо прагнемо одне.

При єдиному кострищі
Ми близькі товариші.
Ми по Леніну — найближчі,
По ідеї, по душі.

Я радянин,
Громадянин,
Я з сім'ї багатирів.

Не по змові —
По любові
Ми — держава трударів!

В українця
Й кабардинця
Путь єдина, путь пряма.
Щастя?
Рівно — всім. По вінця!
Горе? Гора в нас нема.

Волю маємо одну ми —
Гуркіт воєн щоб затиш!
Однієї всі ми думи,
Рук одних ми — золотих!

Я радянин,
Громадянин,
Радість, райдуга — мої.
Не по мові —
По любові
Ми зійшлися у сім'ї.

У литовця
І в естонця
Спільні сили немалі,
Одного усі ми сонця,
Однієї всі землі.

Трудовий лунає гомін
З Вахшу, з Німану, з Неви.
Кожен з нас — неначе промінь
Сонця спільного — Москви.

Вільний вітер океанський
Верне хвилі аж із дна.
Ми один народ — радянський,
Віра й правда в нас одна!

1973

НЕПОСИДИ

Скидають берези пухнаті берети,
Вилазять дуби з нелинючої свити.
А проліски, ніби маленькі ракети,
Стріляють у небо, на мрійні орбіти,

Стрімкі і нестримні струмки із-під снігу
Виходять і котяться зразу зо сміху,
Від трепету-дзвону, від синього тону
Вуркочуть, лепечуть, сп'янілі спросону.

Гучні репродуктори — галичі гнізда —
Ще з ночі крикливі ведуть передачі:
— Агов, не прогавте врочистого в'їзду
Весни-новини, що несе вам удачі!..

А наші удачі вже тут, ще гарячі.
В цехах ми творили свої всі удачі.
І в полі, і в небі, — бо ми не ледачі,
Бо ми непосиди, робочої вдачі.

Влітай же у вікна, весна заповзята,
Весела, грімка передвісниця свята!
Ви з плідною осінню сестри-близнята,
Ви маєте Жовтня — великого брата.

Ми, весно, з тобою — повік нерозлуки,
У тебе є сонце, в нас — розум і руки.
До нас ти прийшла вже, а разом з тобою
Ми зробим всю землю самою весною!

1967

ЇДЕ БРАТ МІЙ В АРМІЮ

Віти в синім інеї звисли над вікном,
Кінь стоїть під хатою, креше копитом,
Їде брат мій в армію посеред зими...
— Братуку мій, братуку, ти й мене візьми!

Каже брат: — Не вмістимось на однім коні!
— Ти цього, мій братуку, не кажи мені...

Сяду біля гриви я, ти сідай в сідло,
Вилетим — незчуємось — в поле за село!

Каже брат: — Та й шабля в мене лиш одна...
— То нічого, братику! Бо на те ж війна...
Доведеться битися вже ж не одному,
Я в бою у ворога шаблю одніму.

Каже брат: — До армії ти, звичайно, гож!
Ну, а дома з матір'ю залишиться хто ж?
Батько на роботі, ніколи йому,
Та чи ж можна матінку кидати саму!

Що ж робити? Згоден я. Правду каже він!
Бо ж тепер усе-таки я найстарший син.
Хай молодші братики трохи підростуть,
Отоді я й вирушу в бойовую путь.

1940

ДВА БІЙЦІ

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились разом
Гарячі їх серця.

Разом ішли в атаку
Під кулеметний шквал,
Обом одну подяку
Прислав їм генерал.

Обоє лізли плазом,
Вставали в повен зріст
І пригинались разом,
Як чули міни свист.

Удвох вони ходили
Вночі по «язика»
І навіть кашу їли
З одного казанка.

Один був з України —
Денисенко Петро —
Де сонячної днини,
Як райдуга, Дніпро,

Де пишні і багаті
Раніш були лани,
Де жде старенька мати
Синочка із війни.

А другий з того краю,
Що зветься Казахстан,
На прізвище — Ікраєв,
На ймення — Улабан.

Там — золота рівнина,
За місяць не пройти,
І звідти шле дружина
Солдатові листи.

Не їздив ще донині
Петро у Казахстан,
Не був на Україні
Ікраєв Улабан.

Та кожен серцем линув
У лютому бою
У другу країну —
Як в рідну, у свою.

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились рядом
Гарячі їх серця...

В той день пішли у наступ
Бійці за рядом ряд —
За дружбу і за щастя,
За рідний Сталінград!

В той день в бою загинув
Денисенко Петро
За Русь, за Україну,
За Волгу, за Дніпро.

За те, щоб вільно жити,
За рідний Казахстан...
...І став за двох служити
Ікраєв Улабан.

Ходив за двох в атаки
Під кулеметний шквал.
І дві йому відзнаки
Присвоїв генерал.

У наступі невпиннім
Вперед ішли бійці.
Дійшли до України,
До хаток на Дінці.

Вже скоро буде видно
І Київ, і Дніпро.
Твоя там мати рідна,
Денисенко Петро!

І пада на коліна,
Схиляє низько стан
До тебе, Україно,
Ікраєв Улабан.

Цілує землю чорну,
Як рідну, як свою,
Незламну, непоборну,
Відбиту у бою.

І далі йде у наступ
Ікраєв Улабан,—
За дружбу і за щастя,
За Русь, за Казахстан.

Бо в нас усіх єдина
І рідна, і своя —
Радянська Батьківщина,
Щаслива сім'я!

1946

ІШЛИ ПО НАШІЙ ВУЛИЦІ

Ішли по нашій вулиці
Червоній бійці,
І усмішка світилася
На кожному лиці.

Ми вибігли, радіючи:
— Привіт вам, в добрий час!
Спиніться хоч на хвиличку,
Зайдіть до нас!
— До нас!

— Самі погляньте, гарно як
У нашому селі.
Уже поспіли яблука,
І мед є на столі...

— Не можемо, нам ніколи,—
Говорить з них один,—
Ми дуже поспішаємо
У город у Берлін.

Там ждуть не рідні хати нас,
Не затишні гаї,
Од вулиці й до вулиці —
Бої, бої, бої.

Як ворога проклятого
Ми знищим до ноги,
Тоді чекайте в гості нас,
Виносьте пироги!

— Ну що ж робити? Згодні ми.
Коли б скоріш той день!
Ми будем виглядати вас,
Не гайтеся лишень...

Ішли по нашій вулиці
Червоній бійці,
І усмішка світилася
На кожному лиці.

Ми побажали щастя їм
І військові всьому!
Лише бабуся плакала,
Не знаємо чому...

1945

БІЛЯ ТИХОЇ МОГИЛИ

Зверни з путі, мандрівнику, убік
І зупинись край тихої могили.
Не треба слів! Бо що б ти не прорік,
Не має тут ні значення, ні сили.

За тебе і за всіх нас промовля
Зворушливіш і голосніш від слова,—
В промінні сонячному видна віддаля
Зоря на касці ясно-пурпурова.

1945

СОЛДАТСЬКА ДУМА

Солдат, який пройшов усі бої
У громадянську і у Вітчизняну,
Який,— коли б сказались палії
І бомбу підняли з-за океану,—
Усім би серцем, і усім єством,
І кожним шрамом на своєму тілі
Повстав на них, як вихор,
і притьмом
Пішов би нищить нори їх і щілі,—
Оцей солдат не менше двох годин,
Пускаючи із люльки диму хмарки,
Стоїть на розі нині сам один...
Мороз добрячий, а солдату жарко.
Він час від часу вигукне: — Ану! —
То головою похита, то засміється...
...У сквері діти бавляться «в війну»,
Штурмують ловко снігову фортецю.
От сніжка пада...

— Тьху ти! Недоліт!

Узяв би, хлопче, трошечки, правіше!..—
З дерев спадає, наче первоцвіт,
Сніжок пухкий... Вітрець гілля колише...
Про що ж бо дума в хвилю цю солдат?
Невже старому заманулось бою,
І вухо вчуло гуркоти гармат
За тихою дитячою ігрою?
Та ні, та ні... У майбутті вита
Солдатська дума.

І цієї миті,
Коли малеча «кріпості» зміта,
Веде «бої» за них «несамовиті»,
О, як він хоче, щоб на всі літа
Лише така війна була на світі!

1953

МІЙ БРАТ — ПРИКОРДОННИК

Там, де гори стали в ряд,
Де кущі рясні,
Іде, їде, їде брат
На баскім коні.

А копита стук та стук.
Аж у горах перегук,
А вуздечка — дiнь та дiнь,
Аж співає далечiнь.

Підійшли до білих хат
Річки береги...
Біля дуба стане брат,
Гляне навкруги...

Може, ворог?.. Тут чи там?
Кiнь мов зрiсся із гіллям.
Ні листочок не шелесне,
Ані рибонька не сплесне.

Тут високая трава
Добре смілого хова,
Дуже зручно під горою
Притаїтися герою...

Хай лиш ворог невпопад
Виникне в імлі,
Перестріне його брат,
Наче з-під землі.

Перестріне його брат:
— Ти не лізь в Країну Рад!
Вивчи приказку таку,
Що кордон наш — на замку!

Їде, їде, їде брат
На баскім коні
Там, де гори стали в ряд,
Де кущі рясні.

А копита стук та стук,
Аж у горах перегук,
А вуздечка — дінь та дінь,
Аж співає далечінь...

1949

СОЛДАТСЬКІ ОЧІ

Лежав солдат в холодному окопі
Серед сухих неораних ланів,
Уже його чекали у Європі,
А він свою ще землю боронив.

Було так треба — весь вогонь на себе
Він викликав з підрозділу свого.
Солдат упав на землю, та у небо
Дивились очі меркнучі його.

Пливли світи, всією глибиною
Тремтіло тихе небо поміж зір.
Не тільки землю захистив собою
В ту мить солдат, а все, що бачив зір.

І якби він не впав тієї миті,
Віддавши грізний сам собі наказ,
То, може б, не було повік на світі
Ні космодромів, ні ракет, ні нас.

Герої славні вже часу нового
Уздріли зблизька небо вороне,
Що в ніч оту холодну і за нього
Солдат віддав життя своє земне.

Хоч він ніколи, звісно, не бував там,
Хоч і не мріяв про космічну путь,
Та він близький навіки космонавтам —
Його там очі зорями пливуть.

1961

КОМСОМОЛ

З бою, з жару, із заметілі
Я це слово живим беру.
Комсомол! В мене знак на тілі...
Не рубцюється, поки вмру...

Дзвін джерелиці у цеберці,
Хруск сухарика — мов оркестр.
Комсомол! В мене знак на серці —
Смуги райдуги вперехрест.

Комсомол! Лиш скажи це слово —
І в обличчя тобі дихне
Сік березовий, сік кленовий,
Вітровіяння весняне.

Я це слово — імення смілих, —
Наче подих свій, бороню.
Комсомол! Моя кров у жилах,
Розбунтована до вогню!

Сміху сиплеться срібна злива...
Під печаль, під зажуру — тол.
Інша молодість неможлива.
Лиш одна вона: комсомол!

Зимні ночі Тракторобуду,
Комсомольськ у далекій млі...
Це не тільки було — це буде,
Поки юність є на землі.

Затулить далину лазурну
Від смертей, від кривавих зол —
Падай серцем на амбразуру!
Вічність мужності! Комсомол!

І замовкніть ви, суєслови,
Що з-під всивлених хмарних чол
Вибиваєте, як з полови:
«Ні, не той тепер комсомол!»

Той! Такий, що на перекотах
Держить бурю за гриву хвиль,
У матросах, а чи в пілотах
Не лягає ніколи в штиль.

В шахтарях, космонавтах, теслях
Робить, думає, здобува,
На моторах, а чи на веслах
В мрій бувальщину заплива.

Хай одягнений і по моді
(Не з чужого — з свого плеча),
Все одно він щодня в поході
По маршрутові Ілліча.

Не в юнгштурмівці, не в шкірянці,
Без парадів і без литавр —
Все одно він в борні і в праці,
Як і в перші свої літа.

Той! Болотами і корчами
Прокладає електрограф.
Той! Як Бойченко і Корчагін:
Кожен подих — тобі, мій край!

Сміху сиплеться срібна злива...
Під печаль, під зажуру — тол.
Інша молодість неможлива.
Лиш одна вона. Комсомол!

1968

КЛЮЧІ

Легенда

Був коваль. І удень і вночі
Він кував дивовижні ключі...
А це діялось в давнім віку —
Вся природа була на замку.
Вийдеш в поле — лежить далина,
А за нею сама таїна.
Вийдеш в ліс — дерева як стіна,
А за ними сама дивина.
Підеш в гори — гуркоче луна,
А за нею сама тишина.

Та коваль недаремно кував,
Він ключами усе одмикав:
В чистім полі дорідне зерно,
Виноградне кипуче вино,
В тихих горах — залізо і мідь,
В лісі синьому — ягідну віть.
Та одного не відав митець —
Як дістатися людських сердець.
А що в одному серці — добро,
Мов грайливе живе сребро.
А що в другому серці жило
Потаємне отруйне жало.

От якось задвигтіла земля —
Їдуть гості до коваля
Та на конях та на прудких,
Та в шоломах та в золотих,
— Будь здоровий, ковалю, будь!
Ми рушаєм в далеку путь.
Ми не хочемо землю копати,
Хочем золото воювать.
Перекуй нам свої ключі
На дзвінкі замашні мечі.—
Похилився коваль, поблід.
Став холодним, неначе лід.
— Будьте милостиві, паничі,
Я не вмію кувать мечі! —
Тут гостей охопила лють:

— Будь же проклят, ковалю, будь! —
Тільки став коваль на поріг,
Як звалився, сердешний, з ніг,—
Влучний був удар по плечі,
І поїхали паничі...

І поїхали паничі,
І забрали з собою ключі.
Розкидали їх по землі —
І по лугу, і по ріллі.
Розкидали ясні ключі,
Ковалю на весь світ кленучи.
І ключі прийняла земля
В пам'ять доброго ковалю.
Ожили вони — і які
Перегралися на струмки,
В ясноводі рясні джерела,—
Миють коні в них вудила.
Подорожні з них воду п'ють,
Вирушаючи в дальню путь.

І дзюркочуть собі, б'ючи,
Проходні, дзвінкі ключі,
В тому дзюркоті чуть здаля
Голос доброго ковалю.

А які піднялись з землі
В небо сонячне — журавлі.
І летять журавлині ключі,
По всім світові несучи
В крилах кожного журавля
Славу доброго ковалю.

1938

ШЕВЧЕНКІВ ДУБ

Шевченкових дубів на Україні
Не полічить. Любив ходить Кобзар
Дібровами, лугами і лісами,
І красень бо крилатий не один
Манів його до себе відпочити...

А то коли після неволі він
Приїхав знов на рідну Україну,
Казали люди — в лузі над Дніпром
Облюбував собі одного дуба.
Усе, бувало, він під ним сидить,
Як лиш самотна випаде хвилинка.
Одивиться, дістане олівця
І водить ним швиденько по папері...

Ніхто не бачив, що він там писав,
Хоч і не важко здогадатись — вірші,
Однаке не прочитані ніким.
Їх не знайшли в рукописах поета.
Їх не знайшли...

Уже ішов Тарас
Від пристані у день той злевідомий,
Як його раптом в лісі наздогнав
Малий хлопчина, чемно привітався
І мовив: — Дядьку, я вам щось скажу! —
Тарас до нього нахилився низько,
Той швидко-швидко щось прошепотів.
— Ага! — сказав Тарас. — Біжи здоровий! —
А сам до луку, під високий дуб.
Що він робив — ніхто того не бачив.
Здогадуються — вірші закопав...
Коли його в пізніший час жандарми
Взяли під варту — рук не опекли.
Поет стояв без зброї перед ними,
Без рим своїх, мов облетілий дуб.
А справжній дуб, поетів друг ласкавий,
Відчувши біля кореня свого
Душі живої мовлячі краплини,
Розрісся широко, сягнув своїм гіллям
До хмаровиння, жадібно дотягся
Малими корінцями до джерел,
Що плем'янями били у глибинах, —
І навесні не листям молодим —
Вогнем зеленим, трепетно-тремтучим
Укрився весь і ясно заряснів.

У мирні дні той дуб широковітій
Від інших ніби і не відрізнявся.
Казали тільки, що в його верхів'ї

Громи ночують, радяться вітри
У стовбурі і вранці йдуть у мандри.
Та ще під ним щороку виростав
У глибині отой невірвикорінь,
Що одвертає слабощі і сил
Людині в м'язи щедро наливає.

Коли ж приходив ворог у наш край,
Той дуб ховав під велешумним листям
Бійців своєї рідної землі,
В яких серця вогнем полуменіли.
Під ним збиралось військо немале
І, тільки ніч пробувши там, ставало
Непереможним в кожному бою.

А як чужинець наближавсь до дуба,
Відразу починалася гроза,
І падав ворог вражений, як шурх,
І сліду не лишалося від нього.

Уже й недавно, у війну останню,
Був під тим дубом партизанський штаб.
І знають всі, які то богатирські,
Які хоробрі воїни були!

1964

ПОРІГ

Ні, зовсім ні, не з космодрому
Початок зоряних доріг —
Від цього схилоного дому,
Де пахне сирістю поріг;

Де дві вербички мов присіли,
Щоб тільки трохи відпочить,
А потім знов, набравшись сили,
Злетіть на крилах верховіть;

Де журавель на осокорі,
Як тільки вечір настає,
Цебром важкі, дзвінчасті зорі
З глибин холодних дістає;

Де на тому ж таки порозі
Щаслива мати молода
В щоденнім клопоті й тривозі
Свою малечу догляда ;

І де Гагаріни прийдешні,
Першопрохідники тутешні,
В руках затиснувши пиріг,
Переповзають той поріг ;

Де пісня серце тобі крає,
На сльози щедра і на сміх...
Усе, що зветься рідним краєм,—
Початок подвигів людських.

Дороги в далеч невідому...
По них ти з дому полетиш.
А вже там десь із космодрому
Вони продовжуються лиш.

1961

ДВА БОГАТИРІ

На будові — на Дніпрі —
Стрілись два богатирі,
Не із пісні, не із казки,
А з життя — бетонярі.

В дні бурхливої весни
Подружилися вони,
Наче матері одної
Нерозлийвода-сини.

Що один був із Дінця,
Син звичайного шевця,
Не якийсь там лицар-красень —
Добрий парубок з лиця.

Другий був звіддалеки —
З Волги матінки-ріки,
Не якийсь там чудо-витязь —
Хлопець крепкої руки.

Що один з них говорив
У годину десять слів,
М'яко слав їх, мов травицю,
Наче пісню довгу вів.

Ну, а другий, мов дзвінком,
Сіяв чистим тенорком,
Вимовляв, мов зерном сипав,
Срібним волзьким говорком.

Та обидва у труді
Непохитні і тверді,
Випрямляли груди пружно,
Мов дубочки молоді.

Але трапилась біда:
Їх розлить взялась вода,
Як рвонула в перемичку —
Біснувата, аж руда.

Друг один — по один бік,
Другий друг — по другий бік,
А між ними скаженіє
Розхвильований потік.

Довго думать — зайва річ...
Сорочки одразу з пліч,
Хлопці руки простягнули
Один одному настріч.

Стала хвиля біля них,
Зупинила дикий біг,
А вже друзі їм на поміч
Поспішають з усіх ніг...

На будові — на Дніпрі —
Стрілись два богатирі,
Не із пісні, не із казки,
А з життя — бетонярі.

В дні бурхливої весни
Подружилися вони,
Наче матері одної
Нерозливвода-сини.

1951

І от посипалися тріски,
І шум полинув у двори,
І з-під сокири — сині іскри,
І бризки соку — з-під кори.

Він добре знав дубів породи,
І з-під умілої руки
Зникали шашелеві ходи,
Кругами сходили суки.

А в тихий полудень з піснями
Прийшли веселі юнаки
І понесли прозорі рами
В новий будинок до ріки.

І ми заходимо в кімнати,
І перед нами — далина...

Хвала тому, кому дана
Велика сила чарівна:
Весь світ так щільно увігнати
У раму світлого вікна!

1938

ЩАСЛИВОЇ ПУТІ

Стала мати біля хати
До східсонця-сторони...
Що їй думать, що казати?
Роз'їжджаються сини...

Тут гуляли, тут зростали,
Маки-галстуки в'язали,
Поросли — і прощавай!
Їдем, мамо, в дальній край!

Що чекає їх в житті?
Як один, сидять круг столу,
По путівках комсомолу
Їм прослалися путі...

Старший син помітив: мати
Стала з вій сльозу зганяти...
— Ви не плачте, мамо, ну!
Їду ж я не на війну,
Їду я на цілину!

Другий син говорить: — Мамо!
Знаю, любите ви нас.
Та й мені біди так само
Не судилось. Я ж — в Донбас.

Тут і третій: — Що ви, ненько?
Може, й буде де важкенько,
Так це ж щастя — не біда!
Як же жити без труда?

Буду зводити я домни.
Піде, мамо, все на лад,
Ми у вас пішли. Невтомні...
Ждїть у гості нас до свят!

— Ой, які смішні ви, дітки!
Знаю, знаю — вам невсидьки,
Знаю, прагнете чого —
Подвигу робочого!

Аж горять до праці руки,
Кличе вас Алтай, Донбас...
А сльозинка... не від муки...
А від радості за вас!

Пригадалась мимоволі
Моя юність в комсомолі
І у заростях важкі
Партизанськії стежки...

Що зробить мені вдалося,
Чим я марила в житті,—
Все це вам передалося...
Ну, щасливої путі!

І рвонули воронії,
Полетіли, наче змії...
Тільки довго з краю в край
Коливався небокрай.

1959

ЛАМПОЧКА ІЛЛІЧА

Чебрецем війнуло з поля...
Затишає крик малечі...
І навшпиньках входить в хату
Тихий, теплий, добрий вечір.

В урочистому чеканні
Вся сім'я. Ніхто — ні слова.
І підводиться наш татко
Із низенького ослона.

Він підходить до одвірка,
Щось намацує рукою...
І одразу, мов у казці,
Стала хата золотою...

А метеликів веселих
Налетіло скільки з лугу, —
Та все крильцями тріпочуть,
Та все круга, круга, круга...

Ми у танець. Мама в сльози:
— Рідний доме, світлий раю! —
І веселкою усмішка
На сльозині так і грає.

Обіймає маму татко,
Оглядає справа, зліва:
— Я й не знав, що ти у мене
Отака ставна, красива!

А дідусь із печі зиркнув,
Мружить вії волохаті:
— Чи не сон мені приснився?
Сонце! Сонце в нашій хаті!

— Ні, не сон, дідусю, правда!
Бач, як сяє та красує!
— Хто ж той мудрий, хто ж той щедрий,
Що такі сонця дарує?

Всі поглянули на стінку,
Де, обвитий в квіти, в клечинь,
Усміхавсь Ілліч привітно:
— Добрий вечір! Добрий вечір!

Рівним променем до нього
Йшло зі стелі світло біле
І, в очах його відбившись,
Ще яскравіше світило.

1938

МОЛОДИК УМИВАЄТЬСЯ

Дощ іде... Пливе густий потік,
Нивами, лугами розливається...
Дощ іде... То кажуть — молодик
Умивається.

Справді-бо! Як напнутий лучок,
Мов краєчок золотої писанки,
Глянь, між хмар пливе молодичок —
Молодісінький.

В грозівій, веселковій воді,
У бездонній тучі, мов у бочечці, —
Аж струмки течуть по бороді —
Ой, хлюпочеться!

Хлюпне — бризки сипле з краю в край.
Лийся щедро, дощику, на поле ти!
Колосочку, шапку підставляй —
Ллється золото.

Тільки ні. Не золото. Ядринь.
Кожна крапля стане ж бо зерниною.
Наливайтесь, житечко й ячмінь,
Тепловиною!

...Щухне дощ. Вже й тучі розбрелись.
Вже й вітри в щілини десь забилися...
Білі хмарки-помолодки скрізь
Простелилися.

З себе краплі молодик отряс,
Добре втерся хмаркою пухнатою
І, увесь порожевілий враз,
Звис над хатою.

Хай земля напоєна засне
Сном спокійним під розкриллям зоряним,
Хай зачнеться пліддя в ній ясне
З дужим коренем.

І до нас у відра натекло
Сяйної, що навіть очі сліпляться,
Дощової, світлої, мов скло,
Чистосріблиці.

Пиймо її свіжу, мов сльозу
(Піснею за міць її віддячимо),—
Хай вода молодикова дасть красу
Личкові дитячому!

Є в народі приказка така,
Що й дідам дорогу-путь розхмарює:
Той, хто воду п'є з молодика,—
Не постаріє.

Не старіти тим, хто п'є лазур
Небовидів у поході дальньому.
Тим, хто дише повіями бур
В морі шквальному,

Тим, хто змахом дужої руки
Креслить в небі зорі-п'ятикутники,
Хто кує нові молодики
Чи супутники!

Отого ж бо то і мій народ
Ходить грузько і літає високо.
Скільки йому випало негод,—
А дивись який!

1959

СТЕЛЕ ЗИМА РУШНИКИ

Стеле зима рушники по льодку молодому.
Ой, а кому?
А весні! А веселому грому!
Першим проталинам,
Тихим світанкам квітневим,
Теплим рукам сіячевим...

Стеле зима рушники по льодку молодому...
Входь, Новий рік, до осель,
В гості до кожного дому!
Є тебе чим частувать —
Добре земля уродила!
Виросло стільки всього
З нашого діла.

Стеле зима рушники на добро, на достаток.
Наче у небі зірок — стільки в країні маляток.
Ну ж бо рукава засуч,—
Треба домів нам багато!
Хай же дзвенять весілля,
Хай підростають малята!

1954

ТА ЦЕ Ж ВЕСНА, ВЕСНА, ВЕСНА...

Струсили яблуні свій цвіт...
Хіба сумний від нього слід?
Та це ж весна, весна, весна.
Своя у неї сивизна.

Кладе пласти на ниві плуг...
Назви їх зморшками, мій друг.
Та це ж весна, весна, весна.
Лягає чиста борозна.

Змішалось сонце із дощем...
А в серці ран колишніх щем.
Та це ж весна, весна, весна.
Вона і тугою красна.

Широкі кола по ріці...
Ночей недоспаних синці.
Та це ж весна, весна, весна,
Усюди синь-голубизна.

Духмяні пахощі землі...
Бруньками брякнуть мозолі,
Та це ж весна, весна, весна,
Трудом і співом голосна,

А комсомол іде в політ,
Хоч вже йому багато літ.
Та це ж весна, весна, весна,
Бо юність осені не зна.

1968

СПАСИБІ

Поглянь ти на таткові руки —
Які в них напружені жили!..
Дуби щонайбільші, та липи, та буки
Лягають від їхньої сили.

Такі ж бо ці руки могучі,
Що навіть і мертве каміння
Будинком веселим, лунким — аж співучим
Зростає від їхнього вміння.

Поглянь ти на мамині руки —
Які вони добрі й пестливі:
Тебе забавляли — ой, чуки-чук-чуки! —
Щоб дні тобі слались щасливі...

У праці — і вранці, й опівдні —
Вженися за ними ти! Ну-бо!
І в полі, і в хаті, і скрізь вони видні,
І скрізь від них затишно й любо.
Все зроблено в світі руками
Такими, як в тата і в мами,
Руками усіх трударів,
Людей із заводів і нив.

Їх труд — в найсмачнішому хлібі,
У тракторі,
                    в піднятій скибі,
І в тих літаках,
                    що в небесному глибі,
І в добрій, привітній садибі,
І в хитро упійманій рибі...

Скажімо ж за все їм :
— Спасибі!
Спасибі,
                    спасибі,
                                    спасибі!

1947

ПОДАРУНОК МАМІ

З Восьмим березня, мамо, із святом!
З любим святом весни і пісень!
Ми для тебе сьогодні із татом
Подарунок шукаєм весь день.

І ніяк ми не знайдем нічого,
І не можемо вибрать — який?
Ти ж бо гідна дарунка такого,
Що лиш в казці бува золотій!

Ми купили вже квітів багато
І шкатулку з намистом рясним...
Та усе нам здається із татом —
Не таким, не таким, не таким.

Мама й каже: — Я знаю, я знаю,
Що було вам не легко... А втім,
Я від вас подарунок вже маю
І цілком задоволена ним.

Ні, його не купити за гроші,
Не підлеглий він жодній ціні.
Що такі ви у мене хороші —
Це найкращий дарунок мені!

1948

НОВА ОСЕЛЯ

Взяли до рук портфелики,
Взяли лискучі ранці
І, наче ті метелики,
Полинули уранці

До школи до веселої
Дівчатка і хлоп'ята.
Це тут нова оселя їм,
Щаслива та багата!

Це їм вона збудована
Братами та батьками,
Неначе з сонця скована
Умілими руками —

Аж іскриться та блискає.
Оце так справді школа!
Аж райдужними бризками
Висвітлює навколо.

— Ой здрастуйте, учителю,
Ми скучили за вами,
Здаля ще вас помітили,
Іще аж біля брами.

Мчать мимо заклопотані,
Серйозні перехожі,
А все ж перед воротами
Зупиниться з них кожен,

Забуде, що і справи є,
Подивиться, всміхнеться,
І зразу поласкавіє
Суворе навіть серце.

1960

РОЗМОВА

Зібралась в день свята до столу сім'я.
І наче прозора, легка течія,
Розмова, весела і дружня, пливла
Про знайдене щастя, про славні діла.

I

— В двадцятому році це, хлопці, було,—
Почав сивий батько, і тихе чоло
Його освітилося світлом таким,
Що хлопцям він видався враз молодим.—

На Врангеля йшов я...
Ви чули Сиваш?
Так от, біля нього був полк тоді наш.
І ми серед бурі й нічної імли
Убрід на Литовський півострів пішли.
А ворог проклятий періщить вогнем,
А ми все ідем, все ідем, все ідем.
Коли на півострів зробив уже крок,
Почув я: «Порвався із штабом зв'язок».
А ворог ударив з десятка гармат,
Нема нам путі ні вперед, ні назад,
Просити підмоги? Немає ж зв'язку...
І я в драговину вертаюсь грузьку,
Навколішки лізу в холодній воді,
Рву ноги собі об уламки тверді,
То в'язну у глеї, то хвиля мене
Підхопить і, мовби ту тріску, жене.
Минула година, і раптом в руці
Відчув я дротинок холодні кінці,
І струм телефонний крізь мене пішов,
Живий і відчутний, мов теплая кров...
Сказав після бою мені командир:
«Не знав, що такий ти, хлопчино, повір!
Ти що, комсомолец?»

— Аякже! Авжеж!

«Тоді зрозуміло. Я думав так теж».
...І більше не треба було похвали,
І знову в той день ми до бою пішли...
І час проминув. І одержав я вість —

Обрали мене делегатом на з'їзд.
Побачив я Леніна, хлопці, в ті дні...
І це нагорода найкраща мені!
Давно те минуло, давно те було...
Та й досі я чую у серці тепло,
Як з друзями разом чи в рідній сім'ї
Згадаю ті дні комсомольські мої.

II

— А то під Берліном...

— сказав старший син, —

У нашому взводі боєць був один.
І що б ви подумали — хлопець такий!
Як тільки пішли на світанку ми в бій,
Хлопчина од нас несподівано зник.
Всі думали: німці схопили «язик».
Хоч знали — нічого не скаже він їм,
Та всі горювали, жаліли за ним.
Пішли ми в атаку запеклу, і от
Під домом одним зупинився наш взвод.
Бо німці із того будинку якраз
Із фаустпатронів стріляли по нас.
Такий повели небувалий вогонь,
Що просто, як кажуть, сиди та холонь.
Припали до вікон ми всі, до дверей
І ждали вогню від своїх батарей.
Та раптом ручний затріщав кулемет,
Ми стали дивитись назад, уперед.
Нічого не видно. А німці — назад.
В один бік, у другий — і все невпопад.
Під кулі усе потрапляють чийсь...
Тоді ми усі як один піднялись,
Фашистів понищили всіх до ноги,
І тихо так стало нараз навкруги.
Виходить із дому той самий боєць,
І каже йому командир:
«Молодець!
Ти що, комсомолец?»

— Аякже! Авжеж!

«Усе зрозуміло... Я думав так теж!»

...І більше не треба було похвали...
І знову в той день ми до бою пішли...
Як був у Москві переможців парад,
Той хлопець ішов із героями в ряд.
Він кидав фашистські знамена на брук,
І оплески дзвінко лунали навкруг.
Не так це давно, як відомо, було,
Та в серці він чує щоразу тепло,
Як з друзями разом чи в рідній сім'ї
Згадає ті дні комсомольські свої.
Чому не про себе я вам розповів?
Бо вірного друга згадати хотів!
Пройшли ми з ним разом жорстокі бої
І подвиги разом звершили свої... —
І батько всміхнувся і сина обняв,
Та син уже менший розмову почав.

III

— А що пригадати сьогодні мені?
Не був я в походах, не був на війні.
Хіба от... Було на будові у нас.
Як зводили ми стометровий каркас,
Зірвалася кроква й повисла вгорі.
Одне — що ходить небезпечно в дворі,
А друге — не можна наводити дах...
Ну, кран під'їздить, щоб узять на гаках
Ту крокву...
«Та хто ж її там приладна?» —
У кожного з нас була думка одна...
І якось-то вийшло, що перший я зліз.
Бив вітер шалений навпереріз.
Припаював пальці мороз кожну мить
До сталі липкої. А кроква висить.
Здається, немовби ще далі вона.
Ну, словом, хвилина пройшла не одна,
Аж поки ту крокву я добре вхопив
І наглухо міцно з каркасом скріпив.
І майстер, очима обвівши каркас,
Сказав: «Комсомолец ти справжній у нас!»
І більше не треба мені похвали...
До строку тоді ми будівлю здали.
Учора одержав я радісну вість:

Обрали мене делегатом на з'їзд.
На з'їзд комсомолу поїду в Москву,
Отак я працюю собі і живу...
Усе ще попереду — труд і бої,
Всі дні дороги комсомольські мої!

* * *

І батько поглянув на хлопців своїх,
І промінь ясний на чоло йому ліг.
— Багато про що розповісти нам є.
От ми говорили усі про своє,
А вийшло, що наша розмова була
Про весь комсомол, комсомольські діла.
То партія, хлопці, нам силу дала,
У груди влила нам міцного тепла
І сяйвом серця освітила ясным...
Тому нам і є похвалитися чим!

1948

НА ВІКИ

Над нашими дорогами
Вогні, вогні, вогні.
Багаттями розлогими
Горять минулі дні.
В тих вогнищах хлюпочеться
Шум весен голосних.
І так погрітись хочеться,
Бо тепло біля них.
Далеко яснозориться
Краваток буйний цвіт.
Немов було учора це,
А скільки уже літ!
Тече життя і піниться,
Вже хтось там постарів.
А колір наш не міниться —
Вогнів і прапорів!
А колір крові нашої,
А серця?
Ні, повік!
Годовані ми кашею
Крутою, мов потік.

А поєні ми чистими
Вітрами на зорі.
Звемося комуністами —
І юні, і старі.
Із вами в одній лінії
І я стою, сини!
Хіба не юний нині я?
Що — трохи сивини?
Так це мене осипали
Одцвічені сади,
Сніжком легеньким випали
Колишні холоди.
А так — ми на одне лице!
Ми — друзі і рідня.
І я, і ви — ми лєнінці!
А це усіх рівня.
Не старіється дерево,
Коли цвітуть гілки.
А ім'я піонерове
Дається на віки.
Ім'я цього чудового
Не зраджу я й тепер.
Бо й Ленін
Світу нóвого
Був перший піонер!

1962

З М І С Т

Богдан Чайковський. Щирий друг дівчорі 5

І Л Л І Ч А Т А

Піонерська легенда	14
Червоний вогник	15
Як чисте сонце на світанні	16
Крила сміливих	18
Моїм юним друзям	20
Три зорі	21
В колі біля вогнища іскристого	22
Крила	23
Веселка	24
Балада про знамено	25
Ми всі зберемося на свято	26
Це чия ялинка, друзі?	28
Справжні внуки Ілліча	29
Барабанщик Іван	31
Василько-піонер	35
Дівчинка йде серед ночі	38
Звання	39
Промінці	39
Учитель	40
Дорога в комсомол	41
Двокрилля	43
Жовтнєве знамено	44
Іменем вождя	45

Д О Н А С П Р И Й Ш О В Л Е Н І Н

Ленінові очі	48
Він вічно живе на землі	49
Найперше слово у людей	51
Леніну	52
Живий пам'ятник	53
Дівчинка із Смольного	57

Розмова у теплущі	59
Снігурі	61
Гвоздики	65
На лісовій дорозі	68
Зустріч з Революцією	70
На суботнику	73
Окуляри	76
Перше вогнище	81
Іде Ілліч по краєві...	85

У ПРОМІННЯХ СОНЦЯ НІЖНИХ

Весна	88
Вже повсюди йде весна	88
Де ви літали, де були?	90
Ходить бусол	91
Лельом-полельом	91
Порятунок	92
Немає зайвого скафандра	92
Короткі вірші	94
Літо	95
Ти думаєш, деревам не болить?	97
Чому на нашій вулиці?	98
Вже Мариська наша ходить	100
Мариська мандрює	100
На сонячній галявці	101
Малюнок	102
Ой, як гарно на ріці	103
Обід	104
На здоров'я!	106
Приїхали	107
Дідусь-парус	108
Онуки	110
Юшка з росюю	111
Дзеркало	112
Бабусин глечик	113
Не проспів світанку на Десні	115
Сварка	118
Онуківська бригада	119
Як в рибалок водиться...	122
На жнивах	123
По лікарські рослини	125
Плюшки, плюшки!	126
Півники	127

Діло майстра боїться	128
Сонечко й хмаринка	129
Пісенька	131
Я хоч невеличка	133
Великий і малий	134
Сто казок, сто приказок...	135
Пішла баба по ожину...	140
Дві сороки	142
На Дніпрі	143
Літо, до побачення!	144
Осінь	145
Анумо, в ліс ходімо!	147
Лелечин календар	148
Я прийду раніш за всіх!	150
Я йшов до школи	151
Доброго ранку!	152
Будильник	153
Буквар	155
Зима	156

ТИ НА СВОЮ ВІТЧИЗНУ СХОЖИЙ

У день один, в той самий час	160
Лист із сімнадцятого року	162
Всі серця до тебе	164
Дорога	165
Руки	166
Вітчизно моя — зорецвіт!	167
Моя сім'я	168
Непосиди	170
Іде брат мій в армію	170
Два бійці	172
Ішли по нашій вулиці	175
Біля тихої могили	176
Солдатська дума	176
Мій брат — прикордонник	177
Солдатські очі	178
Комсомол	179
Ключі	181
Шевченків дуб	182
Поріг	184
Два богатири	185
Коваль	187
Тесля	187

Щасливої путі	188
Лампочка Ілліча	190
Молодик умивається	191
Стеле зима рушники	193
Та це ж весна, весна, весна...	193
Спасибі	194
Подарунок мамі	196
Нова оселя	197
Розмова	198
На віки	201

Б95   **Бичко В. В.** Вибрані твори в двох томах. Том перший. Вірші: Для мол. та середн. шкіл. в./ Оформл. С. Д. Кім; Передм. Б. Й. Чайковського; Рецензент Б. Й. Чалий. — К.: Веселка, 1982.— 206 с., іл.— (Бібл. серія.)

Вірші українського радянського поета Валентина Бичка, лауреата Республіканської літературної премії ім. Лесі Українки і Республіканської комсомольської премії ім. Миколи Островського, про В. І. Леніна, про славні справи піонерів, про школу.

Б 70802—096 82.82. 4803010200. **У2**
М206(04)—82

Библиотечная серия
ВАЛЕНТИН ВАСИЛЬЕВИЧ БЫЧКО

Избранные произведения
в двух томах

Том первый

СТИХИ

(На украинском языке)

Для младшего и среднего
школьного возраста

Оформление

Светланы Давыдовны Ким

Предисловие

Богдана Иосифовича Чайковского

Рецензент

Богдан Иосифович Чалый

Издательство «Веселка».
252004, Киев-4, Бассейная, 1/2.

Редактор О. С. Яремійчук
Художній редактор І. І. Литвин
Технічний редактор К. П. Дворська
Коректори Т. М. Тютюнник, З. В. Лещенко
Информ. бланк № 1973

Здано на виробництво 29. 12. 81. Підписано до друку
16. 03. 82. БФ 46656. Формат 84×100^{1/32}. Папір дру-
карський № 1. Гарнітура шкільна. Друк високий.
Умовн. друк. арк. 10,14+4 вкл.(0,42)=10,56. Умовн.
фарб.-відб. 11,82. Обл.-вид. арк. 9,62+4 вкл.(0,64)=10,26.
Тираж 50 000. Зам. 43-2. Ціна 80 к.

Видавництво «Веселка», 252004, Київ-4, Басейна, 1/2.

Львівська книжкова фабрика «Атлас».
290005. Львів-5, Зелена, 20.

BAILEY'S
FRESH
BREAD
MILK
CO.

1